

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Bir kitap dünyadan daha büyüktür

Mehmet Güreli:

"Kelimelerin bahçesinden kopmak istemem"

Melike Yıldırım Öçal:

Yeniden Bosna savaşını düşünmek

Gabriel Garcia Marquez'den

yazarlık dersleri

Yalçın Tosun:

"Öykü bağımsız ve hakkı verilmesi zor bir tür"

ONUR ATAY

**80 Yıllık Resimli
Maceranın Bugünü:**

**TÜRKİYE'DE ÇİZGİ ROMANIN
YENİDEN YÜKSELİŞİ**

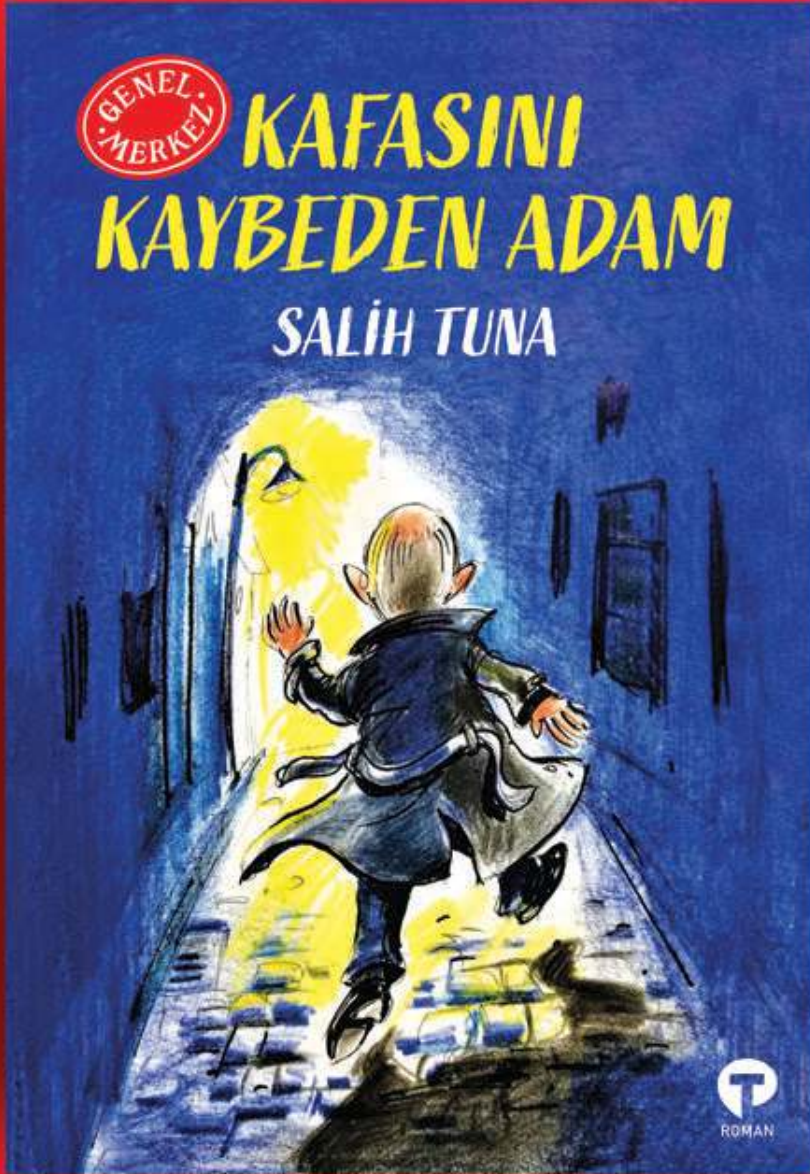
FİYAT: 7,00 TL
KİTAP: 5,00 TL

ISSN 2146-2127

9 772146 212005 08

Kahkaha tufanına hazır olun!

SALİH TUNA'DAN SIRA DIŞI BİR ROMAN...

TURKUVAZ
KİTAP

Yayın Türü: Aylık Yaygın Süreli Yayın
Sayı: 114 - Ağustos 2020
ISSN: 2146-2127

SAHİBİ:
Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş.
Tüzel Kişi Temsilcisi ve Genel Müdür
Yasemin Gebeş

GENEL YAYIN YÖNETMENİ
Mustafa Akar

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ
Mehmet Hakan Kekeç

EDİTÖR
Melike Yıldırım

GÖRSEL YÖNETMEN
Mehtap Tuncel

KATKIDA BULUNAN
Yunus Arslan

KAPAK VE SAYFA TASARIMI
Sema Türk

KAPAK İLLÜSTRASYONU
Serkan Yolcu

REKLAM
Rezan Dönmez
(0212) 354 39 32
rezan.donmez@turkuvazdergi.com.tr

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ
Şefik Çalık

BASIM YERİ
Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş.
Akıncılar Mah. Hasan Basri Cad. No:4
Sancaktepe - İSTANBUL
Tel: (0216) 585 90 00
Matbaa Sertifika No.: 12815

YÖNETİM YERİ:
Turkuvaz Dergi Grubu
Barbaros Bulvarı, Cam Han, 153,
34349 Beşiktaş, İstanbul
Telefon : (0212) 354 30 00

Bizi takip edin!
www.facebook.com/sabitfikircom
www.twitter.com/sabitfikir
Ne düşündüğümüzü bilmek istiyorsanız,
editor@sabitfikir.com'a yazın!

© Her hakkı saklıdır.
Bu dergide yer alan yazı, makale, fotoğraf ve
illüstrasyonların elektronik ortamda da
dahil olmak üzere çoğaltılması hâkim
Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş.'ye aittir.
Yazılı izin olmaksızın kullanılamaz.

SUPERMAN TRUMP'I MI DESTEKLİYOR?

Kendi adıma çizgi romanı çok geç keşfedenlerdenim. Kalın kitapların arasına Teksas – Tommiks ya da Karaoğlan saklayarak okumadım hiç. Belki iyi kitaplarla çok erken yaşta karşılaşmam, belki seksenlerin ortasında çizgi romana olan ilginin görece azalması, TV'nin öne çıkması bunda etkindir, bilemiyorum. Yine de çizgi roman benim için edebiyatın bir yan kolu olarak kaldı. O anlamda kendi okuma kültürüm içinden tanımlamaya çalıştığımda hep birtakım tutarsızlıklar bulurum çizgi romanda. Mısır hiyerogliflerinden mağara resimlerine oradan günümüze dek uzanan pop art'a varısıya kültürel bir ögedir çizgi roman. Üstelik modernler ve hatta post modernler geçmişle geleceği aynı form üzerinde birleştirirler.

Çizgi roman hâkim edebiyat otoriteleri tarafından yine de bitmeyen bir tartışmanın konusudur. Çünkü tartışmanın konusunu her zaman "kitcsh" üzerinden açmışlardır. Türlün kolay anlaşılabilirliği, basitliği, diğer görsel sanatlarla (resim, fotoğraf, sinema) olan yakınlığı onu her zaman güncel mizahın konuları arasına çekmektedir. Öte yandan Walt Disney'den Marvel'e çizgi romanlar eliyle yaygınlaşan "süper kahraman"ların filmini çeken büyük şirketler için bulunmaz bir membadır çizgi roman.

Kimileri için çöptür, yani kitcsh. Kimileri için vazgeçilmez bir koleksiyon ürünüdür. Fasikül fasikül peşine düşülen, sahaf sahaf, dükkan dükkan aranan bir arzu nesnesidir çizgi roman. Pop art'ın dumanlı salonlarından modern müzelere de girmiştir artık. Çizgi her yerdedir çünkü. Kendi hikâyesine her gün sosyal medya eliyle yepyeni konular ekleyen ultra modern insan için de vazgeçilmez bir ilgi sahasıdır. Ama biliyorsunuz, ilk süper kahraman ve türlün Don Kişot'u aslında de comiks'in çocuğu Superman'dir. Yazar Jerry Siegel ve çizer Joe Shuster ikilisi tarafından geliştirilmiştir. Ve 1933 yılında bugün bilinen haline dönüştürülmüştür.

Dünya dışından geldiği halde insana benzemekteydi Superman. Eh, eski hali de zaten dünyayı işgal edecek kötü ve kel bir karakter olarak düşünülmüştü. Göğsündeki "S" harfi Amerikan polis gücüne bir göndermedir. Bir bakarsın Muhammed Ali ile boks maçına çıkar, bir bakarsın Bosna'da mayın temizler, gay olur, sevgilisini bir günlüğüne zenci yapar... Ve aslında Süperman siyasi bir kahramandır. Amerika'nın sağcı gençlerini rahatlatmak için kullanılan bir figürdür kendisi. McCarthy Amerika'sındaki cadı avı sırasında "truth, justice and American" olmuştur mesela sloganı ve 2010 yılındaki bir sayısında İran'a gidip muhaliflerin gösterilerine katıldığı için dönemin İran devlet başkanı Ahmedinecat tarafından da "Amerikan politikalarının taşeronu" olarak suçlanmıştır. Trump'ın seçildiği günlerde de New York'taki binaların üzerine "Superman Trump'ı destekliyor" olarak sloganı yazılmıştır. Yahudi mitolojisine olan göndermelerini yazmıyorum bile.

Bugün Manga ile Amerikan ekolünün çarpıştığı, animelerin artık her yapıma sızdığı günlerdeyiz; soracağımız en önemli soru ise şudur; peki Batman kimi destekliyor?

İÇİNDEKİLER

06

HABERLER

10

VİTRİNDEKİLER

12

EGOİST OKUR
Gülenay Börekçi
Edebiyatçının Bir
Marangoz Olarak
Portresi

14

GÜNCEL
Doğukan İşler
Stephen King ile
Otobiyografik Bir Yazı
Atölyesi

16

MÜMKÜN
EVRENLER
Murat k. Murat
Olay Ufkunda
Hapsolmak

18

GÜNCEL
MELİKE YILDIRIM
ÖÇAL
Yeniden Bosna
Savaşı'nı Düşünmek

20

ŞAİRİN ŞAİRLERİ
A. Ali Ural
Gök Kubbemizdeki
Deruni Ahenk - II

22

KİPAT
Salih Zengin
Sıradaki Bilim İnsanı
Bu Kitabı Okuyan
Çocuk Olabilir Mi?

24

DÜNYA ÖYKÜSÜ
KİTAPLIĞI
Necip Tosun
Odessa Öyküleri:
Hayat, Savaş ve
İnsanlık Durumları Bir
Arada

26

POLİSİYE
Harun Candan
Unutulmuş Topraklar,
Hastalıklar, Eski Aşklar

28

GÜNCEL
Cem Tunçer
Robotlarla İnsanlık
Üzerine

DOSYA 30

Onur Atay
80 YILLIK RESİMLİ
MACERANIN BUGÜNÜ:
TÜRKİYE'DE ÇİZGİ
ROMANIN YENİDEN
YÜKSELİŞİ

34

KARARSIZ OKUR

42

TERS KARGA
Orkun Galolar
Yalnızım, Yalnızsın ...
Söyle Şimdi Sana
Kimler Ağlasın?

36

GÜNCEL
Ömer Yalçınova
Neden Schopenhauer
Okumayalım?

38

GÜNCEL
Duygu Karlı
Norveç'in 68
Kuşağı Geçmişle
Hesaplaşırsa

40

KİTAPLIKTAKİ
NESNELER
Kaan Burak Şen
Mutlu Kemikler -I

44

KİTAPLARDAN NE
ÖĞRENDİM?
Mehmet Güreli
"Kelimelerin
Bahçesinden Hiç
Kopmak İstemem"

46

Selahattin Demirci
Büyülü Günler: Peyami
Safa ve Sherlock
Holmes

48

SİNEMA
Bilal Sert

Bir Metropol Hikâyesi:
Aile Saadeti, LTD

50

GÜNCEL
Abdullah
Harmancı
Seyircisiz Hayatlar

52

GÜNCEL
Cem Altınışık
Uygurluğun Derinlerine
Doğru: Kum

54

SÖYLEŞİ
Erdem Öztop
"Mesafe Gayya Kuyusu
Gibi Bir Duygular
Mezarlığı Armağan
Edebiliyor İnsana"

56

GÜNCEL
Bilgehan Uçak
Nazi Almanyası'nı
Yeniden Düşünmek

58

GÜNCEL
Kaan Murat Yanık
Annie Wang; Lili!

60

ÖNDE(N) GİDENLER
Nurullah Koltaş
Bir Metafizik Üstadı:
Frithjof Schuon (Seyh
İsa Nüreddin)

62

GÜNCEL
Haşim Şahin
"Ve Zeytine Yemin
Olsun..."

64

YERDENİZ'DEN
Yağmur Dinç
Bizim Gerçeğimiz
Nerede?

66

KAVRAM ATÖLYESİ
Suavi Kemal
Yazgış
Kurmaca Deyince
Dediklerimiz

DENİZKÜLTÜR, EDEBİYATLA BULUŞMA NOKTANIZ!

DenizKültür sizi birbirinden özel eserlerle buluşturuyor,
farklı dünyaların kapılarını sizin için aralıyor.

Satın almak veya detaylı bilgi için:
0212 348 99 58

DenizKültür

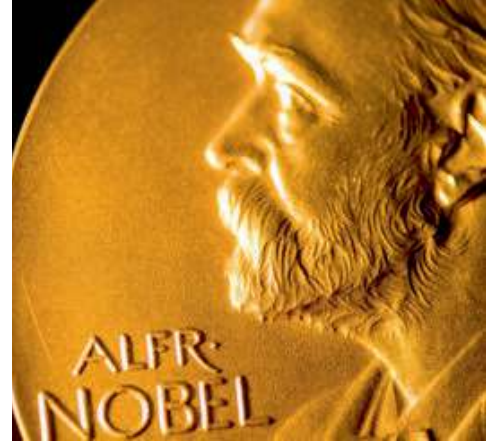
ADALET AĞAOĞLU'NA VEDA...

Türk edebiyatının kıymetli yazarlarından Adalet Ağaoğlu 91 yaşında hayata veda etti. 20. yüzyıl Türk edebiyatının en önemli romancılarından biri kabul edilen Ağaoğlu, Türkiye'nin değişik dönemlerini ve bu dönemlerin insan hayatlarına etkisini inceleyen eserler vermişti. *Ölmeye Yatmak*, *Bir Düşün Gecesi*, *Hayır* kitaplarından oluşan *Dar Zamanlar Üçlemesi*, *Fikrimin İnce Gülü* başta olmak üzere edebiyatımıza sayısız eser ve unutulmaz kadın karakterler kazandıran büyük romancıyı saygıyla anıyoruz.

ODUNPAZARI MODERN MÜZE YILIN ULUSLARARASI PROJESİ ÖDÜLÜNE LAYIK GÖSTERİLDİ

Odunpazarı Modern Müze (OMM) müze ve kültürel miras alanlarında dünya çapında önemli girişimleri öne çıkarmak ve onurlandırmak amacıyla İngiltere'de düzenlenen "18th Museums + Heritage Awards" (Müze ve Kültürel Miras Ödülleri) kapsamında, Yılın Uluslararası Projesi ödülü için gösterilen 5 adaydan biri oldu. Eskişehir'de ziyarete açıldığı 8 Eylül 2019 tarihinden itibaren kısa sürede çağdaş sanatın buluşma noktası haline gelen OMM, dünyaca ünlü Japon mimarlık ofisi Kengo Kuma and Associates'in (KKA) imzasını taşıyor. Etkileyici tasarımıyla dikkat çeken OMM eğitim programları, seminerler, sanatçı buluşmaları, atölye çalışmaları ve dinamik sergi programıyla, sadece Eskişehir'de değil, Türkiye genelinde, kültürel gelişimin artırılmasını ve gençlerin sanatsal birikiminin güçlenmesini hedefliyor. Bu doğrultuda "Museums + Heritage Awards" başvurusunu gerçekleştiren OMM, Türkiye'den aday gösterilen tek müze olmanın mutluluğunu yaşıyor. 15 farklı kategoride ödül dağıtacak olan "2020 Museums + Heritage Awards", KOVID-19 sebebiyle bu sene ödül sahiplerini 22 Eylül 2020 tarihinde çevrimiçi gerçekleştireceği repesiyonda açıklayacak.

NOBEL ÖDÜL TÖRENİ SALGIN NEDENİYLE İPTAL EDİLDİ

Her yıl aralık ayının ikinci haftasında İsveç'in başkenti Stockholm'de düzenlenen Nobel ödül töreninin, bu yıl salgın nedeniyle gerçekleştirilmeyeceği duyuruldu. Ödülleri dağıtan Nobel Vakfı tarafından yapılan açıklamada, ödüle değer görülenlerin açıklanacağı ancak ödülleri 'yeni bir şekilde' takdim edileceği belirtildi. Kazananların kendi ülkesinde ya da ülkelerinin elçiliklerinde ödül alması gibi formler üzerinde durulduğu kaydedildi. Daha önce 2018 yılında, İsveç Akademisi üyesi şair Katarina Frostenson'un eşi Jean-Claude Arnault'un cinsel saldırı ve bilgi sızdırma suçlarını işlemesi nedeniyle Nobel edebiyat ödülünün verilmesi ertelenmişti.

Nobel ödül töreni en son 1956 yılında Sovyetler Birliği'nin Macaristan'daki varlığını protesto amacıyla iptal edilmişti. Tören Birinci ve İkinci Dünya Savaşları sırasında da yapılmamıştı.

SALT'IN YENİ ATÖLYE PROGRAMLARI BAŞLIYOR

SALT'ın, salgın döneminde sanat üretimi ve paylaşım modellerini yeniden düşünmek, yerleşmiş pratiklerin sorgulanmasına aracılık etmek üzere gerçekleştirdiği sohbetler çalışma gruplarına dönüşüyor. Çevrimiçi ortamda, sınırlı sayıda kayıtlı katılımıyla kapalı oturumlar olarak yürütülecek çalışma grupları, literatür ve arşiv taramasının yanı sıra okuma, çeviri ve tartışma seanslarından oluşacak. Araştırmaları başlatanların davet ettiği uzmanlar içeriğin zenginleşmesine katkı sağlarken her çalışmanın son oturumu sonuçların değerlendirmesine ayrılacak. Batu Bozoğlu'nun Acının Fotoğrafları: American Board of Commissioners for Foreign Missions Arşivi'ni Okumak, Burak Delier'in Ölüm/Hayat Olasılıkları adlı atölyeleriyle ağustos ayında başlayacak olan Çalışma Grupları; Can Altay, Sena Başöz, Hera Büyüktaşçıyan, Deniz Gül, Sibel Horada, Gülsün Karamustafa, Ali Miharbi, Hasan Özgür Top ve Oda Projesi'nin atölyeleriyle yıl sonuna kadar sürecek.

"İNSANIN ÖLÇÜSÜ"

Pera Film, Pera Müzesi'nin "Anadolu Ağırlık ve Ölçüleri" koleksiyon sergisi kapsamında hazırladığı seçkiyi çevrimiçi olarak izleyiciyle buluşturuyor. Ağırlık ve ölçü temasının bilim, günlük hayat ve sanata yansımalarını içeren "İnsanın Ölçüsü" başlıklı programda, Londra semt pazarında kantar teftişi gibi ilginç tarihi kayıtlar yer alıyor. Film seçkisi, 24 Ağustos'a kadar Pera Müzesi web sitesi üzerinden izlenebilir.

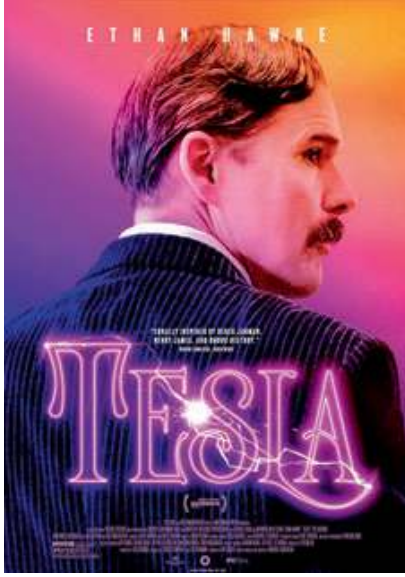

KEANU REEVES'DEN ÇİZGİ ROMAN

Keanu Reeves, *BRZRKR* adlı yeni bir çizgi roman serisi yaratıklarını açıkladı. Reeves, koronavirüs salgını dolayısıyla ara verilen *The Matrix 4* filminin çekimleri için Berlin'de bulunduğu sırada ortaya çıkan yeni çizgi roman için *Divinity*, *The Valiant*, *Grass King* gibi çizgi romanların yaratıcısı Matt Kindt ve *Secret Warriors*, *Ice Man Vol. 1: Thawing Out* gibi serilerin çizimlerini yapan illüstratör Alessandro Vitti ile birlikte çalıştı. 12 sayıdan oluşacak olan seri 7 Ekim'de aylık olarak yayımlanmaya başlayacak. Seri, Amerika'da saklanan, oraya taşınmış ve hükûmet için paralı işler yapan bir karakter ile başlayacak. Keanu Reeves'in açıklamalarına göre karakterin bu işleri yapma amacı kendi kökleri ve ölümsüz varoluşu hakkında bilgi alabilmek.

PEKİN ULUSLARARASI KİTAP FUARI ONLINE

Bu yıl 26-30 Ağustos 2020 tarihleri arasında düzenlenecek olan Pekin Uluslararası Kitap Fuarı pandemi sebebiyle online olarak gerçekleştiriliyor. Kayıtların ücretsiz olacağı fuarda, sergi alanı ve görüşmeler için sanal bir platform sunulacak ve bu platform bir yıl boyunca açık kalacak. Ücretli "premium" hizmetlerin de ayrıca sunulacağı fuarda katılımcıların kataloglarını, tanıtım materyallerini ve videolarını yükleyecekleri, akıllı önerilerle toplantı takvimlerini tek tıkla oluşturabilecekleri bir "Akıllı Haklar Linki" de yer alacak. Fuarın bu yılki onur konuğu Küba da etkinlik programında online olarak yer alacak.

NIKOLA TESLA'NIN HAYATI BEYAZPERDEDE

Bilim insanı ve mucit Nikola Tesla'nın hayat hikâyesine odaklanan Tesla filmi 21 Ağustos'ta vizyona giriyor. Michael Almereyda'nın yönetmenliğinde çekilen filmde Nikola Tesla'ya Ethan Hawke hayat veriyor; Thomas Edison'ı ise Kyle MacLachlan canlandırıyor. Senaryosunu da yönetmen Almereyda'nın yazdığı filmde başarılı mucidin Thomas Edison ve J.P. Morgan'ın kızı Anna ile yollarının kesişmesiyle yaşananlara odaklanılıyor. İlk gösterimini Sundance Film Festivali'nde gerçekleştiren filmin ilk fragmanı, Tesla'nın 164'üncü doğum gününde yayımlanmıştı.

DOĞUMUNUN 100'ÜNCÜ YILINDA "SABAHATTİN KUDRET AKSAL'A ARMAĞAN"

Şair ve yazar Sabahattin Kudret Aksal'ın doğumunun 100'üncü yılı anısına hazırlanan *Sabahattin Kudret Aksal'a Armağan* adlı kitap Ve Yayınevi'nce okura sunuldu. Birçok yazar ve sanatçının yazıları, şiirler, çizimleri, söyleşileri ve fotoğraflarıyla katkı sunduğu kitabı Adil İzci derledi. Kitabın önsözünü ise Doğan Hızlan ile Selim İleri kaleme aldı.

YAZAR ASIM GÜLTEKİN HAYATINI KAYBETTİ

Gazeteci, yazar ve eğitimci Asım Gültekin geçirdiği kalp krizi sonucu hayatını kaybetti. Amasya'nın Taşova ilçesinde 1975'te dünyaya gelen Asım Gültekin, lise öğrenimini Kartal Anadolu İmam Hatip Lisesi'nde tamamladı. Marmara Üniversitesi Edebiyat Öğretmenliği Bölümü'nden mezun olan Gültekin, bugüne kadar birçok derginin yayın hayatına başlamasına öncülük etti. Aralarında Yörünge, Yedi İklim, Yeni Şafak, Sağduyu, Milli Gazete, Vakit, Şehrengiz, Düş Çınarı, Kırklar, Muhit ve Gerçek Hayat'ın bulunduğu birçok yayında yazıları yayınlanan Asım Gültekin ayrıca yüzlerce seminer ve konferans verdi. Aynı zamanda Dil Evi Etimoloji Topluluğu Başkanı olan, bugüne kadar birçok kültürel çalışmaya imza atan ve uzun yıllar Türkiye Dergiler Birliği'nin başkanlığını üstlenen Gültekin, farklı illerdeki okullarda edebiyat öğretmenliği yapmış ve 2008'de yılın öğretmeni seçilmişti.

GELECEĞİN SENARİSTLERİ, YAZAR VE FOTOĞRAFÇILARI BU YARIŞMADA BULUŞUYOR

Çocukların sağlıklı bir hobi edinmelerine, sanatsal üretim gerçekleştirmelerine, sinemayla tanışmalarına ve erken yaşta sinema kültürü edinmelerine rehberlik etme hedefi ile Kültür ve Turizm Bakanlığı, TÜRSAK Vakfı işbirliğiyle gerçekleştirilen 16. TÜRSAK Çocuk Filmleri Festivali'nde genç sinemaseverlerin yarışacağı "Filmimin Hikâyesi" ve "Genç Objektif" yarışmaları için belirlenen başvuru tarihleri 10 Ağustos 2020 tarihine kadar uzatıldı. Geleceğin senaristleri, yazarları, fotoğrafçıları veya görüntü yönetmenlerinden biri olmak isteyen 8-13 yaş arasındaki çocuklar, "Şehirler ve Hikâyeler" konusu başlığı altında, yaşadıkları, gördükleri veya sadece hayallerinde canlandırdıkları şehirler hakkında istedikleri hikâyeyi yazarak "Filmimin Hikâyesi" Yarışması'na veya yaşadıkları şehirlere ait, onlar için önemli olan bir şeyin fotoğrafını çekerek "Genç Objektif" Fotoğraf Yarışması'na katılabilecekler.

**Turkcell'le
bağlan
hayata!**

Sabah gazetesi yazarı Salih Tuna'nın, "Genel Merkez" üst başlığını taşıyan, *Kafasını Kaybeden Adam* isimli romanı raflardaki yerini aldı... Kitap tanıtım bülteninde okurlara şöyle sunuluyor: "Gayri ciddi üslupla yazılmış bu mizahi roman gerçek dışı ve mesnetsizdir. Hiçbir doğruluğu yoktur. Cumhuriyet Halk Partisi'ne yönelik çok açık biçimde olumsuz siyasi algı yaratabilir. Uyarılarıma rağmen olumsuz bir algı oluşursa bunun sorumlusu ben değilim."

KAFASINI KAYBEDEN ADAM - GENEL MERKEZ

Salih Tuna
TÜRKÜVAZ KİTAP

KABUL GÖRMÜŞ KANAATLER SÖZLÜCÜ

Gustave Flaubert
ÇEV: Ayberk Erkay

İLETİŞİM YAYINLARI

Flaubert, 19. yüzyıl Fransız toplumunun, özellikle de burjuvazinin önyargı ve tutarsızlıklardan daima rahatsız olduğu için karşılaştığı klişeleri, genel kabul görmüş yanlışları 1850'lerden itibaren not etmeye başlar. Bu notlar şekillenerek önce yarım kalacak romanı *Bilirbilmezler*'in ikinci cildine sonra da *Kabul Görmüş Kanaatler Sözlüğü*'ne evrilir. Sözlük formatında tasarlanmış olan kitap, alfabetik olarak sağlıktan edebiyata, tarihten politikaya hemen her konuyla ilgili maddelerden oluşur. *Kabul Görmüş Kanaatler Sözlüğü*, Flaubert'in güncelliğini hiç kaybetmeyen ironik toplumsal eleştirisi.

Sanat ve edebiyat eleştirisinin iç içe geçtiği *Sanat Neye Yazar?* isimli kitap Türkçede ilk kez yayımlanıyor. İngiliz edebiyat profesörü ve kültür eleştirmeni John Carey, Tolstoy, Immanuel Kant, Jean-Paul Sartre, Rousseau, Hegel, Schopenhauer gibi düşünürlerin görüşlerine atıfta bulunarak, sanat eseri nedir, bilim imdadımıza yetişebilir mi, sanat bizi daha iyi insan yapar mı gibi soruların cevaplarını arıyor. İkinci bölüm ise edebiyatın gerekliliğine odaklanıyor ve edebiyatın diğer sanat dallarından farklılıklarını sıralıyor.

SANAT NEYE YARAR?

John Carey
ÇEV: Orhan Düz

VAKIFBANK KÜLTÜR YAYINLARI

ÇİLE KIRGINI

Ayşegül Genç
İZ YAYINCILIK

Ayşegül Genç yine kendi duygu dünyasının ürünü bir romanla okurlarının karşısında. *Çile Kırını*, yaşadığı coğrafya ve çağa bigane kalamayan bir yazarın aşk, inanç, çile ve sabırla ördüğü bir hikâye. Dünyanın ortasında kalbi ile bilinci arasında sıkışıp kalanların hikâyesi. Yanlış bir kurşunun, sokak ortasında herkesi hedef alışı... Siz de bu kurşuna hedef olmaktan kurtulamayacaksınız.

Yaşamak ve Kanını Satan Adam gibi romanlarıyla tanınan ve modern Çin edebiyatının en büyük yazarlarından biri olan Yu Hua, bu sefer bir kurmaca yazarı olarak değil, ülkesinin ve toplumunun yakın tarihine ve bugününe dair sözü olan bir aydın kimliğiyle karşımızda. Yu Hua, *On Sözcükte Çin*'de hem kendi hayatının ve yazarlığının mihenk taşlarını, hem de Kültür Devrimi yıllarından itibaren Çin'in geçirdiği değişim safhalarını pek çok ilginç hikâye eşliğinde, merkezine on anahtar sözcüğü alarak anlatıyor.

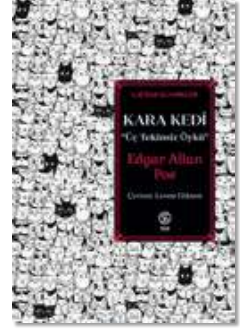
ON SÖZCÜKTE ÇİN

Yu Hua
CEV: Bahar Kılıç
JAGUAR KİTAP

KARA KEDİ - ÜÇ TEKİNSİZ ÖYKÜ

Edgar Allan Poe
CEV: Levent Göktem
SİA KİTAP

Gizemli, doğaüstü ve tedirgin edici öyküleriyle edebiyatta silinmez bir iz bırakmış olan Edgar Allan Poe'dan, yaşamla ölüm arasında salınan üç tekinsiz öykü: Çılgınlığın eşiğine yaklaştıkça sevgi dolu her şeye tahammülsüzlüğü artan bir adamın hezeyanları "Kara Kedi"de; ölümün eşiğinde ruhu hipnotizmayla tutulmaya çalışılan bir adamın kaderi "Mösyö Valdemar Olayının Gerçekleri"nde; soylu bir ailenin son günleri, gotik edebiyatın şaheserlerinden "Usher"ların çöküşü"nde okuru sarsacak.

Gelecekte bugüne uzanıp kendimize bir mesaj iletebilsek, uzaya gidip dünyaya bir de oradan bakabilsek, sevdiklerimizi ne zaman ve nasıl kaybedeceğimizi bilebilsek bugün neler yapar, nasıl yaşardık? *Bu Bizim Havamız*, her şeye rağmen "daha yaşamak isteyen" insanlar için bir el kitabı. Çağdaş edebiyatın en özgün seslerinden Jonathan Safran Foer, yeni kitabında gezegenimizin içinde bulunduğu krizden ve onu ortadan kaldırmak için yapabileceklerimizden bahsediyor. *Bu Bizim Havamız*, topluca gerçekleştirebileceğimiz bireysel bir eylem planına odaklanıyor ve bizi, çok geç olmadan, yaşadığımız yaralı dünyayı iyileştirmeye çağırıyor.

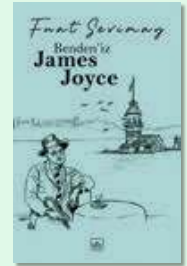
BU BİZİM HAVAMIZ

Jonathan Safran Foer
CEV: Şahika Tokel
SİREN YAY.

BENDEN'İZ JAMES JOYCE

Fuat Sevimay
İTHAKİ YAYINLARI

Benden'iz James Joyce dünya edebiyatının en önemli yazarlarından biri olan James Joyce'u ve eserlerini daha iyi anlamak, hatta onunla arkadaş olmak isteyenler için bir imkân sunuyor okurlara. "Edebiyat tarihinin en önemli yazarlarından biri bugünlerde karşınıza çıksa ne hissedersiniz? On yıllar evvel hayatını kaybeden tanınmış bir yazar, çevirmeniyle karşılaşırsanız sohbetin konusu yalnız edebiyat mı olur dersiniz?" Fuat Sevimay'ın kaleminden gizemli, komik ve tanıdık bir roman.

EDEBİYATÇININ BİR MARANGOZ OLARAK PÖRTRESİ

Yazma konusunda Kemal Tahir'den sonra bir de Gabriel Garcia Marquez'e kulak verelim istedim. İşte Marquez'in yıllar içinde başta Paris Review olmak üzere birkaç dergiye verdiği röportajlardan çıkardığım bir mini yazma dersi. Yazar adayları ve roman severler için...

Marquez, Paris Review dergisine verdiği röportajda edebiyatçının aslında bir tür marangoz olduğunu söylemiş, nedenini de şöyle açıklamıştı: "Edebiyatçı da, marangoz da sıkı çalışır. Ayrıca öykü yazmak da neredeyse masa yapmak kadar zordur. Tek fark edebiyatçının hakikatle çalışmasıdır, bu da aslında ahşap kadar sert bir malzemedir. Her iki mesleğin de türlü çeşit hilesi, tuzağı vardır. Başarının formülüyse şudur: Daha az sihir, daha çok alın teri."

Buradan yola çıkarak Marquez'in başka hangi sırları verdiğine, yazar adaylarına başka neler öğütlediğine bir bakalım mı:

Büyükannesinin "yüzünü" ödünç aldı

İlk kitaplarımı gazetecilik dönemimde daha kendiliğinden, üzerinde çok da düşünmeden yazdım. *Yüzyıllık Yalnızlık*'a gelene kadar ne yapmak istediğime dair belli belirsiz bir fikrim vardı ama gene de sanki bir şey eksikti ve doğru tonu keşfettiğim güne kadar o şeyin ne olabileceğinden pek de emin değildim. "Doğru tonu" ilk kez *Yüzyıllık Yalnızlık*'ı yazarken buldum ve kullandım. Çıkış noktam, büyükanne masal anlatma yöntemi. Büyükanne bize olmayacak türden, hayali şeyler anlatırdı sürekli ama bunları çok büyük bir doğallıkla anlattığı için de hepimiz oturup merakla dinlerdik. Kullanmam gereken dili, büyükanne masal anlatırkenki yüz ifadesi bir gün gözümün önüne geldiğinde buldum ve on sekiz ay boyunca her gün oturup bunun üzerinde çalıştım. Büyükanne yüzündeki ifade bize masal anlattığı süre boyunca hiç değişmezdi. Anlattıklarını büyüleyici kılan onun hali ve tavrındaki bu değişmezlik. *Yüzyıllık Yalnızlık*'a başladığımda, kendi yarattığım hikâyeye açıkcası pek de inanmamıştım. İşte daha sonra büyükanne-mi hatırlayınca hikâyeme önce kendim inanmam gerektiğini

Yazar olmadan çok önceki bebek Marquez.

fark ettim ve onun üslubuyla yazmaya başladım. "Büyükanne-mi üslubu" dediğim de şu: Taş gibi bir suratla!

Gazeteciliği roman yazarken de sürdürdü

Başka bir deyişle gazetecilik deneyimlerimden hep yararlandım ve bazı gazetecilik numaralarını edebiyata uyarladım. "Gökyüzünde filler uçuyor," dediğimde kimse bana inanmaz ama "Şu anda gökyüzünde tam dört yüz elli fil uçuyor," dersem, birilerinin inanma olasılığı artar. *Yüzyıllık Yalnızlık* bu tip ayrıntılarla doludur. Şu "uyuyamama salgını" meselesine gelince; Oedipus tragedyasından beri yaşanmış salgınlar hep ilgimi çekmiştir, ayrıca Orta Çağ'daki salgınlar hakkın-

Gazeteciliği bırakıp tam zamanlı roman yazmaya başladığımda benim için en büyük zorluk çalışma saatleri olmuştur. Gazetecilikte gece çalışmak zorundaydım, roman yazarkense sadece sabah dokuzdan öğleden sonra ikiye, yani oğullarım okuldan dönene kadar çalışabiliyordum.

da da epeyce okudum ve araştırma yaptım. En sevdiğim kitaplardan biri de ünlü *Robinson Crusoe*'nun yazarı Daniel Defoe'un *Veba Yılı Günlüğü*'dür. Kitap tamamen hayal ürünüdür ama okurlar bunu fark edemez. Ben mesela epey bir zaman Defoe Londra'daki veba salgınının tam ortasında yaşadığı için o dönemi bu kadar şahane anlattı sanmıştım, gerçeği sonradan öğrendim. Meğer veba salgını sırasında yedi yaşında bile değilmiş ama uzun yıllar gazetecilik yapması neticesinde kazandığı beceriler sayesinde hayal ürünü bir hikâyeyi okura son derece ikna edici bir şekilde aktarabilmiş. Varmak istediğim yer şurası: Gençlik günlerimden beri Kolombiya'daki politik şiddetin ülkeyi adeta bir veba salgını gibi sardığını, bu ikisinin aynı metafizik boyutta ele alınabileceğini hissediyordum, dolayısıyla salgın hastalıkları farklı şekillerde de olsa kitaplarımda tekrar tekrar kullandım.

Sezgi romancı için esastır

Gazeteciliği bırakıp tam zamanlı roman yazmaya başladığımda benim için en büyük zorluk çalışma saatleri olmuştur. Gazetecilikte gece çalışmak zorundaydım, roman yazarkense sadece sabah dokuzdan öğleden sonra ikiye, yani oğullarım okuldan dönene kadar çalışabiliyordum. Başlangıçta az çalıştığımı düşünerek kendimi bir parça suçlu hissettim ve öğleden sonra da çalışmayı denedim ama olmadı. Öğleden sonra yazdıklarım işe yaramıyordu, sabah olunca hepsini baştan yazmak zorunda kalıyordum. Böylece beni suçlu hissettiren önceki sisteme döndüm ve öğlene kadar çalışmayı sürdürdüm. Eh, ne de olsa daha az çalışmak için türlü çeşit bahane arıyor insan. Gene de her gün düzenli çalışmayı ve ilham gelsin diye umut etmeyi bırakmadım. Özellikle söylüyorum bunu. "İlham" sözcüğünü romantikler çok istismar etti, Marksist dava arkadaşlarımsa kabullenmekte zorlandı ama adına ne dersiniz deyin, "ilham" denen şeyin kolayca ve akıcılıkla yazabildiğiniz ve bütün bahaneleri etkisizleştiren çok özel bir ruh hali olduğunu biliyorum. Deneyimlerime göre, ilham ancak siz doğru temayı bulduğunuzda ve o temayı nasıl işleyeceğinizi keşfettiğinizde geliyor. Ayrıca sevdiğiniz bir şeyi anlatmalısınız çünkü sevmediğiniz işi yapmaktan kötüsüz yok.

Bir edebiyatçı için sezgi de vazgeçilmezdir. İlham, gerçekten seveceğin doğru temayı bulmandan başka bir şey değildir. İşi daha kolay hale getirir bu. Roman yazmanın temelinin oluşturan sezgi, hakikati bilgiye ihtiyaç duymadan çözmeye yardımcı olur. Yerçekimi kanunlarını bile sezgilerle çok daha kolay anlarsın. Bir romancı için sezgi esastır.

Diğer yandan, yaşlandıkça, hele ilham daha az gelmeye başladığında, tekniğe daha çok güvenmelisiniz. Teknik yoksa,

tüm yapı çöker. İlham gelmiyorsa, daha yavaş ve titiz yazın yeter, o zaman sorun kalmaz.

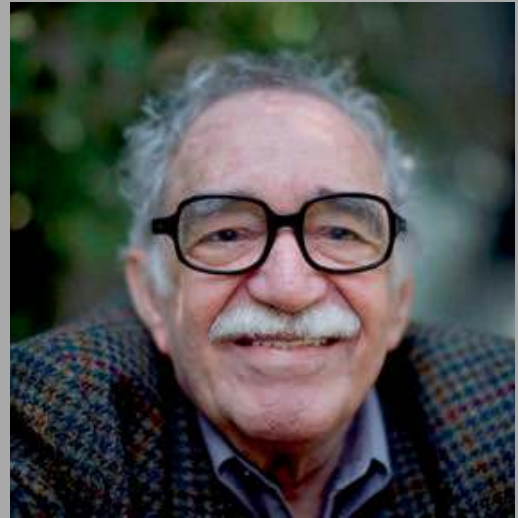
Hayat, rüyalar ve ilk paragraflar

Yazarken sizi en zorlayacak şey ilk paragraf olabilir. Bir ilk paragraf için aylarımı harcarım ben ve onu tamamladığımda gerisi çorap söküğü gibi gelir. Birçok sorunu daha ilk paragrafta çözdüğümü söyleyebilirim, en azından romanın teması, tarzı ve dili ortaya çıkar. İlk paragraf bana göre kitabın tamamının nasıl olacağını gösteriyor, yani fragman gibi bir şey.

İlk yazmaya başladığım sıralarda rüyalar epey ihtimam gösterirdim. Sonradan en büyük esin kaynağının doğrudan hayatın kendisi olduğunu gördüm. Rüyalar adına "hayat" dediğimiz o koca denizin sadece küçük bir parçasıydı, gerçekse çok daha zengindi. Bilmiyorum, belki de benim rüyalarım çok renksizdir. (☹️)

Kısaca Marquez

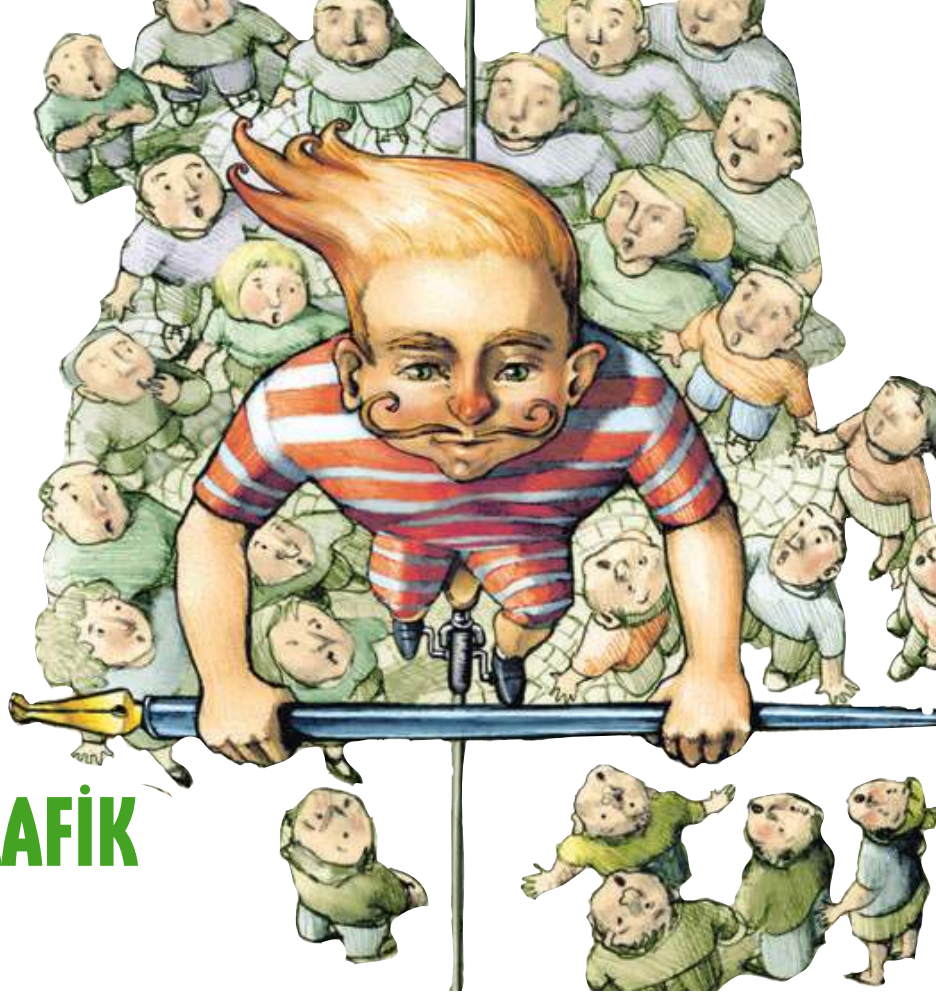
Hukuk ve gazetecilik öğrenimini yazarlık kariyerine odaklanmak için yarım bırakan Marquez, ilk romanı *Yaprak Fırtınası*'ni 1952'de yayınladı. 1961'de *Albaya Mektup Yok*, 1962'de *Hanım Ana'nın Cenaze Töreni* geldi. Birkaç yıl sonra ise defalarca silip yeniden yazdığı başyapıtı *Yüzyıllık Yalnızlık*'la dünya edebiyatına damgasını vurdu.

GÜNCEL

DOĞUKAN İŞLER
dogukanisler@gmail.com

STEPHEN KING'LE OTOBİYOGRAFİK BİR YAZI ATÖLYESİ

daha fazlası için: sabitfikir.com

Sadece yazmak üzerine teorik ya da pratik bir şeyler öğrenmek isteyenler için değil, aynı zamanda otobiyografik anlatılar sevenler için de oldukça doyurucu bir kitap Yazma Sanatı. Eğer hiç Stephen King romanı okumadıysanız ya da sadece "eğlencelik" anlamda okuyup pek de "ciddiye" almadıysanız, King'in eserlerine başka bir gözle bakmanızı da sağlayacak bir nevi kılavuz niteliğinde.

Yazmak doğuştan gelen bir yetenek midir, yoksa her okuma yazma bilen kişi biraz çalışma ve gayretle ortaya pek güzel şiirler, öyküler ya da romanlar çıkarabilir mi? Yazmak üzerine bunca kitap, bunca yazarlık atölyesi, dersler, ipuçları, tüyolar neden var ve gerçekten işe yarıyor mu? "Kendimi döve döve romancı yaptım!" diyen Orhan Pamuk ne kadar haklı? Ya da bir zaman ortaya güzel eserler koymuş, sonrasında kalemi elinden bırakan, sınırlı sayıdaki eserleriyle birlikte çoğu unutulup gitmiş yazarlar çok mu tembeldi? Yoksa, tabiri caizse, bazılarının o kadarlık mı atılacak baru tu oluyor heybelerinde?

Tüm bu ve benzeri sorular halen tartışılmaya devam ediyor, daha da tartışılacak gibi görünüyor. Bendeniz de kendi kendime çok soruyorum bunu: Yazma işinin ne kadarı

King, yazmak üzerine sorular sorar ve çok güzel tespitlerde bulunur: Bir yazarı çırlıçıplak soy. Yara izlerini işaret et. O sana her küçük yaranın hikâyesini teker teker anlatır. Büyükler içinse bir roman yazar. Bir yazar hafıza kaybına uğramaz. Eğer yazar olmak istiyorsan az bir yetenek işe yarar. Ama aslında gerekli olan her yara izinin hikâyesini hatırlayabilme yeteneğidir.

zanaat, ne kadarı ilham, ne kadarı emek, ne kadarı Allah vergisi, diye. Bazen de bu soruların arasına "Neden yazıyorum?" sorusu ekleniyor tabii. Arjantinli büyük yazar Borges gibi ben de yazmadığım zamanlar "bir tür vicdan azabı" duyduğunu düşünenlerden olduğum için, bu sorularla vakit kaybetmektense oturup yazmaya, hiç olmadı bir şeyler okumaya koyulmayı daha doğru bulabiliyorum. Yazmak, ancak ve ancak yazarak-okuyarak öğrenilen ve içindeki o yeteneği yazı-kaza-okuya ortaya çıkarabildiğiniz bir iş değil midir sonuçta? Kendilerini "iyi okur" olarak addeden birçok kişinin, maalesef, pek de ciddiye almadıkları dünyaca ünlü Amerikalı yazar Stephen King de sorduğum bu soruları hem romanlarında hem de konuşmalarında bol bol irdeleyen yazarların başında geliyor. (King'in "edebiyat" çevrelerince pek ciddiye alınmamasının başlıca sebeplerinden birinin de yazdığı "tür" olduğu düşüncesindeyim. Maalesef polisiye, gerilim, korku vb. türler hâlâ "edebi" eserlerden sayılmıyor birçok okurun gözünde...) Özellikle Türkçeye *Sadist* adıyla çevrilen ve bir trafik kazası sonrasında sakat kalıp psikopat bir hemşire tarafından ev hapsine ve türlü işkencelere maruz bırakılan ünlü bir romancının başkarakter olarak karşımıza çıktığı *Misery* adlı eserinde King, yazmak üzerine sorular sorar ve çok güzel tespitlerde bulunur: Bir yazarı çırlıçıplak soy. Yara izlerini işaret et. O sana her küçük yaranın hikâyesini teker teker anlatır. Büyükler içinse bir roman yazar. Bir yazar hafıza kaybına uğramaz. Eğer yazar olmak istiyorsan az bir yetenek işe yarar. Ama aslında gerekli olan her yara izinin hikâyesini hatırlayabilme yeteneğidir.

Bir yazarın alet çantası

Tüm bunların yanı sıra ve en önemlisi de elbette, Stephen King'in dilimize *Yazma Sanatı* olarak çevrilen yarı otobiyografik ve yarı yazarlık atölyesi tadındaki kitabı. Daha önce, 2000 yılında yapılan ilk baskısı sonrasında yeni baskısı yapılmayan ve yıllar içinde bir efsaneye dönüşen bu kitap, nihayet yeniden, hem de gözden geçirilmiş yeni çevirisi ve kapak tasarımıyla yayımlandı. Böylece yazmak üzerine okumalar yapanlar için bir başucu kitabı daha okuruyla (tekrar) kavuşmuş oldu. Kitabın ilk bölümü, Stephen King'in deyimiyle "bir yazarın nasıl biçimlendiğini anlatma çabası" olarak King'in çocukluk ve ilk gençlik yıllarına götürüyor bizi. "CV" adlı bu bölümde King içindeki yazarı nasıl keşfettiğini, ailesi ve çevresiyle olan ilişkilerinin buna katkısını ya da zararlarını, ilk öykülerine dergi editörlerince gönderilen ret mektuplarının yazarlığını nasıl pişirdiğini anlatıyor bizlere. Sonra bu "pişirme" süresince ve yazarlık yolculuğunda edindiği en gerekli malzemeleri bir araya getirdiği "Alet Çantası" bölümünü açıyor. Bir yazarın alet çantasında olması gerekenleri de oldukça tatlı bir üslupla anlattıktan sonra, asıl bölüm olan "Yazma Sanatı"na sıra geliyor... King

Yazmak üzerine başka kitaplar

Yazmak Üzerine
Notlar
Jules Renard

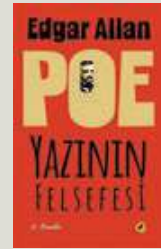
Düşmeni Yaratıcılığa
Kırarak
Ursula K. Le Guin

Mesleğim
Yazarlık
Haruki Murakami

Saf ve Düşünceli
Romancı
Orhan Pamuk

Yazının
Felsefesi
Edgar Allan Poe

de, yazının başında söylediğim meselenin altını çizerek ve birçok örnekle bu düşüncesinin ne kadar doğru olduğunu adeta ispatlayarak, atölye-anı kitabını oldukça uzun bir okuma listesiyle nihayete erdiliyor. Yazar olmak istiyorsanız her şeyden önce şu iki şeyi yapmalı; yani çok okuyup çok yazmalısınız. Bildiğim kadarıyla bu ikisini yapmadan başarmaman, kestirmeden gitmenin yolu yok. Sadece yazmak üzerine teorik ya da pratik bir şeyler öğrenmek isteyenler için değil, aynı zamanda otobiyografik anlatılar sevenler için de oldukça doyurucu bir kitap *Yazma Sanatı*. Eğer hiç Stephen King romanı okumadıysanız ya da sadece "eğlencelik" anlamda okuyup pek de "ciddiye" almadıysanız, King'in eserlerine başka bir gözle bakmanızı da sağlayacak bir nevi kılavuz niteliğinde. (•••)

YAZMA SANATI

Stephen King

CEV: Gökçe Yavaş

ALTIN KİTAPLAR 2020

OLAY UFKUNDA HAPSOLMAK

Komadan Notlar, İrlanda kırsalında yaşayan yalnız bir babanın evlat edindiği J.J. O'Malley'nin, en yakın dostunu kaybetmesi ve keskin zekasının kendi kendisini öğütmesiyle 3 aylığına derin bir komada kalacağı deneye katılmasının hikâyesi. Mike McCormack'ın 7 yıllık bir yazım sürecinin ardından ilk kez 2005 yılında yayımlanan romanı, okur için oldukça meşakkatli bir okuma süreci sunsa da, geleceğe ilişkin isabetli bir öngörü sunuyor ve bugün çok daha sarsıcı bir şiddetle deneyimlediğimiz holografik gerçekliğe güçlü eleştiriler getiriyor.

Türün gedikli okurları için bilimkurgu, kurmacanın sınırlarına doğru tekinsiz bir yolculuk, kimi kavramların bilişsel dünyamızda kapsadığı alanın alışılmadık bir geometriyle eğilip bükülmesiyle karşılaştığımız perspektiflerdir. Ayrıntı Yayınları, Bilimkurgu dizisinin ilk kez Türk okuruyla tanıştırdığı Mike McCormack imzalı *Komadan Notlar* da -en azından arka kapak metniyle- okurunu uzak ufuklara davet eden bir eser. Ne var ki romanın biçimsel denemeleri ve göstermeyi tercih ettikleri, okuru için bu yolculuğu oldukça meşakkatli kılıyor. Yine de McCormack'ın 7 yıllık bir yazım sürecinin ardından ilk kez 2005 yılında yayımlanan romanıyla, geleceğe ilişkin isabetli bir öngörü sunduğunu ve bugün çok daha sarsıcı bir şiddetle deneyimlediğimiz holografik gerçekliğe güçlü eleştiriler getirdiğini belirtmek gerek.

Komadan Notlar, İrlanda kırsalında yaşayan yalnız bir babanın evlat edindiği J.J. O'Malley'nin, en yakın dostunu kaybetmesi ve keskin zekasının kendi kendisini öğütmesiyle 3 aylığına derin bir komada kalacağı deneye katılmasının hikâyesi. Roman, AB ceza sisteminin geleceği olarak, hükümlülerin cezalarını komada geçirmesini teklif eden Somnos Projesinde bir grup suçlunun yanında deneyin kontrol grubu olarak komaya yatan JJ'nin sözlerinin, düşüncelerinin, duygularının -deyim yerindeyse- toplum tarafından yağmalanarak kişiliğinin silikleşmesi ile ilginç bir boyut kazanıyor. Açıkçası hem nörobilimin mucizelerine hem de karanlık, fütüristik bir kurmaca evrenine ilişkin üstü kapalı imasıyla romanda ilk etapta çekici bulduğum şey "koma" unsuru oldu. Ne yazık ki muhtemel bir "tanıtım" hatasından olacak,

romanda pek çok açıdan aradığımı bulamamış olsam da *Komadan Notlar*'ın çağın getirdiği yozlaşmaya ve kavramların bulanıklaşmasına ilişkin kendi söylemini geliştirmesi bakımından güçlü bir eser olduğunu itiraf etmeliyim.

Kuşkusuz romanın en sıra dışı yanı JJ'i yakınlarının monologlarıyla tanıdığımız ana metnin yanında (hatta altında) dipnotlarla ilerleyen müphem ancak çarpıcı ikincil kurgu. Çoğu zaman ana metne illeştirildiği noktalarla belli belirsiz bir ilişki kuran dipnotlar, romanın kurgusal dünyasının sınırlarını çizmesiyle örtüşür şekilde "olay ufkunu" olarak tanımlanmış. Bu bağlamda sürekli başkalarınca tanımlanan JJ'in bir nevi romanın merkezinde, ulaşılamayan ve doğası tam anlamıyla çözülemeyen bir tekilliğe dönüştüğü ve her iki katmandaki anlatının da onun çekimi etrafına hapsolmuş bir olay ufkunda cereyan ettiği söylenebilir. Öyle ki, olay ufkunun ötesine dair bilinmezlik, hem okurun metne doğru yaptığı hamle hem de başta JJ olmak üzere roman kişilerinin kurgusal evrenin unsurlarını algılayışları açısından her iki yöne de geçerli.

Elbette yöntem olarak dipnotlara bu türden bir işlev yüklenmenin riskleri bir yana olay ufkunda kullanılan üslubun gerek söz dizim tercihleri gerekse muğlaklığı nedeniyle okurda zayıf bir sezgiden ötesini uyandırmadığı gibi yer yer hikâyenin takibini zorlaştırdığı kesin. Kuşkusuz bunda çevrinin ve şaşırtıcı derecede sık karşılaşılan yazım hatalarının etkisi de büyük. Öte yandan deneyin doğasına ve toplumun denekleri tüketme biçimine ilişkin dipnotlardaki anlatının

-henüz dijital dünyanın bireysel ve kolektif zihinlerimize etkisinin görece kısıtlı olduğu bir zamanda- gerçekliğin tahribatına getirdiği güçlü eleştiriler oldukça önemli. Dahası JJ'i komaya sürükleyen sürecin bilim ve dijitalleşmenin etkisiyle varoluşumuzun teknoferde ruhunu, özünü, kendiliğini arayan hayaletlere evrilmesi, komadan uyanışın ise bir tür yeniden doğuş ve diriliş olarak resmedilmesi, romanın söylemi bağlamında son derece dikkat çekici.

Nihayetinde tüm aksaklıklarına ve kolaycı bir tercih sayılabilecek olmasına rağmen *Komadan Notlar*'ı bilimkurgunun imkanlarına yaklaştırarak temel meselesinin taşıyıcılığına soyunan, esasen olay ufkundaki dipnotlar. Zira dipnotları ve beraberinde getirdiği koma unsurunu söküp aldığınızda geriye kalan -iyi kurgulanmış karakterlerinin hakkını vermekle birlikte- benzerlerine bolca rastladığımız türden varoluşsal sayıklamalar. Ancak şunu da unutmamak gerek, (yazarının sözleriyle) bu kitabın adı "komadan notlar, komanın içinden bir anlatı" değil. İnsan psikesinin ve beynin doğasına ilişkin soluk kesen gerçeklere dair bir hikâye dinlemek ya da distopyaya göz kırpan, karanlık bir kurmaca evreni ziyaret etmek isteyenler *Komadan Notlar*'da aradığını bulamayabilir. <=>

2020 Locus ödülleri sahiplerini buldu

Bilimkurgu ve fantazyanın en saygın ödülleri arasında yer alan Locus'un 2020 yılı kazananları pandemi nedeniyle dijital ortamda yapılan açıklamayla duyuruldu. En iyi Fantastik Roman ödülünü *Middlegame* ile henüz Türkçe okuma imkanı bulamadığımız Senanan McGuire alırken En İyi Bilimkurgu ödülüne ise *Gökteki Bütün Kuşlar*'dan tanıdığımız Charlie Jane Anders imzalı *The City in the Middle of the Night* layık görüldü. Geçtiğimiz ay Nebula ödülünü de alan *This Is How You Lose the Time War* En İyi Novella, *Geliş ve Nefes* ile tanıdığımız Ted Chiang'ın *Omphalos*'u ise En İyi Novelette ödüllerine değer görüldü.

Kısa kısa

- Satış rekorları kıran ve yüzlerce ödüle layık görülen oyun serisi Fallout evreninde geçen bir dizi geliyor. Oyun yapımcısı Bethesda'nın lisans haklarını Amazon Studios'a vermesinin ardından Westworld'den tanıdığımız Kelter Films'in dizi için çalışmalarına başladığı haberi gecikmedi. Diziyi dair henüz fazla detay olmasa da izleyicinin iyi bir post apokaliptik hikâye ile karşılaşacağı kesin.

- Amazon cephesinden bir başka iyi haber ise pandemi nedeniyle durdurulan Yüzüklerin Efendisi dizisi çekimlerinin Yeni Zelanda'da tekrar başlayacak olması. Yeni Zelanda yönetimi dizi ve film sektörünün ülke ekonomisine katkısını da dikkate alarak aralarında Avatar ve Cowboy Bebop'ın da yer aldığı bazı yapımların çekimlerinin başlamasına izin verdi.

YENİDEN BOSNA SAVAŞI

Boşnak yazar Velibor Çoliç, *Bosnalılar* kitabını yazdığında henüz Bosna Savaşı bitmemişti. Bosnalılara uygulanan zulmü oldukça gerçekçi ve soğukkanlı bir şekilde anlatmayı başaran Çoliç'in tanıklıkları tüm dünyayı şok etmiş ancak savaşın gidişatını etkileyecek herhangi bir somut adım atılmamıştı. Slavonski Brod'daki kamptan kaçmayı başaran şanslı mültecilerden olan Çoliç, insan, kent ve kamp hikayelerini bir araya getirdiği kitapta Bosnalıların tüm dünyanın gözleri önünde yaşadıkları var oluş mücadelesini anlatıyor.

Svetlana Aleksiyeviç, Sovyetlerin yıkılma sürecini merkeze aldığı *İkinci El Zaman* kitabında canlı tanıklarla, resmi tarihin tekdüze rakamlarında kaybolan hayatları, sokaktaki insanın gerçek hikâyesini anlatıyordu. Bireylerin tecrübeleri ve hayat hikâyeleri üzerinden Sovyetler Birliği'nin ve komünizmin çöküşünü, bugünün Rusya'sının doğuşunu anlatan, Aleksiyeviç'e Nobel Ödülü'nü de kazandıran kitabı ilk seferde bitirememiştim; rejimin soğuk yüzü, bir hiç uğruna yitip giden onca hayat, neredeyse çocukça kabullenilen yoksulluk ve hayalkırıklıkları, savaşlar, göçler, katliamlara rağmen ayakta kalmayı başaran, inançlarını, iyimserliklerini koruyan insanların yaşadıkları bir noktada ne kadar etkileyici olursa olsun hızla okunup tüketilemeyecek denli acıydı.

Bosnalı yazar Velibor Çoliç'in *Bosnalılar- İnsanlar, Kentler, Dikenli Teller* kitabını da aynı duygularla okudum. Avrupa'nın orta yerinde yaşanan Bosna Savaşı'nın fotoğrafını çekmişti adeta yazar; öldürülen, işkence gören, onurları hiçe sayılan, mülteci kamplarında, dağlarda yok edilen Bosnalıların görmezden gelinen hikâyelerini anlatıyordu. Çoliç, kitabında çaresizliğin, acının henüz ilk zamanlarını yazmıştı üstelik. Kitap yazıldıktan sonra yaşandı Srebrenitsa mesela. Yazar, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra yaşanan en büyük katliam olarak tanımlanan Srebrenitsa'nın gelmek üzere olduğunu hissettirmişti yazdıklarıyla aslında. Kısa ama çarpıcı metinlerden oluşan bu küçük kitap yayınlandığı tarihte tüm dünyayı derinden sarsmış, Avrupalıların, savaş sürerken kendilerini sorgulamasını sağlayan en tutarlı eserlerden biri olarak tanınmıştı. Kendisi de mülteci kampından kaçmayı başaran Boşnak Velibor Çoliç'in kitabı, bu insanlık dışı savaş tüm dünyaya duyurması açısından da önemliydi.

Kitap üç bölümden oluşuyor: *İnsanlar, Kentler ve Dikenli Teller*. Hayli gerçekçi ve soğukkanlı bir anlatıma rağmen zor

okunan bir kitap *Bosnalılar*; insanın insana, bu savaşta neredeyse komşunun komşuya yaptıkları karşısında öfkeleniyor, ağlıyor, çaresiz hissediyorsunuz; sonra bile bile yanlış yere bomba atıp Bosnalı askerlerin hayatını kurtaran Sırp pilotun hikayesi içinizi ferahlatıyor, insanlığa dair yeniden iyimser cümleler kurmanıza sebep oluyor; kendi yurttaşı tarafından öldürülen Simo Çayic'in son sözleri de aynı şekilde: "Kuşkusuz Sırp'ım ama Bosna da benim vatanım."

İsimleri, hayatları, hikayeleri farklı olsa da uğradıkları zulüm birleştiriyor bu insanları: Komşularının da aralarında olduğu bir grup askerin omurgasını kırdığı kambur Adem, hayatını eskicilikle kazanan çingene İbro, akordeoncu Ziga, sadece bir av bıçağıyla Çetnikleri yakalamasıyla ünlü oduncu Uta, hikâyelerini kendi soydaşlarının bile unuttuğu, kaçma şansları olmasına rağmen ölene kadar Bosnalıları savunan beş erkek kardeş, savaşa gitmeyi reddeden Sırp öğretmen Nikola, Sırp tarafından işkenceyle öldürülen Hırvat Anto...

Sonra kentler... 92 yazında göçmen kuşların bile gelmekten vazgeçtiği küçük Bosna kenti Modriča, Hırvatların ölümlerini de sırtlayıp götürdükleri Derventa, eski olan, değeri olan hemen her şeyin Sırp ateşiyle yok edildiği Gorajde, Yirminci Yüzyıl ile Orta Çağ'ın iç içe yaşandığı, yalnızca yürünerek bile yüzyılların kat edilebildiği Saraybosna, dört gün içinde mezarlıkları dahil yeryüzünden silinen elli haneli Grapska... Ortak yaşamın en önemli eserlerinden, bir gecede yok edilen Osmanlı'nın mirası Mostar Köprüsü...

Sonra kamplar... Rujitsa ya da "Kadınlar Kampı", Manyaç ya da "Açlığın Kampı", Doboy ya da "Ölüm Kampı"... Kamplarda açlığa, işkenceye mahkum edilen, kendi mezarlarını kazan, tecavüze uğrayan, onurları hiçe sayılan insanlar... Bosna Hersek, Karadağ ve Sırbistan'da bulunan kamplar

Esin Talu-Çelikkan'ın çevirisiyle yıllar sonra Kutu Yayınları tarafından okurla buluşturulan *Bosnalılar*, insanlar, kentler ve dikenli teller ardında eski Yugoslavya'yı parçalayan savaşa dair tanıklıkları, yaşanan trajik ve yer yer absürt olayları aktarıyor.

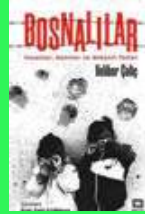
savaş boyunca 200 bin kişinin esir tutulduğu, işkenceye maruz kaldığı toplama kampları işlevi görmüş, sadece bu kamplarda 30 bine yakın insan öldürülmüş; kadın-erkek 25 bine yakın esir sistematik tecavüze uğramıştı.

"Galipler her şeyi haklı çıkartır"

Çoliç kitapta "Daha önceki savaşlar sonunda galiplerin her şeyi haklı çıkartmayı başardıklarını göstermedi mi" diye soruyor. Bu cümle savaş boyunca yapılan her zulmün, haksızlığın bir şekilde gerekçelerinin yaratılacağına dair haklı bir inancın da göstergesi aslında. Oysa Bosna Savaşı'nın bir kazananı olmadı. En büyük zulmü Müslüman Boşnaklar yaşasa da ortak bir geçmiş, ortak bir yaşam kültürü de yok edildi.

Bu savaştan pek çok simge kaldı geriye; kamplar, fotoğraflar, Srebrenica, mavi kelebekler, Lahey'deki duruşmalar,

beyaz kurdeleler, üç yıl boyunca Saraybosna'nın ayakta kalmasını sağlayan yaşam tüneli, Mostar Köprüsü ve elbette savaşa dair anlatılar, tanıklıklar, insan hikâyeleri... Savaşın trajik yüzünü gerçekçi bir şekilde yansıtan, Bosnalıların sessizce yitip gitmesine izin vermeyen *Bosnalılar* kitabı da bu savaşın en değerli simgelerinden biri.

BOSNALILAR- İNSANLAR, KENTLER, DİKENLİ TELLER

Velibor Çoliç
ÇEV: Esin Talu-Çelikkan
KUTU YAYINLARI 2020

Savaşın bilançosu

1992'de başlayan savaşta Bosna-Hersek'te 200 binden fazla insan öldü. Saraybosna'ya yapılan saldırılar sonucu 11 bin Saraybosnalı yaşamını yitirdi. Bunlardan 1600'ü çocuktu. Savaş 1995'te Dayton Barış Antlaşması ile bitti. Bosna-Hersek'te savaşın izlerini bugün de görmek mümkün; Saraybosna'da birçok binadaki kurşun izleri hâlâ duruyor.

GÖK KUBBEMİZDEKİ DERUNİ AHENK - II

Zaman tünelinden geçsin ki Türk asırlarını güne taşıyın

Beyoğlu'nda bir kitapçıda Wells'in *Zaman Makinesi* romanını gördüğünde tereddüt etmeksizin aldı Yahya Kemal ve bir an önce okumak için kendini Büyükkada'daki evine attı. Her ne kadar bu romanın ilhamıyla 2187 yılının İstanbul'una hayalî bir yolculuk yapmış ve bunu "Çamlar Altında Bir Musahabe" adlı yazısında paylaşmışsa da onun derdi gelecekte çok geçmişe gitmekti. Zira geçmişe gitmeden geleceğe değil sıçramak, adım atmak dahi mümkün değildi. H. G. Wells'ten önce zaman makinesini keşfetmişti o. Öyle bir muhayyilesi vardı ki dokuz asra bir saat içinde gitmek mümkün oluyor, "Süleymaniye'de Bayram Sabahı"nda, Türk milletinin tarihini bir bayram saatine sığırıyordu şair!

"Artarak gönlümün aydınlığı her sâniyede,
Bir mehâbetli sabâh oldu Süleymâniye'de.
Kendi gök kubbemiz altında bu bayram saati,
Dokuz asrında bütün halkı, bütün memleketi
Yer yer aksettiriyor mâvileşen manzaradan,
Kalkıyor tozlu zaman perdesi her ân aradan."

Zaman tüneline değil gökyüzüne açılan "Uhrevî Bir Kapı"ya ihtiyaç vardı "Malazgirt ovasından yürüyen Türkoğlu"nu görebilmek için. Süleymaniye'de o kapıdan geçti şair ve yüzlerce şehrin toprakları birbirine seslendiği alperen coğrafyasında nefes alıp vermeye başladı. Yalnız İstanbul, Bursa, Konya, İzmir, Van yoktu o haritada; Kosova, Niğbolu, Varna, Belgrad, Budin, Mohaç hatta Tunus ve Cezayir vardı. Victor Hugo "Asırların Masalı"nı anlatır da Yahya Kemal Türk asırlarını güne taşımadan rahat eder mi! Cemil Meriç'in ifadesiyle, "Dünün zevkini yaşadığı çağın insanlarına aşılayabilen bir büyücü"ydü o.

Medeniyet bilinciyle baksın ki her varlık yeniden kimlik kazansın

Sadece kılıç şakırtıları ve nal sesleri yoktu şiirinde; "Nevâ-Kâr" ve "Saltanatlı Tekbîr" de oradaydı. Zira dünyaya yalnız kılıç şakırtılarıyla değil "ses ve tel kudretiyle" de hâkim olmak gerekiyordu. Türküm demenin farklı yolları vardı ona göre. İlla Mehmet Emin Yurdakul gibi "Ben bir Türküm dinim cinsim uludur," demek gerekmiyordu bunun için. Nedim'in "Eyvâh o üç çifte kayık aldı karârım / Şarkı okuyup geçti bir âfet var içinde," beytini okuduktan sonra "Ben Türküm böyle denir işte!" demişti bir keresinde. Bu yüzden İtrî "Şafak vaktinin cihangiri"ydi. "Duvarlarda çiniden solmaya-cak bahçeler açtıran" Sinan, her vakit rahmetle anılacak bir

inşa adamıydı. İlla tanınmış olmak gerekmiyordu bu tarihi sahnede rol alabilmek için. "İstanbul'u Fetheden Yeniçeri'ye Gazel" meçhul asker olmaktan öte, dünya nizamındaki sorumluluğun yücelttiği bir irtifaya taşıyordu kahramanı: "Vur deyr-i küfrün üstüne rekz-i hilal için / Gelmiş bu şehsûvâr-i cihângir aşkına / Düşsün çelengi Rûm'un, eğilsün ser-i Firenk / Vur Türk'ü gönderen yed-i takdîr aşkına..." "Süleymaniye'de Bayram Sabahı"nda bayram namazına gelen adı zikredilmeyen nefer de birden yüce bir kimlik kazanıyor, "Kimdi? Banisi mi, mimarı mı ulvî eserin," denilerek Süleymaniye Camisi'ni yaptıran Kanunî ve mimarı Sinan'la aynı safta tutuluyordu. "Üsküdar'ın Dost Işıkları" şiirinde sabah namazına kalkan Üsküdar sakinlerinin ışıklarını dahi vakte şahsiyet kazandıran bir unsur olarak görüyordu şair: "Sizlersiniz bu ân'ı ışıqlarla Türk eden! / Eksilmesin şu mutlu şafaklar bu ülkeden!"

Can nedir? Canan kimdir? Şair onu nerede arasın

On dokuz defa canan dedi şiirinde Yahya Kemal. On dokuz canlı bir sevgilinin yerine kim geçebilirdi! Sakın İstanbul olmasındı o! Yoksa İstanbul'un rakibi miydi canan? İstanbul'u o kadar sevmişt ki şair, canan deyince İstanbul, İstanbul deyince canan ilmişti ruhuna. "Bir Tepeden" şiirinde "Rû'yâ gibi bir akşamı seyretmeğe geldin / Çok benzediğin memleketin her tepesinde. / Baktım konuşurken daha bir kerre güzeldin / İstanbul'u duydum daha bir kerre sesinde" dedikten sonra, "Bir Başka Tepeden" şiirinde "Bir semtini sevmek bile bir ömre değer" diye ilan-ı aşk ediyorsa bir şehre, dengeyi öz-

deşlikte aramaktan başka çare yoktu. Hem “Bir semt” neden Fenerbahçe olmasın! Üç tarafı denizle sarılan bu yeri önce yemyeşil bir zümürde benzetip sonra bu mücevherin “vatanın en sevilmiş yeri” olduğunu neden söylemesin şair! Söyledi söylemesine ama bununla yetinmedi. Lafı getirmek istediği yer suydı: “Bu büyük zümürte / Varsa her aşkın uzun hatırası / Varsa her sevgili, her sevdalı, / Varsa engine geceler, gündüzler, / Bu derin zümürte / Biz de cânanla birlikte varız.” Belki de “Bir semt” Erenköy’dü. “Erenköy’ünde Bahar” şiirinde “Çok kerre hayâlimizde cânan / Bir şi’ri hatırlatan kadını” diyerek şiirin sebeb-i telifini ima ettikten sonra “İstanbul’un öyledir bahârı” mısraıyla bir diriliş mevsimine çevirdi cananı. Canan gittiyse bir daha öyle bir bahar görmeyecekti Erenköy. Bir ağustos gecesi Sirkeci garından hareket eden trendeydi canan. Kendisini uğurlayan şaire iki dal karanfil vermişti. Bir zarfın içinde saklandı o çiçekler. Bir zarfın içinde kurudu.

What does “Vuslat” mean diye sorsunlar ki “Vuslat” diye cevaplasın

Şiirini çeviren İngilizler mektup yazmışlardı Yahya Kemal’e, “Vuslat’ın anlamı nedir?” diye. Şair nasıl anlatsın “vuslat”ı onlara. “Sevgiliye kavuşma” dese nasıl yansırdı anlam dünyalarına? Tek kelimeyle dillerine aktarmaya çalışsalar o kelime ne olurdu? Hem “sevgili”yi ve “kavuşma”yı ayrı ayrı anlatması lazımdı vuslatı anlatabilmek için. “Vuslat” şiiri bunun için yazılmamış mıydı! Ne sevgiliyle karşılaşmaktı vuslat, ne yan yana gelmek onunla. “Bir uykuyu cânanla beraber uyuyanlar / Ömrün bütün ikbalini vuslatta duyanlar, / Bir hazzı tükenmez gece sanmakla zamanı, / Görmezler ufuklarda şafak söktüğü âni. / Gördükleri rû’yâ, ezeli bahçedir aşka” diye başlayan ve “Ey vuslat! O âşıkları efsûnuna râm et! / Ey tatlı ve ulvî gece! Yıllarca devam et!” diye biten bu şiirde vuslatı anlatabilmek için yapılacak şey, şiiri tekrar okumaktan ibaretti. Şöyle cevap verdi İngiliz çevirmenlere Yahya Kemal: “Madem ki sizde bunun ne mefhumu, ne kelimesi var. Vuslatı aynen İngiliz lisanına kabul ediniz ve İngiliz imlasına göre yazınız. Bizim “flirt” kelimesini kabul ettiğimiz gibi.”

Otel odalarına mahkûm olsun ki eve hasret yaşasın

Cananla bir çatı altında soluk alamayınca otellere sığındı Yahya Kemal; sahte evlere. Komşuları geçiciydi, tuz isteyemezdi onlardan. Lobide karşıları misafirlerini. Güzel karşıları, “Gel sultan!” derdi mesela onlara. Aziz bir dostu teşrif etmişse eğer Süleyman Nazif’in “Gel ey vürudunu bir ömr içinde beklediğim,” mısraını okuyarak sarılırdı ona. Kollarını açarak yürürdü sevdiklerini karşılarken. Fakat ne çabuk tükenirdi zaman. Park Otel nasıl da ıssızlaşırdı birden. Vakit gelip dostları ayrılmak istediklerinde çocuklaşır, evlerine gidecekleri için hüzünlenir ve âdeta “Ne olur biraz daha kalın!” diye yalvarırdı.

Beyoğlu’nda otursun ki Üsküdar’ın ışıklarını teselli olsun

Ömrünün son on dokuz yılını Beyoğlu’ndaki Park Otel’de geçirdi Yahya Kemal. Mazinin ruhunu taşımayan bu semt onun sakini olduğu ancak sükûnet bulamadığı bir yerdi. Gönlü Üsküdar’ın dost ışıklarında, Atik-Valde’den inen

sokakta, Koca Mustâpaşa’daydı. Üsküdar’ın sakinlerine nasıl “Gönlüm, dilim, kanım ve mizacımla sizden'im” diyorsa, Koca Mustâpaşa için de, “Öyle sinmiş bu vatan semtine milliyetimiz / Ki biziz hem görülen, hem duyulan, yalnız biz,” diyerek aidiyet hissinin hakkını veriyordu. Bir ramazan akşamı Atik-Valde’de duyduğu dinginliğin sebebi de bu aidiyet hissi olmalıydı: “Yârab nasıl ferahlı bu âlem, nasıl temiz!” Yaşayamasa da inançlarını, yaşama arzusuyla doluydu. Oruç tutamasa da oruçluların neşesine imrenir, “Madem ki böyle duygularım kaldı, çok şükür,” diyerek o mütevazı âlemin bir parçası olmaya çalışırdı.

Bir roman yazmalıydı ki nasıl bir hayat yaşadığı anlaşılabilir

Park Otel’de söz etmişti hayalinden Nihat Sami Banarlı’ya. “Her Gece Benimsin” adlı bir roman yazacaktı. Yaşadıklarının bir kısmı dahi büyük bir romanı mayalayacak zenginlikteydi. Rüfai dergâhında zâkirbaşılık yapan genç, gün gelip Paris’te bohem bir hayat yaşamıştı. Yalnız doğduğu Üsküp değil Rumeli elden gitmiş, Birinci Dünya Savaşı’na, Osmanlı’nın tasfiyesine tanık olmuş, Lozan görüşmelerinde Türk heyetinde yer almış, milletvekilliği yapmıştı. Millî Mücadele ve Türkiye’nin kültürel inşasında rol sahibiydi. Yabancı ülkelere büyükelçi olarak atanmış, Türk kültürünün seçkin bir temsilcisi olarak öne çıkmış, Nobel edebiyat ödülü için bile adı geçmişti. Her gece benimsin, dese de romanı olmadı Yahya Kemal’in. Başta şairliğine gölge düşürür diye korkmuş, “Ben şiirde muvaffak olduğumu sanıyorum. Romanda da şiirdeki kadar muvaffak olmam lazım gelir. Bu ise kolay değildir,” demişti. Kendine yazma izni verdiğinde ise artık çok geçti. Bu kez sağlığı izin vermiyordu yazmasına.

Cihanın vatan olduğuna inansın ki ölüm vatandan uzakta bir gece olsun

“Cihan vatandan ibarettir, itikadımca,” diyordu şair ve ölümü “yabancı bir âlemde bir gece” olarak tanımlıyordu “Yol Düşüncesi” adlı şiirinde. Yol görünmüş, sessiz gemi limana yanaşmış, rindlerle “Dönülmez akşamın ufkuna” gelinmiştir. Ölümünden korkmaz şair. Toprak olduğumuzda göğsümüzde laleler ve güller açacak, başımızda her gece bir bülbül ötecektir. Bir sabah Peyami Safa’yı götürmüştür Rumelihisarı’na. Ve şöyle anlatmıştır o günü Peyami Safa: “Yolda eski ahşap evlerin, büyük ve küçük binaların hiç bilmediğim tarihlerini anlatıyordu. Fakat buna bir anlatma demek hâdiseyi en dar eb’adında küçültmek olur. Anlatmıyor, terennüm ediyordu. Söylerken, her kelimenin içine kendiliğinden melodiler dolduran tannan sesi, cümlelerine bâzan bir mısra, bâzan bir şarkı âhengi veriyordu. Bizi dışarıdan gösterdiği her binanın içine sokuyormuş gibi, orada yaşıtırmış gibi geçmişe yaptırdığı seyahatte rehberlik ediyormuş gibi harikulâde bir çekiciliği vardı. Rumelihisarı’nda, fetih şehitlerinin mezarları üzerinde durduk. Bizi fetih günlerinin ânları içine çekti. Gaşyoluyordu. Ona mı, fetih serdarlarına mı hayran olacağımı şaşıırıyordum. Birbiri kadar güzeldiler.”

2 Kasım 1958’de Fatih Camisi’nin avlusunu büyük bir kalabalık doldurmuş, namazdan sonra İtrî’nin tekberi eşliğinde Rumelihisarı’na taşınmıştır vatan. Fetih şehitlerinin yanına. (•••)

SIRADAKİ BİLİM İNSANI BU KİTABI OKUYAN ÇOCUK OLABİLİR Mİ?

Çocuk Bilim İnsanları önemli bilim insanlarının çocukluk ve birazcık da gençlik yıllarına eğilen bir kitap. Ele alınan isimler bilim insanlarının çocukluklarına dair gerçek hikâyelerden oluşuyor ama anlatım tarzı ve resimlenme üslubuyla klasik anlatı tarzından uzakta bir yerde duruyor. Kitabı okuyunca hep farklı, sıra dışı ve kural tanımaz olarak görüp şikayet ettiğimiz çocuklarımızın aslında içinde nasıl bir cevher taşıyabileceğini keşfediyorsunuz. Kimbilir belki de kızıp durduğumuz, frenlediğimiz, baskı kurup hafife aldığımız ve umursamadığımız çocuğumuz geleceğin bilim insanı.

Her çocuk bir bilim insanı ya da felsefeci gibidir aslında. Dünyaya ve olaylara bakma biçimleri, zamanı ve mekânı doğal gerçeklikten uzakta kavrayış tarzları ve olan biteni anlamak için sordukları sorularla bir merak çemberinin içindedirler. Çocuğu çocuk yapan şey de tam olarak budur: Yani henüz gerçekliğin ipine sarılmamış saf hayalden müteşekkil olması. Bir bilim insanı veya felsefecinin ihtiyaç duyduğu şey de bu çocukluktur. Ya da çocukluğunu kaybetmemiş kişiler belki de felsefeci, sanatçı ya da bilim insanı oluyor da olabilirler.

Çocuk Bilim İnsanları bir kısmının adını sıkça duyduğumuz bir kısımdan da belki hiç haberdar olmadığımız önemli bilim insanlarının çocukluk ve birazcık da gençlik yıllarına

eğilen bir kitap. Ele alınan isimler bilim insanlarının çocukluklarına dair gerçek hikâyelerden oluşuyor ama anlatım tarzı ve resimlenme üslubuyla klasik anlatı tarzından uzakta bir yerde duruyor. Kitabı çekici ve okunur kılan kısmı da bu zaten. Yoksa ünlü isimlerle ilgili çok fazla kitap var zaten ve yazılmadık pek bir şey de kalmadı aslında. Daha önce *Çocuk Yazarlar* ismiyle hepkitap'tan kitabı yayınlanan David Stabler bu kez bilim insanlarının çocukluklarını ilginç notlar ve çocuksu bir anlatı tekniğiyle harmanlayarak çocuk okurlarına bir cesaret fişeği gönderiyor. Çünkü kitaptaki çocuklar her ne kadar kütle çekimini, DNA'yı, karanlık maddeyi ve kara delikleri okusa da özdeşleştiği çocuk kahramanla kaçınılmaz olarak düşüneceği şu: "Ben de bunu veya daha fazlasını başarırım. Bunlar da benim gibi çocukmuş!"

Evrenden oyuncaklara...

Kitabı dört bölüme ayırmış yazar. Birinci bölümde yıldız ve astronomi ile ilgilenen dört isim var: Katherine Johnson, Vera Rubin, Sally Ride ve Neil deGrasse Tyson. Ardından George Washington Carver, Rachel Carson, Jane Goodall ve Temple Grandin bitki ve hayvanlar âleminde gezinirken Isaac Newton, Marie Curie, Albert Einstein ve Rosalind Franklin evrenin derinliklerine ilgi duyan bilim insanları. Kitabın son bölümündeyse çocukları icada ve kendi oyuncaklarını yapmaya çağıran dört isim var: Benjamin Franklin, Ada Lovelace, Nikola Tesla ve Stephen Hawking.

Evet bilim insanının görevi sorular sormak ve cevapların peşinden koşmak olsa gerek. İşte bir çocuğun da en iyi yaptığı şey bu aslında. Merak duygularıyla, enerjileri ve yaramazlıklarıyla, farklı düşünme kabiliyetleri ve düş gücüyle her çocuk bir evren. Kitabı okuyunca hep farklı, sıra dışı ve kural tanımaz olarak görüp şikayet ettiğimiz çocuklarımızın aslında içinde nasıl bir cevher taşıyabileceğini keşfediyorsunuz. Kimbilir belki de kızıp durduğumuz, frenlediğimiz, baskı kurup hafife aldığımız ve umursamadığımız çocuğumuz geleceğin bilim insanı. Bunu sizin kadar kitabı okuyan çocukların da hissedeceğine şüphe yok. (◀▶)

BEN ÇOCUK OLSAM...

- Kitabın metinlerini sıkılmadan okur, bilim insanlarının da bir zamanlar bizim gibi haylaz, afacan, meraklı olmalarına çok şaşırdım. Herhalde bu kitabı okuduktan sonra ben de kendimde bilim insanı olacak potansiyel gördüm.
- Kitabın dili kadar esprili ve kitabı takip etmemi sağlayan şey resimlenmesi olurdu. Karikatür tarzındaki bu çizimleri de keyifle okur ve eğlenirdim.
- Bu kitabın içinde daha çok bilim insanına yer verilmesini isterdim. Ama farklı alanlardaki bilim insanlarını bir araya getirmiş olması da hoşuma giderdi.

PARMAK İZİNDEN SANATA

Sadece parmak izlerini ve renkleri kullanarak hazırlanmış güzel bir hikâye kitabı Parmak İzleri. Okul öncesi çocukların oyun oynama yeteneklerini geliştirmelerine, hayal kurmalarına ve kendilerine ait bir dünya kurmalarına olanak sağlayan eser parmağı bir sanat serine dönüştürmeyi başarıyor. Parmaktan yapılan çizim örneğinin başarılı uygulamasını Erdem Çocuk ve Nar Çocuk Yayınları'ndan çıkan Reza Hammatirad'ın eserlerinde görmüştük. Bu kitapta ise işin içine parmakla beraber el de giriyor. Küçük bir kız çocuğunun ellerini boyalara batırıp çeşitli hayvanlar yapmasını işleyen kitap fantastik bahçelerden denizin derinliklerine kadar uzanıyor. Bu ilginç ve sanatsal tasarımlara basit ama güzel bir hikâye de eşlik ediyor. Çocukların hayallerini önemseyen ve birlikte etkinlik yapmak isteyen tüm ebeveynlere öneririm.

PARMAK İZLERİ

YAZAN VE RESİMLEYEN: Paz Rodero
ÇEV: Mustafa Ülker
THE ÇOCUK YAYINLARI 2020

BEN ÇOCUK OLSAM...

- Küçük bir parmak ve küçük bir elle boyaları kullanarak nasıl böyle resimler yapılabildiğini görmek çok hoşuma giderdi. Ve ben de hemen boyalarımı alıp kendimce çeşitli resimler denerdim.
- Kitaptaki azıcık ve sade metinleri bir çırpıda ezberler, ben de kendi yaptığım resimlerle benzer bir hikâye oluşturdum.
- Bu kitabı okuyarak hayal gücüyle neler yapılabileceğini görmüş olurdum.

ODESSA ÖYKÜLERİ: HAYAT, SAVAŞ VE İNSANLIK DURUMLARI BİR ARADA

Uzun sayılmayan edebiyat serüveninde modern öykünün iyi örneklerini veren İzak Babel, İkinci Dünya Savaşı döneminin Rusya'sında görünmez kılınmaya çalışılmasına rağmen yıllar sonra yeniden keşfedilmiştir. Öykülerinde acımasız savaş atmosferini, büyük yıkımları, dramları anlatırken bile insanlığın ölmediğini müjdeleyen büyük fedakârlıklar, incelikler, merhametlere de mutlaka yer verir.

Bir öykü kitaplığında bulunması gereken önemli kitaplardan biri de İzak Babel'in (1894-1940) Can Yayınları'ndan çıkan *Odessa Öyküleri*'dir. Kitapta *Erken Dönem Öyküleri*, *Odessa Öyküleri*, *Öyküler (1925-1938)* bir araya getirilmiştir.

Dönemin Rusya'sının en önemli öykücülerinden olan İzak Babel öykülerinde şiddet, yaşama tutkusu, savaş ve yoksulluğu iç içe şiirsel bir dille aktarır. Azınlık olmanın acısını, toplumda var olma mücadelesini inceliklerle hikâyeleştirir. Komünizme gönül vermesine karşın, Kızıl Süvariler'in vahşetini yazmaktan geri durmaz. Ama bu öykülerde Kızıl Ordu'yu kötülediği gerekçeyle büyük tepki çeker. İdamı istenir ve hamisi Gorki devreye girerek bunu önler. Ancak bu henüz başlangıçtır. 15 Mayıs 1939'da tutuklanıp tüm eserlerine el konularak yok edilirken, ismi edebiyat ansiklopedilerinden, sözlüklerden silinir ve devrime ihanet ettiği, Troçkist olduğu gerekçesiyle 26 Ocak 1940'ta kurşuna dizilerek öldürülür. Öldürülmeden önce son dileği sorulan Babel şöyle cevap verir: "Tek bir şey istiyorum: Yapıtımı bitirmeme izin verin." Bir öyküsünde, "Burada bitiriyoruz artık. Herkes şöyle diyecektir: Nokta olması gereken, ona yakışan yerde olur." diyen Babel'in hayatı yarı yolda kesilir ve despotlarca nokta olmaması gereken yerde konur. Öykülerinde dönemin gereği en çok kullandığı "kurşuna dizilmek" eyleminin kurbanı olması bir dramdır. Onun dramı, devrim sonrası Sovyetlerin neden bir Tolstoy, Dostoyevski, Çehov çıkaramadığının da en büyük delili olur.

Erken Dönem Öyküleri'nde büyük insanlık kırımları, acımasızlıkları anlatırken, hâlâ insanlığın ölmediğini müjdeleyen büyük fedakârlıklar, incelikler, merhametler gündeme getirilir. Toplumca hoş görülmeleyen olaylarda, durumlarda bile bir insanlık olgusu öne çıkarılır. Evsiz barksız istasyona sığınan şairleri, atı için ölen askerleri, askerden korkup kaçmak isteyen ve kurşuna dizilen askerleri, Lenin'in cenaze törenini, Troçki'nin mitinglerini gündeme getirir. Yazarlık serüvenleri, okuma serüvenleri, edebiyata bakış öykülerde işlenirken kendine bir yol çizmek isteyen yazarın arayışları ağırlıklı olarak öykülerde yer bulur.

Savaşın acımasız yüzünü ortaya koyar

İzak Babel'in 1913'te yayınlanan ilk öyküsü "İhtiyar Şloyme"de, çocuğunun yanında bir sığıntı gibi yaşayan ve hayattan sadece ısınmak ve küçük ekmek parçaları bekleyen seksen altı yaşındaki Şloyme'nin oturdukları evleri ellerinden alınıncaya ölümüne doğru yürüyüşü anlatılır. Öykü hem anlatım hem de duyarlık olarak onun en güzel öykülerinden biridir. Çizilen karakter inandırıcı ve eylemleri dokunaklıdır. Böylece İzak Babel öyküye en üst yerdere başlar. Yine onun Maksim Gorki'nin 1916'da çıkardığı *Letopis* adlı dergide yayınlanan "Elya İzakoviç ve Margarita Prokofyevna" adlı öyküsü en güzel öykülerinden biridir. Bir hayat kadını ile kahraman otel odasında birbirlerine dertlerini anlatırlar. Adam, bozulan işlerini, askere alınan oğlunu... Herkes yalnızdır. Adam kentten ayrılırken hayat kadını istasyona börek getirir.

Öykülerinde tıpkı hayatın iki yüzü gibi kandan ay ışığına, coşkudan karamsar bir tabloya can alıcı geçişler yapan İzak Babel diğer yandan öykülerinde iç yakıcı bir ironiye de yer verir. Savaşı estetize etmeden insani dramları öne çıkarır. Aynı zamanda öyküleri iyi bir öykünün unsurlarını mesele ettiği bir alandır. Babel, modern öykünün pek çok unsurunu o sarsıntılı yaşamında kavramış ve yansıtmıştır.

Bu dönem öykülerinin bir bölümü de yazarlık uğraşı ile ilgilidir. Diğer öykülerde de savaşın en acımasız yüzü açık edilir. Dönüş yoktur. Merhamet askıya alınmıştır. İnsanlar insanlıktan çıkmıştır. “Onur Meydanı’nda” öyküsünde savaştan korkan ve çukura saklanan Bidu’nun dramı anlatılır. Kimse-nin korkmaya hakkı yoktur. “Asker Kaçağı” öyküsünde yine askerden kaçan bir erin infazı anlatılır.

Odessa Öyküleri, 1923’lerde yazılmaya başlayıp 1931’de kitap hâline gelen ve Odessa’nın Yahudi gettosu Moldavanka’da yaşanan insanlık durumlarını aktarır. “Kral” lakaplı Benya Krik’in anlatıldığı öyküler acı bir mizahı yansıtır. İlk öykü “Kral” daha seriyal öykülere dönüşecektir: “Budala yaşlılık, ürkek gençlikten daha az acınacak bir şey değildir. Zenginlik sırasına göre oturtmamışlardı. Ağır kesenin astarı gözya-sıyla dikilmiştir.” Öykülerde Yahudilerin Ruslardan gördüğü zulümler ve devlet olma sürecinde yaşanan sıkıntılar gün-deme getirilir. “Düşkûnleevinin Sonu” öyküsünde, sadece yaşamak ve ayakta kalmak isteyen düşkûnleevi sakinleri sonunda buradan da çıkarılırlar. Öyküde Soyvetler’de süren açlık, yoksulluk ve devlet yapılanması anlatılırken yapılan yanlışlıklar gözler önüne serilir. Genel olarak olaylara Odes-sa’daki Yahudi gettosunun penceresinden bakılır. “Parantez İçinde Adalet” öyküsünde, öykü yazma teknikleri tartışılır: “Öyküyü ara sokaklara çekmenin gereği yok. Ara sokak-larda akasyalar çiçek açmış, kestaneler sertleşmiş olsa bile yapmamak gerekir bunu. Önce Benya’dan, sonra Lyubka Şneyveys’ten söz edelim. O kadarla da bitirelim. Herkesin istediği gibi, nokta kendine yakışan yerde olmalı” der ve öy-küyü de böyle bitirir: “Burada bitiriyoruz artık. Herkes şöyle diyecektir: Nokta olması gereken, ona yakışan yerde olur.”

Çarlık Rusya’sının unutulmaz fotoğrafları

Öyküler 1925-1938 kitabı otobiyografik özellikler taşır. Muhtemelen Babel’in çocukluk ve ilk gençlik çağı anlatılır. Öykülerde; hayatının tümünü öykülere, oyunlara, hikâye biriktirmeye adanmış birinin serüvenleri hikâye edilir. İlk aşk, ilk para kazanma öyküye evrilir. Tüm öykülerde edebiyat tartışmaları, yazarlar, anlayışlar işlenir. Bazen umutsuzluğa kapılır: “Tolstoy kadar iyi yazmadıktan sonra yazmak ne işe yarar.” Ama yine de yazmaktan kopamaz. Avare ve hayalpe-rest olmasına da hayat müsaade etmemektedir. Çünkü Rus-ya’dadır ve bir Yahudi’dir. Bu nedenle öykülerde Rus çoğun-luğun içinde bir azınlık olarak var olma savaşı veren Yahudi azınlığın yaşadığı zorluklar işlenir. Bir okula kabul edilmek bile bir Yahudi çocuk için çok zordur. Maksim Gorki’ye ithaf ettiği “Güvercinliğimin Öyküsü” onun en güzel öykülerinden biridir. Güvercin sevgisiyle güvercin pazarına gitmek isteyen çocuk, güvercininin ölümünü yüzünde görecektir. Evde ise onu Ruslar tarafından öldürülen büyükbabanın cesedi beklemektedir. Öyküde, Yahudi kıyımı ve Çarlık Rusya’sının son yılları unutulmaz fotoğraflarla anlatılır. Öykülerin atmos-ferinde; Lenin fotoğrafları, Engels’in sözleri, Komünistlerin yürüyüşleri ve açlık vardır.

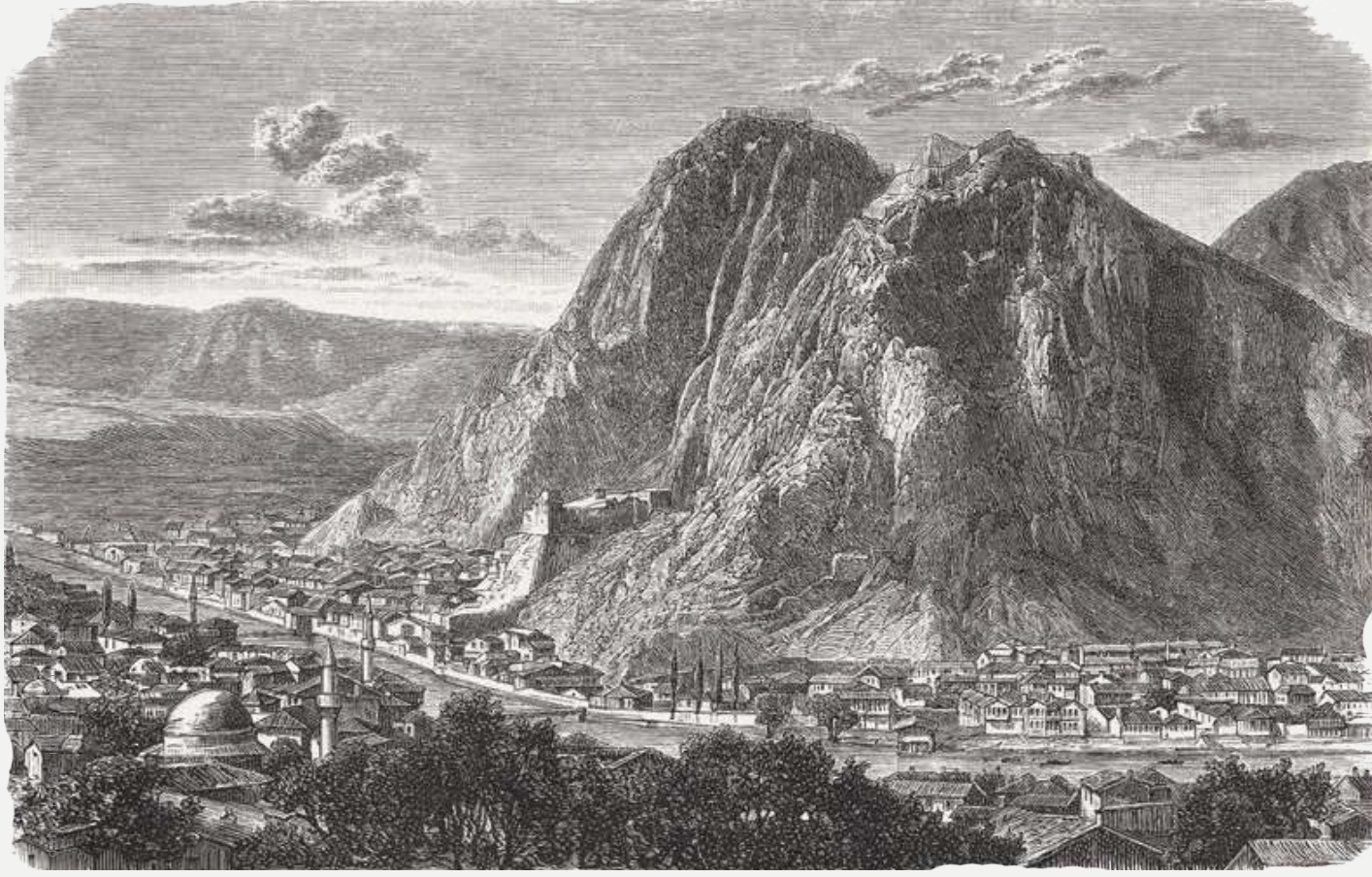
İzak Babel öykülerinde acımasız savaş atmosferini şiirsel dil ve canlı doğa betimlemeleri ile iç içe verir. Kandan ay ışığına, coşkudan karamsar bir tabloya geçer. Tıpkı hayatın iki yüzü gibi can alıcı geçişler yapar. Diğer yandan öyküle-rinde iç yakıcı bir ironi de kendini hissettirir. Savaşı estetize etmeden insani dramları öne çıkarır. Öykülerinde iyi bir öykünün unsurlarını mesele eder, tartışır. Babel’in modern öykünün pek çok unsurunu o sarsıntılı yaşamında kavraması ve yansıtmaları ilginçtir. Sonuçta İzak Babel, diktatörlerce gö-rünmez bir yazar kılınmaya çalışılmasına rağmen yıllar sonra yeniden doğmuş, modern öykünün iyi örneklerini veren biri olarak var olmuştur. (••••)

ODESSA ÖYKÜLERİ

İzak Babel
ÇEV: Engin Altay

CAN YAYINLARI

UNUTULMUŞ TOPRAKLAR, HASTALIKLAR, ESKİ AŞKLAR...

Barındırdığı gizem unsurları *Yarasa Günleri*'ni polisiye kategorisine sokmaya yetmese de, uzak bir zamanda, uzak bir coğrafyada geçen masalsı bir hikaye okumak isteyenlerin beklentilerini karşılayabilecektir.

Küresel salgın nedeniyle alışkanlıklarımızla beraber algılarımız da değişiyor hiç şüphesiz. Kitap alışverişi için bakılırken *Yarasa Günleri*'ne dair okuduğum tanıtım yazısı, çok fazla tereddüt etmeden kitabı satın almamı sağladı... "Romanın kahramanı olan biyoloji profesörü, dönemin Yugoslavya sınırında bulunan bir Arnavut köyünde ortaya çıkan kuduz salgınının nedenlerini araştırırken..."

"Unutulmuş topraklarda bir Gora öyküsü" (Gora; Balkanlar'da bir bölge) alt başlığına sahip *Yarasa Günleri*'nin yazarı ise hayli ilginç bir isim. Namık Dokle 1946'da Arnavutluk'un Dıraç şehrinde doğmuş, ziraat ve gazetecilik eğitimi almış, Madrid'e gidip İspanyol dili ve edebiyatı üzerine uzmanlık yapmış... Esasen oyun yazarı olarak meşhurluş. Tiyatro ve radyo oyunları ile beraber yirmiye yakın oyuna imza atmış.

Arnavutluk'un bir sınır köyünde, kuduz vakalarına rastlanmış, ölüm haberleri gelmeye başlamıştır. Başbakanın talimatıyla Profesör Reka bölgeye sevk edilir. Medeniyetin her türlü nimetinden uzak, ulaşımın atlar, aydınlatmanın kandillerle yapıldığı köy, doğal güzelliğinin aksi olarak huzursuz ve tekinsiz bir yerdir.

Öyküleri ve gazete yazıları da var... Fakat Dokle'yi benim için şaşırtıcı kılan şey, siyasi kimliği. Milletvekilliği ve hatta Arnavutluk meclis başkanlığı vazifeleri yetmezmiş gibi bir dönem başbakan yardımcılığı bile yapmış. Tüm bunların üzerine, Arnavutluk Sosyalist Partisi Siyasal Akademisi'nde öğretim üyesi olduğu bilgisini de ekleyince, sizi nasıl bir kitabın beklediğini daha fazla merak ediyorsunuz.

Sonda söyleyeceğimi şimdi söylemem gerekirse, *Yarasa Günleri*'nde umduğumu bulamadım. Ancak bunun sebebi kitabın kötü olması değil, polisiye olmaması. Yayınevi arka kapak yazısında "Dokle'nin klasik bir polisiye roman tarzında kaleme aldığı ve İskandinav polisiyesine özgü gizem unsurları taşıyan..." gibi bir cümle kullanıp okuyucunun beklentisini o yöne çekmese, daha farklı duygular besleyebilirdim.

Huzursuz ve tekinsiz bir köy

Gelelim hikayeye... Profesör Reka, Arnavutluk Sosyalist idaresinin tüm ihtiyaçlarını karşılayarak yurtdışında eğitim almasını sağladığı, isminin önündeki unvanı da buna borçlu, ülkenin en başarılı mikrobiyoloji uzmanıdır. Karakter için insani yönü gelişmiş, biraz da duygusal bir portre çizilmiş yazar tarafından. Reka'nın sık sık Paris'teki öğrencilik yıllarına duyduğu özlem, ılımlı hatıralar, bir seminer için bulunduğu Küba'daki renkli zamanları anımsaması, içinde bulunduğu olumsuz ruh halinden bir kaçış gibi... Fakat Küba ya da Paris'te, ne zaman aşkın peşine düşecek olsa, Arnavutluk'un o ülkede görevli diplomatları tarafından şiddetle uyarılıp orada bulunma sebepleri (eğitim, seminer vs.) kendisine hatırlatılmış. "Eğer işini yapmayacaksan seni Tiran'a geri yollayalım" diye üzeri kapalı tehdit edilmiş. Bunları hayallerinden öğreniyoruz Reka'nın. Sığınmak için kurduğu düşler bile kaçtığı gerçekliğin acımasızlığından nasibini alıyor...

Arnavutluk'un bir sınır köyünde, kuduz vakalarına rastlanmış, ölüm haberleri gelmeye başlamıştır. Başbakan'ın talimatıyla Profesör Reka bölgeye sevk edilir. Medeniyetin her türlü nimetinden uzak, ulaşımın atlar, aydınlatmanın kandillerle yapıldığı köy, doğal güzelliğinin aksi olarak huzursuz ve tekinsiz bir yerdir. Köydeki sınır karakolundaki askerlerin tavırları ise bir hayli düşündürücü. Bir ülkenin askeri, kendi ülkesini ve vatandaşlarını dışarıdan gelen tehditlere karşı koruyacakken, hikayedeki askerler köylülere karşı sert, sınırın öte yakasıyla ilgisiz, tek dertleri Arnavutluk'tan diğer tarafa kaçacak sivillere mani olmak yani onları "vurmak" olan ruhsuz robotları andırıyor. Sınırın diğer tarafından kimse Arnavutluk'a geçmek istemezken, Arnavutluk'takiler habire kaçmaya yelteniyor ve devlet bunun sebebini öğrenmektense halkına silah doğrultuyor, ne ilginç.

Reka köye gelir ve kuduz vakalarını araştırmaya koyulur. Devlet görevlisi olmasına rağmen, halkın tarafındadır. Onların dertlerini dinler, kuduzdan başka sorunlarıyla da ilgilenir. Tabii bu durum askerlerin ve diğer devlet memurlarının hoşuna gitmeyecektir. Haksızlığa boyun eğmeyen Seydo dayı, ruhani güçlerle hastalara şifa dağıttına inanılan Nur nine, güzel ama talihsiz dul Rozana ekseninde gelişen olaylarda, profesör hastalığı olduğu kadar köylüler ve devlet arasındaki sorunları da anlamaya çalışacaktır.

Masalsı bir hikâye

Geceleri başlayan sokağa çıkma yasağı, köyün yüzlerce yıllık bir geleneğine balta vurmuştur. Buna göre, evlilik çağına gelen delikanlılar, talip oldukları kızların penceresine tırmanıp serenat yaparlar. Köydeki gönül işleri böyle bir âdet üzerinden ilerlemektedir. Devlet sınır köyünde güvenlik nedeniyle geceleri sokağa çıkmayı yasaklarken aslında "aşk"ı da yasaklamaktadır. Köyün yakınlarındaki, daha önce Sovyetlerin, sonra da komünist Çin'in araştırmalar yaptığı gizemli bir maden ise kuduzun çıkış noktası zannedilmektedir.

Hastalar, halk söylenceleri, despot bir idare altında inleyen insanlar, isimsiz muhbir mektupları... Reka için olay kuduz araştırmaları olmaktan çıkar, kendini bambaşka bir serüvenin içinde bulur. Didaktik bir propoganda metni okuyacağımızdan endişeliydim ancak öyle olmadı. Hatta Namık Dokle, karakteri Profesör Reka üzerinden çoğu yerde ülkesindeki sistemi ve devletin acımasızlığını eleştiriyor. Kitapta gerçekte hayalin, efsanelerle hakikatlerin iç içe geçmişliği güzel işlenmiş. Bu haliyle Gabriel Garcia Marquez'in anlatılarını da andırıyor değil. Barındırdığı gizem unsurları *Yarasa Günleri*'ni polisiye kategorisine sokmaya yetmese de, uzak bir zamanda, uzak bir coğrafyada geçen masalsı bir hikaye okumak isteyenlerin beklentilerini karşılayabilecektir. (♦♦♦)

YARASA GÜNLERİ

Namık Dokle
CEV. Sanela Crnovrsanin
Mirela Crnovrsanin Kurtali
İKİLEM YAYINLARI 2020

ROBOTLARLA İNSANLIK ÜZERİNE

Mekanik, spesifik bir tür okura hitap eden bir kitap. Fazla karakter, alternatif mekânlar, aşına olunmayan bilim insanları gibi etkenleri aşan okur, kendini hem bilimin hem ajanların olduğu tuhaf bir evrende bulacak. Serinin devamında gelecek iki kitapla birlikte okunduğunda daha anlam kazanacağını umuyorum.

Bernard Beckett'in *Genesis* romanını okuyanlar hatırlayacaktır; Anax adlı bir robot, kitap boyunca sorguya çekilir ve bu sorgulama bizlere hayata dair çok şey söyler. Bir robotla robot olmayan yaratığı ayıran temel farklar nelerdir, yapay zekâ ile insan zekâsı ayrımı nerede başlar nerede biter gibi temel sorular üzerinden insanla insan yaratımı mekanikler arasındaki farkın sorgulandığı anlatılar Hollywood'u da cezbediyor olmalı. Oğuz Adanır'dan alıntılayarak söylersek, film boyunca insan olarak algılanan bir canlı, gerçekleşen bir olay sonunda, diyelim ki göğsü açılır ve mekanik gövdesi ortaya çıkar. Başka bir deyişle, robot-insan sınırı yok olmaya yüz tutar. 2001 yapımı *Yapay Zekâ* filminden *Terminatör'e*, sinemada buna dair birçok örnek gösterilebilir.

Aynı zamanda bir fizikçi olan Ian Tregillis'in *Mekanik* romanı bu türden bir insan-makine ikilemine dayanıyor. Klakker adı verilen mekanik yaratıklar her yerdeler. Ateşi onlar harlıyor, hamuru onlar açıyor, havucu onlar doğruyor, mesajları bir yerden başka bir yere onlar taşıyor. İnsan efendilerinin her söylediklerine uymak zorundalar. Uymayan ve geas'ına (uymaları gereken bir tür kod) karşı gelenlerse imha ediliyor.

"İki Şehrin Hikâyesi"

Rivayet o ya, Christiaan Huygens adlı Hollandalı fizikçi ve bilim insanı (ki gerçekten yaşadığı düşünülürse Huygens'in, kitap için bir alternatif tarih anlatısı da denebilir) Hollanda için bu muhteşem mekanik cihazları geliştirmiştir ve bu sayede Hollanda dünyada süper güçtür. 1900'lü yıllardayız; keşfedilen simya sayesinde Hollanda iki yüz elli yıldır "iktidar". Öte yandan, Hollanda'ya meydan okuyan Fransızlar var fakat orada da işler karışık; Berenice adlı Fransız ajan, Hollanda'ya türlü unsurlar sokuyor fakat bu unsurlar Hollandalılar tarafından hemen yakalanıyorlar. (Fransızları Hollanda'ya karşı ayaklanan bir tür muhalif grup olarak kodlayabiliriz.) Kitabın ilk bölümünde, Hollanda'nın yakaladığı Fransız ajanlarla birlikte idama mahkûm edilen biri daha var; bir Klakker. Kusurlu bir makine olarak görülen Klakker idam edilmeden önce diğer Klakkerlara bir mesaj gönderiyor ve tüm makinelerin içine tabiri caizse kurt düşürüyor. Haliyle, okur beklemeye koyuluyor; Fransızlar ve robotlar, Hollanda'ya karşı bir iş birliğine mi girecek?

İki akslı kitabın bir yanı Klakkerlar ve insanlar arasındaki gerilime dayanırken, diğer anlatıcılar, Dickens'in *İki Şehrin Hikâyesi* romanındaki gibi, bizlere iki farklı dünya sunuyorlar. Aslında kitabı oluşturan ana eksen de bu; Hollanda ve Fransa arasında gerçekleşen, günümüz dünyasına uyarladığında bir tür soğuk savaş olarak değerlendirilebilecek teknoloji yarışı. *Mekanik*, alt başlığı "Simya Savaşları" olan bir üçlemenin ilk kitabı aslında; haliyle ilerleyen kitaplarda diplomasinin ağırlık kazanacağını düşünmek zor değil.

Özgür irade üzerine

Kitapta, Fransa'yı temsilen Berenice, Klakkerları temsilen Jax iki ana karakterimiz. İkisinin de istediği tek şey var; özgürlük. Jax'ın farkında olmadığı ve sonradan keşfettiği özgür irade kavramı, kitapta bir tür tartışma açıyor ve Twain'in *İnsan Nedir?* kitabındaki gibi, aslında özgürlük gibi bir kavramla insanlık üzerine soru sormaya sevk ediyor okuru. Buna rağmen, *Mekanik*'in her okurun ilgisini çekmeyeceğini söylemek gerekiyor; özellikle ilk bölümlerde okur bir tür elemeye tabi tutuluyor gibi. Kitabın evrenine girebilmek için o birkaç bölümü ustalıkla aşmayı bilmek gerekli; sonrası ise steampunk'tan ne kadar hazzedip hazzetmediğinize göre değişiklik gösterecektir. Şunu söylemek acımasızlık olmaz sanıyorum; spesifik bir tür okura hitap ediyor bu kitap, fakat sebat eden okuru da ödüllendirdiği belirtilmeli. Fazla karakter, alternatif mekânlar, aşına olunmayan bilim insanları gibi etkenleri aşan okur, kendini hem bilimin hem ajanların olduğu tuhaf bir evrende bulacak. *Mekanik*, alışmanın zaman aldığı fakat sonrasında kafada soru işaretleri bırakan, ilginç bir kitap. Serinin devamında gelecek iki kitapla birlikte okunduğunda daha anlam kazanacağını umuyorum. <>>>

MEKANİK

Ian Tregillis
ÇEV: Algan Sezgintüredi

APRİL YAYINCILIK 2020

Sanatın yeni formu

 istikbal
by Devrim Erbil

Resmin Şairi Devrim Erbil, İstanbul'u kendine has tarzıyla yorumluyor, İstikbal bu eşsiz eserleri evinize getiriyor. Sanatla harmanlanan İstikbal Sanat Koleksiyonu ilham veren güzelliğiyle sizlerle.

#HayatEvdeYeniliklerİstikbalde

istikbal.com.tr | /istikbal

 istikbal

DOSYA

80 YILLIK RESİMLİ
MACERANIN BUGÜNÜ:

TÜRKİYE'DE ÇİZGİ ROMANIN YENİDEN YÜKSELİŞİ

Erişilebilir ve konvansiyonel ilk çizgi roman örnekleri, Fumetti aracılığı ile ülkemizde yayılır ve genel anlamda çizgi romanı biraz da pejoratifçe seslendirilen 'Teksas-Tommiks' kalıbına yerleştirir. Ancak Suat Yalaz'ın '62'de tefrikasına başlanan ve gittikçe büyüyerek '63'te kendi yayınına kavuşan Karaoğlan'ına gösterilen yoğun ilgi, '67'de Sezgin Burak eliyle bize Tarkan'ı getirir. '70 itibarıyla emsali gibi yayına dönüşen Tarkan, Karaoğlan ve diğer benzerleriyle birlikte zamanla sinemaya da aktarılacak ve '70'lerdeki tarihi filmler furiasının başatlarından birini oluşturacaktır.

ONUR ATAY

1900'lerin başındaki gazete bantlarından bugüne, çizgi roman disiplini dünya ölçeğinde neredeyse yüz yılı aşan bir geçmişe sahip. Çizgi roman da bu geçmiş içerisinde farklılaşıp dönüşerek günümüzde çok farklı ürünler veren bir disipline dönüştü; ancak bu dönüşüm içerisindeki aşamalar, edebiyatın diğer mecralarına çok da benzemeyen, farklı engellere sahip bir yolda gelişti. Resimli anlatının zamanla basılı ve 'ciddi' yayınlarda çizgi bantlar olarak yer alması, kitap içi illüstrasyonlarının zamanla evrimi, karikatürün gelişimi ve devamındaki birçok benzer ama bir o kadar da farklı mecra, aslında çizgi romanın dallanıp budaklanan, gelişiminde rol oynayan kısımlarını oluşturmaktadır. Esasında 19. yy'da Avrupa'da rastlanan, ardıl karelerden oluşan mizahi öykülerin çizgi bantlaştırılmasıyla ilk örneklerine kavuşan çizgi roman, eşzamanlı olarak Uzak Doğu'da (bugün de ismi hâlâ iyi bilinmekte olan sanatçılardan) Hokusai'nin adı altında tanınma fırsatı yakaladı. Genel olarak başlardaki mizahi kimliğini zamanla yitirerek başkalaşan çizgi roman, bugün belki de en taze ve nispeten en ıssız edebiyat mecralarından biri olarak dönüşümüne ve gelişimine devam ediyor. Bu dosya da mevzubahis bu mecranın dünya ve devamında Türkiye tarihi içerisindeki yolculuğunu kısaca aktardıktan sonra bugün geldiği noktadaki beslenme ve büyüme alanlarını, farklılaşmalarını ve edebiyata kattıklarını mümkün mertebede özetlemeye çalışacak.

Teksas Tommiks'ten Tarkan'a millileşen kahramanlar

Hâlâ bilmeyenler için önden ilginç bilgi verelim: '60larla başlayıp '70lerle revaçta kalan, dönemin *Tommiks*, *Teksas*, *Kinowa* ve türevlerindeki okul sıralarında ders kitaplarının arasından açıp okunmasıyla meşhur bu siyah beyaz western çizgi romanların birkaç istisna dışındaki büyük çoğunluğu EsseGesse ve Bonelli gibi İtalyan çizer kolektiflerinin ve çizerlerinin imzasını taşır. Her ne kadar Amerika kırsalına ve tarihine yönelik anlatılar olsa da bu eserler İtalyan yazar ve çizerlerin elinden çıkmadığı. Disipline yakın isimlerin, sektör içerisinde yer alanların Fumetti (İtalyanca 'görsel-roman') olarak da andığı bu seriler, belki de Türkiye'de mizah dergilerinden bağımsız şekilde gelişen ilk çizgi roman ilgisini oluşturmuş örneklerdir.

Erişilebilir ve konvansiyonel ilk çizgi roman örnekleri, Fumetti aracılığı ile ülkemizde yayılır; ve genel anlamda çizgi romanı biraz da pejoratifçe seslendirilen 'teksas-tommiks' kalıbına yerleştirir. Ancak Suat Yalaz'ın '62'de tefrikasına başlanan ve gittikçe büyüyerek '63'te kendi yayınına kavuşan *Karaoğlan*'ına gösterilen yoğun ilgi, '67'de Sezgin Burak eliyle bize *Tarkan*'ı getirir. '70 itibarıyla emsali gibi yayına dönüşen *Tarkan*, *Karaoğlan* ve diğer benzerleriyle birlikte zamanla sinemaya da aktarılacak ve '70'lerdeki tarihi filmler furiasının başatlarından birini oluşturacaktır. Burada özellikle altı çizilmesi gereken, ülkedeki sosyolojik yapının ve hakim medyanın çizgi romandaki net yansımasıdır. Dönemin siyasetindeki milliyetçi rüzgarlar önce bu tarihi çizgi romanlarda kendini gösterir, zamanla da dönemin yükselen Kıbrıs tartışmalarıyla da ayyuka çıkar. Biraz da bu sebeple bahsi geçen tarihi karakterler büyük çoğunlukla 'Doğu'ya değil 'Batı'ya karşı savaşır.

Mizah ve çizgi roman

Çoğu diğer mecra kıyasla resim, tasvirin en kolay idrak edilebilir hallerinden biri olması sebebiyle beraberinde görsel bir duygu bagajıyla gelir. Bu duygu, resimleme basit çizim ölçeğinde ve karikatüre yakınsadığı zaman neşeye dönüşür. Çizgi romandaki belli belirsiz mizahı yaratan da biraz budur; benzetmedeki eğlence çoğunlukla okuru şenlendirir, bazı durumlarda ciddiyeti kırar ve anlatının seviyesini yumuşatmaya yarar. '70'ler sonunda başlayan ve '80'lerde artarak devam eden mizah dergilerine yönelik ilgi de bu bağlamda gelişir. Dönemin sosyopolitik ortamı ve yaşanan ekonomik zorluklar, gelişen muhalif tepkinin kendini ifade etme alanı tercihiyle birlikte kendilerine mizah dergilerinde yer bulmaya başlar. Oğuz Aral'ın öncülüğünü yaptığı *Gırgır* ve beraberindeki diğer mizah dergileri, dünya üzerinde benzeri olmayan satış rakamlarına ulaşır ve ülke içerisindeki basılı siyasi arenada muhalif söylemin amiral gemisine dönüşürler. Burada çizgi romanı anmak gerekirse, bu mizah dergileri içerisinde de tefrika halinde kendine yer bulan çizgi roman, hem zamanın ruhu hem de çizer tercihleriyle ana iki kanala ayrılır, biri daha toplumcu diyebileceğimiz bir başlıkta ilerlerken ötekisi cinselliği öne çıkaran ve dönemin sinemasıyla paralel şekilde müstehcenliği ön planda tutarak

sosyal meselelerden nispeten uzak duran başka bir popüler başlığa dönüşür. '80 darbesinin verdirdiği mola çok uzun sürmez ve mizah dergileri '90'ların ortasına kadar yüksek satış rakamları yakalamaya devam eder. Öte yandan, mizah dergileri çizgi romanın kısır döneminde öne çıkarak Türkiye'deki çizer pratiği döngüsünün devam etmesini sağlamıştır; ancak bir yandan da çizgi romanı bu popüler dergilere sıkıştırarak mecrayı süreli yayınlara mecbur kılmıştır demek de yanlış olmaz. Bugün bile Türkiye'de en çok satış yapan ve zaman içerisinde çeşitli sebeplerle rakiplerini kaybederek sınırlı bir alana sıkışan az sayıdaki mizah dergisi için çizgi romancıların esas pratik alanı olduklarını söyleyebiliriz.

Milenyuma doğru ve sonrası

Çizgi romanların yeni kıtadaki durmaksızın artan popülerliği, belli başlı süper kahramanların zamanla sayıları terk edip birçok mecraya hakim pop kültür figürleri olmasını kaçınılmaz kılar. '30'larda Detective Comics'in çıkardığı ilk *Süpermen* ile başlayan furya, zamanla Marvel Comics'in de yarışa katılmasıyla Amerikan çizgi romanında kahraman ekolünü başlatır. Kahramanlar ekolü, Amerikan siyasetine paralel şekilde önce Soğuk Savaş'tan, Vietnam İşgali'nden, dünya üzerindeki nükleer enerji mücadelesi ve korkusuyla birlikte '80'lerdeki Körfez Savaşı'ndan bile etkilenecek biçimlenir ve çeşitlenir. Genel olarak çizgi roman kanonunu ele geçiren kahramanlar, haftalık ve aylık tefrikalardan çizgi bantlara kadar her yeri sarar; zira sınırların kolayca zorlanabileceği bir mecra olan çizgi romanda 'aşırılık' elzem bir hale gelir ve kahramanlar da bu aşırılığı en iyi sunan araçlardır. Büyük efektlerin büyük patlamalara eşlik ettiği, büyük kahramanların devasa işler başardığı bu anlatılar, zaman içerisinde bu ergenlik dönemini atlatarak kendi yetişkinliğine de ulaşacaktır.

Çizgi filmler, sinema ve diğer mecralarla gittikçe yayılan süper kahramanlar, aslında bir yandan da beraberlerinde çizgi roman kültürünü de gittikleri yerlere taşıdılar. Kahramanlar çizgi romanda yaratılan dünyayı, çizgi romanı okumadan da olsa takipçilerinin bir şekilde öğrenmesini sağladılar. Hatta bazı niş örneklerde kültürel olarak farklı bölgelere hitap etmeyi bile denediler; 2000'ler başında DC Comics'in dünyanın farklı bölgelerine özel tasarladığı 'butik' kahramanlar bu konudaki en önemli girişimlerden biriydi. *Yeniçeri*, (Janissary, Arka Bahçe Yayınları: 2005) Selma Tolon adında bir kadın mühendisin Batman ve diğer Justice

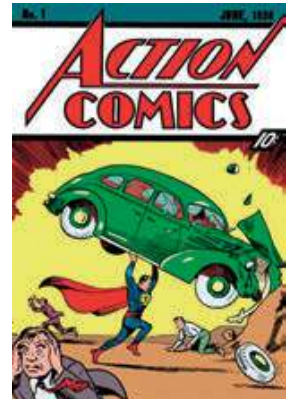
League karakterlerinin yardımıyla Türkiye sınırları içerisinde gerçekleşen bir felaket sonrasında dünyayı kurtarmasını konu alan, Türkleştirilmiş bir süper kahramana sahip, ilginç bir deneyimdi.

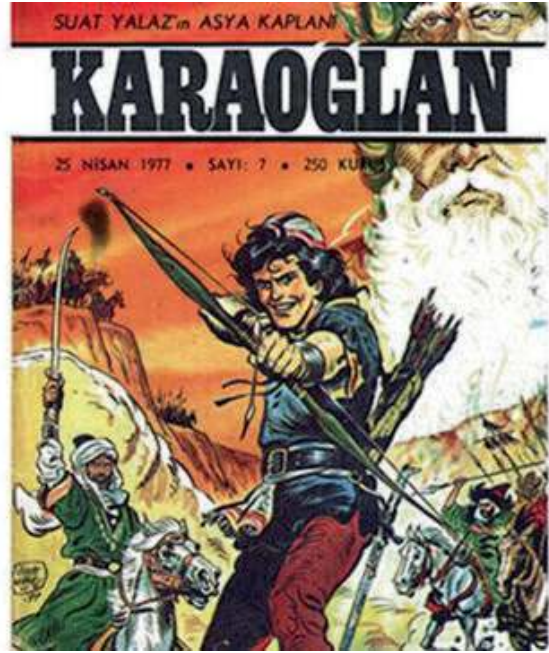
Özellikle 2010 sonrasında süper kahraman hikayelerinin sayıca artan sinema ve animasyon uyarlamaları, mecranın özüne yönelik merakı da beraberinde getirdi. Bu uyarlamaların daha kolay yayılmasıyla artan ilgi, beraberinde çizgi romanın kendisine de talebi arttırdı. Buna paralel şekilde kültürel iletişimin ilerleyen teknolojiyle birlikte kolaylaşması, farklı çizgi romanların ve yaklaşımların mobilizasyonunu da arttırdı.

Fasiküllerin çoğalması, Manga'nın hakimiyeti

Süper kahraman çizgi romanlarının ana yayın aracı, haftalık ve aylık çıkarılan fasiküller oldu. Bu alandaki yayınların '50'ler sonrasında artan bir ivmeyle çoğalması, çizgi roman yayıncılarının sayısının artması, konu üzerine üretim yapan sanatçıların da artışını beraberinde getirdi. Özellikle '70 itibarıyla artan, süper kahramanların yarattığı 'evren anlayışı', farklı yayınların birbirleriyle iletişim kurmasına ve böylelikle aynı anda takip edilmesi gerekecek birden çok yayının oluşmasını sağladı. Farklı kahramanların farklı yayınlar üzerinde hikayelerinin kesişmesi ve bütünleşmesiyle oluşan bu durumun devamında Marvel'ın veya DC'nin kendi dünyasında yer alan paralel hikayeler, alternatif evrenler ve senaryolar, sektörün merkezinde yer alan üretkenliği de cesaretlendirdi ve başka çizgi roman evrenlerinin oluşmasına da zemin sağladı.

Süper kahramanların açtığı yolda talebin sürekli arttığı bir sektör olması, çizgi roman yayıncılığının sürdürülebilirliğini sağladı; bu konuya çok benzer diğer bir yayın örneği ise paralelde Uzak Doğu'da başladı. 20. yy öncesinde sınırlı bir kitleye yönelik de olsa ilk örneklerini veren manga, yani 'Japon çizgi romanı', İkinci Dünya Savaşı sonrasında genel kültür üzerinde etki yaratmaya başlayan bir mecraya dönüştü. Japon görsel kültürünün pitoresk esintilerini taşıırken aynı zamanda kültüre ait kaligrafiyi de içinde barındıran mangalar, 2000'ler itibarıyla dünya çapında yayılma imkanı bularak konvansiyonel çizgi romandan ayrılan bir fenomen haline geldi. 2000 sonrasındaki artan iletişim ve paylaşım

ağlarıyla dünyanın dört bir tarafında çizgi romandan bağımsız hayran kitleleri yaratmaya başlayan manga, beraberindeki animelerle (Çoğunluğu Japon orijinli animasyon yapımları) daha da yayılma imkanı buldu ve popüleritesini arttırdı. Bugün civar ülkeler olan Çin, Tayvan ve Kore ve hatta uzaktaki ABD'de bile manga kültürü üzerinden yapılan üretimler büyük ilgiyle karşılanıyor. Halihazırda Japonya'daki mangalar da ülkedeki yayıncılık sektörünün %25'ini kapsamakta.

2000'ler sonrası dünya ve Türkiye

Çizgi romanların dünya üzerinde fantastik evrenlere sıkışması hali ve Türkiye'de sadece mizah dergilerinde yer bulabilmesi durumu, 2000'ler sonrasında gittikçe kırılmaya başladı. Çizgi romanın bir kanon olarak dönüşmesi ve süper kahraman evrenleri dışına sığması bunda büyük rol oynadı. Özellikle Robert Crumb ve benzeri dönem çizimlerinin '90'lar itibarıyla Amerikan çizgi romanını bağımsızlaştırarak ciddileştirmesi, gündelik hayatın da içinde yer alabileceği, gerçeküstü hikayelerden bağımsız çizgi romanların önünü açtı. Gündelik hikayelerin, gerçekçi dramaların ve biyografik hikayelerin gittikçe yer almaya başladığı bu nispeten yeni çizgi roman anlayışı; Avrupa tarafında da karşılık buldu. Bu konuya verilecek en nitelikli örneklerden biri olarak Maus öne çıkmakta. '91'de çizer Art Spiegelmann'ın babasının Nazi kamplarında yaşadığı zulmü, siyah beyaz ve dramatik bir dehşetle aktardığı ve tefrikalardan kitaplaştırdığı Maus (*Maus – Hayatta Kalanın Öyküsü*, Gözlem Kitap: 2004 / İletişim Yayınları: 2019), çizgi roman sektörünün en büyük ödülü sayılabilecek Eisner ödülünü kazandı. Bu ve devamındaki gelişmeler, çizgi romanın kapsayıcılığını arttırarak mecrayı bir fantastik anlatı aracı olmaktan çıkardı ve bunun olabirliğini kitlelere kanıtladı. Bugünkü çizgi roman çeşitliliğini o dönemki bu çizgi açıcı işlere bağlı tutmak da yanlış olmayacaktır.

Türkiye'de çizgi roman ise mizah dergilerinin dışına çıkmakta nispeten geç kaldı demek yanlış olmaz; mizah dergilerinin muhalif medya yönünde araçsallaşmış ve simgeleşmiş olması da bu süreci esnetti. Meca olarak çizgi romanı kullanan çoğu Türkiyeli çizerin dergilerde yer alan tefrikaları kitaba dönüşmekte gecikti, kitaplaşan eserler uzun süre boyunca raflarda isabetsiz bir şekilde 'Mizah' bölümü altında yer aldı. Bugün itibarıyla ise yukarıda da bahsedilen şekilde popüler kültürün çizgi romanı benimsetmesi, bu mizah kapsamını kırmakta başarılı oldu. TV dizilerinin, sinema filmlerinin ve hatta bilgisayar oyunlarının iletişimde önemli rol oynadığı çizgi roman, bu vesileyle genç okuyucular tarafından tekrar değerlendirilmeye başladı. Yeni ve idealist yayıncıların da katkısıyla, konvansiyonel süper kahraman öykülerinin de dışına çıktı, çizgi romanın dram, tarih, biyografi ve hatta spor alanında bile örnekler verebileceği, sabit bir mecra zıya edesnilerek farklı edebi kategorilere nüfuz edebildiği fark edildi ve hâlâ fark ediliyor.

Son söz olarak; '90'larda Türkiye'de ismi duyulmuş çoğu çizerin çizgi bantları veya tefrikaları bugün tekrar kitaplaştırılıyor, yeniden basılıyor ve genç okuyuculara sunuluyor. Keza ünlü yazarların romanları tecrübeli çizerler eliyle tekrar yorumlanıyor veya ünlü simaların biyografilerini çizgiye aktarılmış şekilde okuyabiliyoruz. Türkiye'de gittikçe zorlaşan bir sektör haline gelen fiziksel yayıncılık, çizgi romanı da artık güvenilir bir dal olarak tanıyor ve bazı yayıncı isimler, kendi kurumları içerisinde çizgi romanlar için paralel yayın birimleri oluşturabiliyor; bu sebeple de gittikçe genişleyen kolektif bir çizgi roman dağarcığına sahip olmaya başlıyoruz. Tarihi yerli figürler çizgi romanlar aracılığıyla genç nesle aktarılmaya çalışılırken öte yandan belgesel gazeteciliğe yakınsayan örneklerle denk geliyoruz; ardından bir anda bir rafta Marx'ın *Kapital*'inin (*Kapital*, Yordam Kitap: 2010) mangasının yanında Filibeli Ahmed Hilmi'nin *Âmak-ı Hayal*'inin (Tuti Kitap: 2015) çizgi romanına bile rastlayabiliyoruz! (👉👈)

Yakın Türkiye tarihine
esbetsel yaklaşım, şehrin
ve hayatının dönüşümü üzerine

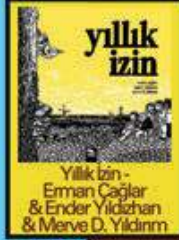
Biyografik
anlatıları
Türkiye'nin çizer
yaklaşımı

Doğu dünyasından bir
meşhur anlatının çağ
romanı hali

Sosyal medya
yıldızları üzerine
bir anlatı

Tasarım kitabı,
mini tasarım çağ
romanı

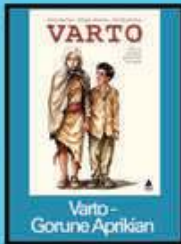

Türkiye'de Çizgi Romanların Türkiye'de

Çizgi roman, üstüne yapışan yoz değilse içinde muğlak bir yere konumlanmıştı. A romanın kazındığı ders kitabı arasına konan on yıllık süreçte içeriden ve dışarıdan yadsınamaz işlerle kırıldı. Çizgi roman çevrelerde anlaşılmağa başlanmıştı an bakımından arz patlamasıyla son on y Okur ilgisi ve nitelikli arz arasındaki bir gelen çeviri eserlerdeki artış önemli sayısındaki yükseliş çizgi romanların it dünyasındaki gelişmeler kadar belirleyic

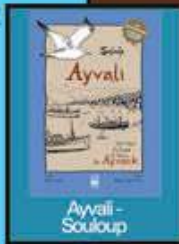
Ağustos Kararsız Okur'unu bu yerli üre çıkan, dönemi tanımlayacak; çizgi ro topladık.

bonus 1

Meryem ile Varto'nun
Anadolu'dan yola
çıkışları adlı macera

bonus 2

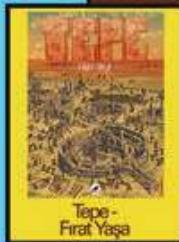

Rum gözünden
Ayvalık'ın dünü,
bugünü ve yarını

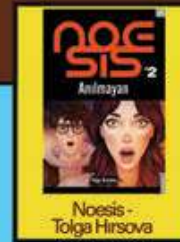

Bilinen kitabın gene-
bilinen çağ romanı, en
iyi örneklerinden

Göbeldiçe'nin
hikayesi

Son dönemin ünlü
çizerlerinden, çok
perçeli bir hikaye

90'larda kimin
korkulu üzerine
odaklanan Gönüllü

Tefekli gazete
bandının zamanla
kendini alternatif
dünyasını kurması ve
çizgi romanlaşması

İstisna
tasarımının çizgi
romanı nasıl olur?

Kötü Kedi
Şerafettin'i
tanıyız olacak
bir vatandaşlık kedi
hikayesi

NEDEN SCHOPENHAUER OKUMAYALIM?

Arthur Schopenhauer, İsteme ve Tasavvur Olarak Dünya kitabında okuyucularına çeşitli tavsiyelerde bulunur. Bunlardan biri İsteme ve Tasavvur Olarak Dünya'yı iki kez okumaktır. Bana sorarsanız, iki defa okumak da yetmeyecektir. Zaten bir defa okumak bile, onu adeta yeniden Türkçeye çevirir gibi, cümle cümle, paragraf paragraf, dura dura, her düşünceden sonra, uzaklara baka baka olacaktır. İsteme ve Tasavvur Olarak Dünya, kendisiyle uzun süre uğraşıldıktan sonra da, dönüp dolaşıp gelinecek bir merkez gibidir. Ondan yola çıkılıp, tekrar ona dönülecek bir merkez...

Arthur Schopenhauer (1788-1860) ismiyle, yanlışlıyorsam ilk kez Friedrich Nietzsche'nin (1844-1900) kitaplarında karşılaşmışım. Nietzsche, okuyucusunu heyecanlandıran bir filozoftur. O, bu heyecana, yer yer övüp çokça eleştirerek, bazı filozoflara yönelik uyardığı ilgiyi de ekler. Benim de Schopenhauer'a yönelik merakım Nietzsche üzerinden olmuştur. Karışlaştığım ilk Arthur Schopenhauer kitabı da sanırım *Aşkın Metafizigi*'ydi. Kitabı okuduğumda bu kitabın neresinde metafizik var, her şey bütünüyle realizmle, bilimle, psikolojiyle açıklanıyor diye şaşırmışım. Onan çokça etkilediğimi, hatta yıllarca o kitap ekskinde evlilik, cinsellik üzerinde düşündüğümü sonradan fark etmişim. Nietzsche'nin hayatı boyunca Schopenhauer'la uğraşması boşuna değildi.

Nietzsche'ninkiler gibi Schopenhauer'un da eserleri, farklı kişiler tarafından defalarca Türkçeye çevrildi. Schopenhauer'un talihsizliği, basıyapıtı olan *İsteme ve Tasavvur Olarak Dünya*'nin çevrilmemiş olmasıydı. Oysa modern

felsefe, özellikle var oluş felsefesinin temel kaynaklarından biriydi, Nietzsche ve Schopenhauer. Hegel'in sadece ismini duydum. Schopenhauer'un ise, etkilerini... O, sadece felsefe tarihini veya düşünceleri uğraşan kişileri değil, edebiyatçıları da derinden etkilemişti. Onun etkisi, Nietzsche ve diğer filozof ve edebiyatçıları üzerinde oluyordu. Doğrudan etkilemek için, bütün eserlerini okumak, düşünmek, hem kendi içinde hem de felsefe tarihinde konumlandırmak gerekiyor. Ancak o zaman Nietzsche'nin isyanlarına, keskin eleştirilerine, Martin Heidegger'in rahatlığına, Walter Benjamin'in sıkıntısına, Theodor W. Adorno'nun çıkmazlarına, Michel Foucault'un savrulmalarına vakıf olabiliyoruz. Bu manada G. W. F. Hegel ve Søren Kierkegaard'la birlikte Schopenhauer kendilerinden önceki ve sonraki düşünce hareketleri için, anahtar konumundadır. Maalesef bu kadar önemli isimler olmalarına rağmen, onların bütün eserleri, bu

tür bir okumayı gerçekleştirecek berraklıkta Türkçeye kazandırılmamıştı. Yapılan çevirilerde ise, kavram karışıklığı, kavram tutarsızlığı, Türkçe karşılık bulma sıkıntısı vardı.

Hayranlık uyandıran bir çeviri

A. Onur Aktaş'ın Schopenhauer'un basıyapıtı *İsteme ve Tasavvur Olarak Dünya* çevirisi hayret edilecek ve hayranlık uyandıracak düzeyde başarılı. İşte böyle başarılı bir çeviri sayesinde, artık günler aylar değil belki yıllarca Schopenhauer felsefesiyle uğraşabilirsiniz. Onun diğer filozoflar nasıl etkilendiğini açık seçik değilde de, fark edebilirsiniz. Türk düşünce dünyası ve edebiyatındaki izlerini de takip edebilirsiniz. Dolayısıyla dolaylı yoldan meydana gelen Schopenhauer etkisinden değil, doğrudan gerçeklesen Schopenhauer etkisinden söz edebiliriz.

İsteme ve Tasavvur Olarak Dünya'nin ilk baskısı yapıldığında Schopenhauer otuz yaşındaymış. İkinci baskısı yapıldığında 55, üçüncüsündeyse 77. Sadece bu bilgi bile, kitabın çağdaşları tarafından nasıl algılandığını (daha doğrusu algılanmadığını) gösteriyor. Schopenhauer'un eserine yazdığı üç farklı önsöz de, en az eser kadar kıymetli. İlk önsözde 30 yaşın ve temel eserini yayımlayabiliyor olmanın verdiği heyecanı fark etmemek mümkün değil. İkinci önsözde çağına yönelik içine kırılganlık ve kızgınlık girdiği düşüncelere karşılıyoruz. Üçüncü önsözde ise, Schopenhauer artık görülmeyi yerine getirmiş olmanın dinginliğiyle konuşmaktadır. Yazdığı her önsözde de, okuyucusuna yol vadem göstermeye çalışmaktan vazgeçmez. Kitabının az baskı yapması, onun eserine yönelik güvenini pekiştirir. Adeta fikirlerinin ne kadar isabetli olduğunu gösterir de diyebiliriz.

İlk önsözde Schopenhauer, okuyucuya yapıtını doğru anlaması için tavsiyede bulunma gereği duyar. Okuyucuya

tavsiyede bulunmak, modern bir husustur ve filozofun yazar olarak kendini nerede konumlandığını gösterir. Öyle ya, modernler dünyayı yeniden kuracaklarını düşünmüşlerdi. Schopenhauer'da da bu eğilimin bütün izlerine rastlamak mümkündür. Zamanında belki bu tavır ve konum alış, itici gelebilirdi. Fakat günümüzde okuyucuyu sadece gülümsetmeyi başarabilir. Aslında Schopenhauer, *İsteme ve Tasavvur Olarak Dünya'yı* bu gülümseyen okuyucular için yazmıştır. Diğer türlü, yani gülümsemeyi bırakıp, Schopenhauer'un tavsiyelerini birebir uygulamaya kalkıştığımızda, hayatın zaten mevcut olan boşuculuğuna, biraz daha boşuculuk katmaktan başka bir şey yapmış olmayız.

Dönüp dolaşıp gelinecek bir merkez: *İsteme ve Tasavvur Olarak Dünya*

Mesela henüz Türkçeye çevrilmemiş olan, (umarım A. Onur Aktaş müjdesini verdiği bu çeviri çalışmasını da en kısa süre içinde bitirir. Buna ek olarak temennim, sayın Aktaş'ın *İsteme ve Tasavvur Olarak Dünya'nın* ikinci cildini de çevirmesidir.) *Yeterli Temel İlkenin Dörtlü Kökü Üzerine* kitabını okumadan *İsteme ve Tasavvur Olarak Dünya'yı* okumamamız gerektiğini söylüyor. Oysa günümüz okuyucusunun bu şekilde disiplinli bir okuma sistemi yoktur. Daha doğrusu postmodernizmin de bittiği söylenen günümüzde hiç kimsenin zihinsel durumu, bu tür disiplinleri kaldıracak durulukta değil. Öyleyse şimdi *İsteme ve Tasavvur Olarak Dünya'yı* okumayalım mı? Tabii ki okuyacağız, hayatımızın bütün bu dağınıklığı, her gün değişen gündemin verdiği kaygılar, bütün hareketlerimize öyle veya böyle yön veren maişet sıkıntıları içinde. Bu çünkü, Schopenhauer'un hesap etmediği, bir Schopenhauer okumasıdır.

Diğer tavsiyelerine de, aynı dağınıklığın içinde uyabiliriz. "Büyük Kant", "yüce Platon"u öğrenmek, bilmek, yani okumak gibi. Üçüncü tavsiyesi ise, *İsteme ve Tasavvur Olarak Dünya'yı* iki kez okumaktır. Bana sorarsanız, iki defa okumak da yetmeyecektir. Zaten bir defa okumak bile, onu adeta yeniden Türkçeye çevirir gibi, cümle cümle, paragraf

paragraf, dura dura, her düşünceden sonra, uzaklara baka baka olacaktır. İsteme ve Tasavvur Olarak Dünya, kendisiyle uzun süre uğraşıldıktan sonra da, dönüp dolaşıp gelinecek bir merkez gibidir. Ondan yola çıkılıp, tekrar ona dönüşecek bir merkez... Çünkü Schopenhauer'un felsefesiyle yapmak istediği şey, dünyayı yeniden anlamlandırmaktan ziyade düzenlemektir. Çünkü Schopenhauer, kendine kadar gelen felsefenin çarpıtıldığını düşünmektedir. Bu yüzden Kant'ın eserleri için, katarakt olmuş gözün ameliyatı, kendi eserleri içinse, bu göze bir çift gözlük olarak bakar. Schopenhauer'a göre Kant'tan sonra kendisine uğrayan kişiler, olayları olduğu şekliyle, bütün netliğiyle göreceklerdir.

Eleştiren, irdeleyen, tartışan bir Schopenhauer

İsteme ve Tasavvur Olarak Dünya, dört farklı kitaptan oluşmaktadır. 1. kitapta "anlama, gerçeklik ve akıl"; ikincisinde "dünyanın aslı yönü olarak isteme"; üçüncüsünde "idealar, sanat"; dördüncüsünde ise, "varoluşun anlamı" tartışılmaktadır. Tartışmaya dediğimiz gibi Schopenhauer'un öğretmeni, yönlendiren tavrıyla birlikte keskin, meselenin candamarını yakalayan eleştirileri eşlik ediyor. Kitabın genelinde Schopenhauer'un eleştirel olmayan tek cümlesine rastlamak mümkün değildir. O, büyük dediği Kant'ı, yüce dediği Platon'u da eleştirerek irdeler, tartışır, çalışır ve okuyucusunun önüne koyar. Felsefe yapmanın gereğidir bu. Schopenhauer da bu konuda gayet başarılıdır. Kant ve Platon eleştirileri anlama ve anlatmaya yönelikken, Hegel, Berkeley, Fichte eleştirileri tahrife yöneliktir. Onlarla tartışmaz, adeta savaşı. Bu tartışma ve savaşlar, kitabın acıklılığını artırıyor. Daha doğrusu Schopenhauer'un sayfalar dolusu kavram açıklamalarına, kıyaslarına renklilik ve heyecan katıyor.

Schopenhauer'un, *İsteme ve Tasavvur Olarak Dünya'yı* daha iyi anlaması için okuyucusuna yaptığı tavsiyelerden sonuncusu ise, *Vedalar ve Upanishadlar* hakkında bilgi sahibi olmaktır. İlginçtir, Schopenhauer *Vedalar ve Upanishadlar'ı* daha çok çözüm arayışında kullanır. Çözüm arayışında, Hint felsefesinden birçok şey edinir. Fakat bunları, tartıştığı Batı felsefesi ve meselelerine olduğu gibi aktarmanın anlamsızlığının farkındadır. Aradaki doku uyumsuzluğunun farkındadır da diyebiliriz. Bu yüzden ister istemez Hint ve Çin felsefesinden edindiklerini tartışarak ve değiştirerek kendi sistemine dahil eder. Fakat onlarla savaştı. Onun savaşı, çağdaşları ve kendi felsefesine temel olarak alacağı felsefi akımlardır. Zira Schopenhauer'a göre felsefi bir sistem kurmak, bina dikmeye benzer. Altta taşı, üstteki taşa destek olurken, üstteki taşın alttakine herhangi bir desteğinden söz edilemez.

Son olarak, *İsteme ve Tasavvur Olarak Dünya'yı* A. Onur Aktaş'ın çevirisinden okumak, daha önce hiç felsefe kitabı okumamış, başka ifadeyle felsefe okumaya yeni başlamış duygusu uyandırmaktadır. (●●●)

İSTEME VE TASAVVUR OLARAK DÜNYA

Arthur Schopenhauer
ÇEV: A. Onur Aktaş

DOĞU BATI YAYINLARI 2020

GÜNCEL

DUYGU KARŞLI
karslduygu@gmail.com

ÇİZER: İpek Okyar

NORVEÇ'İN 68 KUŞAĞI GEÇMİŞİYLE HESAPLAŞIRSA

Kuzey Avrupa Edebiyatı'nın ödüllü yazarı Dag Solstad'ın romanı, hem toplumsal tarihin genel çizgiden saptığı yıllara meraklı hem de felsefi-sosyolojik çok katmanlı yapısıyla, edebiyattan düşünsel haz almak isteyen okurları bekliyor.

Pedersen'e göre devrim gerçekleşmemiş olsa da karamsar ve umutsuz bir kuşaktan böylesi bir kıvılcımın doğması şaşırtıcıdır. "Norveç refah devletinin çocuklarının, toplumun umudu olan bu çocukların, yani 1960'lı yıllarda eğitim görmüş ve buna müteşekkiri olan ve de kime teşekkür edeceklerini gayet iyi bilen bizim kuşağın ruhunu bir kasvet sarmıştı. Hiçbir işe yaramıyorduk. Küçük gettolarda yaşıyor, hayata ilişkin temel sorunlarla ilgileniyorduk ancak gelecek konusunda fazla bir seçeneğimiz yoktu". Pedersen ve kuşağı amaçtan yoksun, "sonsuz dek sürecek bir hayat yaşıyoruz" duygusu içindeydi. Belki de hayatlarında ilk defa bir amaca sarılmış, yabancılaşma duygusunu yaratan toplumsal düzeni sorgulamaya başlamışlardı. 1970'ler Norveç gençliğinin başka bir dünyanın imkânına dair umutlanıp eyleme geçtiği yıllardı.

Kuzey Avrupa Edebiyatının önemli isimlerinden Dag Solstad, Türkçede yayımlanan ikinci kitabı *Lise Öğretmeni*

Pedersen'in Ülkemize Musallat Olan Büyük Siyasi Uyanışa Dair Anlatısı'nda, kahramanı yine lise öğretmeni olan bir romana imza atıyor. İki yıl önce yayımlanan *Mahcubiyet ve Haysiyet*'te edebiyat öğretmeni Elias Rukla'nın kişisel alanından yola çıkarak ülkesinin sorunlarına değinen bir hikâye okuyorduk. Bu defa toplumsal ve siyasi tarihle başlayan ve kitabın sonuna kadar bu söylemi ana eksen kılan bir anlatı ile karşı karşıyayız. İki kitabın bulunduğu noktada ise şimdiyi anlamanın koşulu olarak geçmişle hesaplaşma ihtiyacı yer alıyor.

Yeni mezun bir lise öğretmeni olarak Norveç'in endüstri kasabası Larvik'e atanan Knut Pedersen, 1968 yılının Ağustos ayında görevine başlamak üzere kasabaya gelir. Toydur, heyecanlıdır ve yuva kurmak, ev sahibi olmak gibi sıradan hayalleri vardır. Mesleğini hakkıyla yaparak ülkesine kültürlü, donanımlı nesiller yetiştirmek ister. Eğitim anlayışında çağına göre yenilikçidir. Farklı branşların paralel dersler

yaparak bilgiyi bütünleştirmesi gerektiğini düşünür. Ona göre, örneğin Martin Luther'in görüşleri bilinmeden Norveç edebiyatı anlaşılamaz. Dolayısıyla Hristiyanlık tarihi ile Norveç edebiyatı birlikte anlatılmalıdır. Ne yazık ki derslerinde uygulamak istediği yöntem diğer öğretmenler tarafından hoş karşılanmaz. Pedersen de ideallerinden vazgeçmek zorunda kalır.

İdealist bir öğretmenin hayatı

Tek tesellisi 2 Fen A sınıfıdır. Pedersen'i mesleğine bağlayan, yaptığı işten zevk duymasını sağlayan 2 Fen A sınıfındaki dersleridir. Zeki, açık fikirli, her türlü bilgiye kuşku ile yaklaşan öğrenciler idealist bir öğretmen için bulunmaz nimettir. "Onlara ders vermek sürekli bir kuşku duvarına çarpmak gibiydi. Düşmanlık değil, kuşku. Rahat ve kendinden emin bir kuşku. Onlara vermeye çalıştığım bilgilerin neredeyse tümünü büyük bir zevkle reddediyorlardı".

Öğrenciler uyanık bakışları, rahat tavırları, salaş kazak ve parkalarıyla yeni bir estetik değeri temsil eder gibi görünürler. Tarihe ve ekonomiye meraklı olan gençler, özellikle içlerinden biri Werner Ludal, dersteki akıl yürütmeleri ve öğretmene karşı geliştirdikleri yepyeni argümanlarla Pedersen'i adeta uykusundan uyandırır. Sınıf farkları, gelir adaletsizliği, resmi tarihin ezber bilgilerinin yanlışlığı gibi meseleler üzerinden yürüyen tartışmalar Pedersen'de komünizme dair bir merak uyandırır. Giderek büyüyen ilgiyle ve zamanla kurduğu tanışıklıklar yardımıyla komünist parti İKP (m-l) ye kayıt olur.

Pedersen'e göre Norveç gibi bir ülkede 1970'ler boyunca etkili olan, kendisinin de dâhil olduğu komünist dalga oldukça tuhaftır. Avrupa'nın en zengin devletlerinden biri olarak tanınan Norveç'te komünist bir hareketin oluşması, üstelik bunun kökleşip bir partiye dönüşmesi yazmaya değer bir olaydır. Norveç, kapitalizmin ve emperyalizmin Pedersen'in deyimiyle mucize denecek sonuçlar doğurduğu bir ülkedir. Tarih boyunca savaşlardan ya uzak durmuş ya da barışçıl bir taraf tutmuştur. İç çatışmaların az görüldüğü, şiddetten uzak çözümlere gidilen ülkede muhalefet mercii her daim çalışır vaziyettedir. Norveç demokratik ve sosyal haklar bakımından güçlüdür. Yıllar sonra anlatıyı kaleme alan Pedersen, özgür ve mutlu vatandaşların ülkesinde komünizmin nasıl olup da ortaya çıktığına hâlâ şaşırır. Hem bu garip olguyu analiz etmek hem de sonuçlar çıkarmak amacıyla geçmişe, o yıllara döner.

Bir anlayış devrimi

1970'lerde ülkenin önde gelen aydınlarını, öğrencileri ve işçileri etkisi altına alan komünist hareket Çin'deki Maoist devrimi örnek alır. Amacı işçi sınıfını devrim yapmak amacıyla harekete geçirmektir. Pedersen'in de üye olduğu komünist parti sıkı bir çalışmayla çok sayıda insana ulaşır. Çıkardığı gazete ve gizli toplantılar aracılığıyla yayılır. Halkla bütünleşmek uğruna yaşam tarzını kökten değiştiren insanlarla güçlenir. Pedersen'in öğrencisi Werner Ludal, Oslo'dan gelen ve devrim için hekimlikten vazgeçip fabrikada işçi

Dag Solstad

olarak çalışmaya başlayan Nina Skatoy bunlardan birkaçıdır. Pedersen bu ateşli ve köktenci karakterlerin tersine daha sakin ve temkinlidir. Arkasından takılan lakaplara rağmen öğretmenlik mesleğini bırakmaz. Eğitim yoluyla partiye hizmet eder.

Pedersen'e göre devrim gerçekleşmemiş olsa da karamsar ve umutsuz bir kuşaktan böylesi bir kivilcimin doğması şaşırtıcıdır. "Norveç refah devletinin çocuklarının, toplumun umudu olan bu çocukların, yani 1960'lı yıllarda eğitim görmüş ve buna müteşekkiri olan ve de kime teşekkür edeceklerini gayet iyi bilen bizim kuşağın ruhunu bir kasvet sarmıştı. Hiçbir işe yaramıyorduk. Küçük gettolarda yaşıyor, hayata ilişkin temel sorunlarla ilgileniyorduk ancak gelecek konusunda fazla bir seçeneğimiz yoktu". Pedersen ve kuşağı amaçtan yoksun, "sonsuz dek sürecek bir hayat yaşıyoruz" duygusu içindeydi. Belki de hayatlarında ilk defa bir amaca sarılmış, yabancılaşma duygusunu yaratan toplumsal düzeni sorgulamaya başlamışlardı. 1970'ler Norveç gençliğinin başka bir dünyanın imkânına dair umutlanıp eyleme geçtiği yıllardı.

Norveç'in sadece yirminci yüzyıl değil bütün tarihi göz önünde bulundurulduğunda yaşadığı bu eş benzeri olmayan hareket Dag Solstad'ın edebiyatının elinde lezzetli bir anlatıya dönüşüyor. Solstad'ın yer yer kendini tekrar eden cümleleri olsa da anlatı bundan zarar görmüyor. Kitabın başlığındaki "musallat" sözcüğü dönemin hâkim anlayışını yansıtan, eleştirel bir anlam içeriyor. Kitabın anlatıcısı Pedersen'e göre olay musallattan çok fazlası çünkü. Söz konusu olan köklerini derinlere salan bir anlayış devrimi. İKP (m-l) nin aktif olduğu süre boyunca insanların gelecek tasavvurlarını, tercihlerini belirlemesi, tiyatrodan müziğe, sanatın her türüne nüfuz etmesi bunun bir kanıtı. Kuzey Avrupa Edebiyatı'nın ödüllü yazarı Solstad'ın romanı, hem toplumsal tarihin genel çizgiden saptığı yıllara meraklı hem de felsefi-sosyolojik çok katmanlı yapısıyla, edebiyattan düşünsel haz almak isteyen okurları bekliyor. (•••)

**LİSE ÖĞRETMENİ PEDERSEN'İN
ÜLKEMİZE MUSALLAT OLAN
BÜYÜK SİYASİ UYANIŞA DAİR
ANLATISI**

Dag Solstad
CEV. Banu Gürsaler Syvertsen
YKY 2020

MUTLU KEMİKLER - I

Mutluluğun formülü budur: Mutlulukla araya mesafe koymak. Ulaşılan hiçbir şey güzel değildir. Yakın olan, elde edilen hiçbir şey güzel değildir. Mutlu olduk ama bunun yanında kalbimiz de ufaldı. Ekranlardan aşağı kaydırılan trajik vakalar zihinleri mermerleştirdi.

A-

Filtresiz suratların, metropolde yaşamının, deliliğin kapısına bırakılması sonucu meydana gelen makineleriz; insanlarız. İkinci bir yastıkla uyumaya alışmış bedenlerin her husustan hemen etkileneceği aşikar. Avuç avuç sinir hapları, yogalar, yumuşamalar, kocaman kaplarda detoks karışımları, doğaya dönme planları falan. Kesmeyecek hiçbir şey. Ölüm ve ölüme benzer şeylerin yaşandığı bir süreç oldu. Dünyanın ve içinde barındırdığı berbatlıkların fragmanını izledik. Fakat film başlamadan hepimiz uyuyakaldık. Çünkü bir mutluluk

uykusu baş gösterdi. Rüzgarlı, serin, ferah yeşil kokan bir uyku hasıl oldu. Neden? Mutluluktan biraz uzaklaştık. Mutluluğun formülü budur: Mutlulukla araya mesafe koymak. Ulaşılan hiçbir şey güzel değildir. Yakın olan, elde edilen hiçbir şey güzel değildir. Mutlu olduk ama bunun yanında kalbimiz de ufaldı. Ekranlardan aşağı kaydırılan trajik vakalar zihinleri mermerleştirdi.

B -

Abartılmış her şey puttur. Acıyı da fazla yaşadık. Başkalarının acılarına şahit olduk. Laykladık o acıları, cümleler kurduk, siyah yaptık profilleri. Yorulduk. Eğer o acıda, bedenimizden bir parça veya bedenimizin bizzat kendisini bırakmış olsaydık, bu yorgunluğun somut bir anlamı olacaktı. Nitekim meselelerin üzerinden uçup, başka mevzulara konarken çıkardığımız sesler biyografimizi oluşturuyor.

C-

Beni ilgilendiren tüm oluşumlar baştan aşağı sarkıyor. Hiçbir netlik yok. Planlar ve muhafaza etmek zorunda olduğum maddi mevzular stres teşkil ediyor. Hapşırınca öür dileyen, öksürünce birkaç kişiyi öldüren, sürekli taksit ödeyen, az uyku az iş, çok şaka, çok aşırı şaka...

D-

Bir şeyin kendisiyle değil süslü sembolleriyle, imajlarıyla alakalı ve bunun yılmaz savunucuları. Bazı kelimeler beni çok incitiyor o bakımdan, yıkılmamak için örseleyen lafların harflerine odaklanıyorum. Dünyayı sadece konforlu seçenekleriyle kabul etmek, o çemberin biraz dışına çıkınca boğulmaya neden olur. Dünyanın konforlu seçeneği sana o dairede sürekli bulunmak için birtakım şeyler yaptırır. Dolgun dudaklar, güzel gözler, ipince bir fizik...

E-

Acıyan yerlerimi tam olarak tespit etmeye yönelik büyük bir merak barındırıyorum içimde. Çünkü acıya ulaştığımda kaybettiğim kalelerle yüzleşeceğim.

Yeni kobo nia

Okuma tarzınızı seviyoruz

Şimdi
D&R'da

8
GB

8 GB'lık depolama alanı ile gittiğiniz her yere 6.000 adete kadar e-kitap taşıyın.

Parlama yapmayan 6 inçlik dokunmatik ekran ile güneş altında bile okuyun.

Parlama yapmayan 6 inçlik dokunmatik ekran ile güneş altında bile okuyun.

Yerleşik ve ayarlanabilir ComfortLight ile geceleyin okumanın keyfini çıkarın.

Yerleşik ve ayarlanabilir ComfortLight ile geceleyin okumanın keyfini çıkarın.

Tek bir şarjla uzun pil ömrü sayesinde haftalar boyunca okuyun.

Tek bir şarjla uzun pil ömrü sayesinde haftalar boyunca okuyun.

Rakuten kobo

ORKUN GALOLAR

terskarga

*** Yalnızım, yalnızsın
Söyle şimdi sana kimler ağlasın**

İnsanın yalnız kalmaya alışmak zorunda olduğu bu süreçte, önce, 8 Ağustos 1928 yılında doğan şair Edip Cansever'e kulak verelim:

“İnsanın insana verebileceği en değerli şey Yalnızlıktır.”

Sonra; birey olmak / yalnızlık konularının usta ismi, yolu Ağustos'ta sonlanan bir başka yazara uzanalım... 9 Ağustos 1962'de Montagnola / İsviçre'de hayata gözlerini yuman Herman Hesse'ye...

Bozkırkurdu, Siddharta, Demian, Narziss ve Goldmund, Çarklar Arasında ve Boncuk Oyunu yazarın en tanınan kitapları... Bunları zaten biliyoruz. Peki bilmediklerimiz? Mesela yaşamını uzun yıllar çeşitli kitabevlerinde kitapçılık yaparak kazandığını biliyor muyuz? Hesse'yi savaş karşıtı bir yazar olarak tanıyoruz ve ülkesi Almanya'ya tepki olarak 2. Dünya Savaşı'ndan önce İsviçre vatandaşlığına geçtiğini biliyoruz da; 1. Dünya Savaşı öncesinde gönüllü olarak askerliğe başvurduğunu, sağlık problemleri nedeniyle tutsaklara verilen kütüphane hizmetinden sorumlu olduğunu, onlara kitap okuduğunu biliyor muyuz? Özellikle 1937'den savaş sonrasına kadar; kitaplarının, anavatanında yasaklanıp el altından (!) satıldığını, kitaplarının ABD'de “çiçek çocukları”nın yaşam felsefesiyle uyumlarıyla ortaya çıkan popülerliği ile Almanya'da tekrar ilgi odağı haline geldiğini biliyor

“Bekliyordum, dedi tebessüm ederek, eşsiz biçimde bekliliyordum. Beklemeyi bilmek iyi bir duvara hastır.”

Bekleyiş Unutuş / Maurice Blanchot

muyuz? Bu büyük betimleme ustasının, yazdığı kitapların otobiyografik özellikler taşımasına aslında şaşırmayacağımız ne kadar çok bilinmez var, buraya yazmakla bitmez. Tekrar tekrar okunacak kitaplar... Mutlaka okunması gereken kitaplar... Zamanın zorlu koşullarında çıkarılabilmemiş kitaplar... İlk kitaplarından birinin 600 (altı yüz) adet basıldığını ve yalnızca 54 (elli dört) adet satıldığını biliyor muyuz? Peki ya tüm kitaplarının o günden bugüne dünyada, 120 milyondan fazla satıldığını biliyor muyuz?

54 kitaptan milyonlara... Milyonlarca okur tarafından okunmak... Her yazarın isteyeceği bir şeydir sanırım. Peki, Türkiye'de kitap okunuyor mu acaba? Geçtiğimiz ay, YAY-FED (Yayımcı Meslek Birlikleri Federasyonu) tarafından, yılın ilk 6 ayının kitap üretim / bandrol verileri yayınlandı. Ama öncesinde size “kitap dünyasından” bazı bilgiler vereyim...

Yaygın kanının aksine, korona salgını nedeniyle evde oturduğumuz günlerde kitap satışları patlama yapmadı. Online kitap sitelerinde büyük bir hareketlenme oldu fakat AVM / cadde kitabevleri ağırlıklı olarak kısmen ya da tamamen

Kitaplardan

“Yaşamının anlamı, ancak, kişi, bir an durup, “Ne istiyorum ki?...” diye sorabildiğinde, biçimlenmeye başlar. Yani, ancak eksikliği çekiliyorsa, yokluğu duyulabilmişse, varedilebilir - kurulabilir; yoksa, yoktur.

Bu bakımdan, insanların büyük çoğunluğu anlamsız -anlam yoksunu- yaşamlar yaşarlar, çünkü yaşamlarındaki anlam eksikliğini hiç duymamışlardır.

Ancak bazı insanlar duyar bu eksikliği: onlar için yaşamlarının tek bir bütünlüklü anlamının olmaması, çekilemezdir -bu yüzden, kurmağa, yaratmağa, varetmeğe girişirler böyle bir anlamı.

Bunu da bazen -bazıları- başarabilir; ama herhalde, başaramayanlar da çoktur.

Başaramayacakları -ya da, artık başaramayacakları- açıklık kazananlar için de, son bir -yoğun- anlam yaratma yolu kalır...

Yokluğu da içerilir, anlamında, yaşamının, kişinin.”

Olmayalı / Oruç Aruoba

kapalı oldukları için ve satış da ağırlıklı olarak buralarda gerçekleştiği için, yayınevlerinin cirolarında yaklaşık %30 - 60 arasında düşüşler oldu. Nasıl olmasın ki! Daha önce Black Friday ya da Kara Cuma / Şahane Cuma denilen, ABD menşeli uygulama, ülkemizde 1 gün denenmişti. Her şey kilitlenmişti; organizasyon ona göre kurulmamıştı zira, hatırlarsınız belki. Ürünler gidememiş, sistem durmuştu. O günden bugüne, böyle bir olasılık da dikkate alınmadığından, bu sefer de benzer durumlarla karşılaşıldı. Hazırlıksız yakalandı. Neyin hazırlığı demeyelim, kartların yeniden dağıtıldığı, artık yeni dünyanın online olarak düşünmeye başladığı bir çağdayız. Siz, gelecek hakkında düşünmeye başlamadığınızda sistem ayak uyduramayanları eliyor. Ülkemizde yaklaşık ayda 3.000 - 4.000 arası yeni kitap çeşidi çıkıyor (2018 aylık ortalaması 3.400 iken, 2019'da bu rakam 3.600'e çıkmış. Bu rakamlara eğitim kitapları dâhil değil. Yayıncılık aslında kültür yayıncılığı ve eğitim yayıncılığı olarak da ayrılabilir ki, bu da ek bilgi olsun). Bir yayınevinin aylık satışı içerisinde yeni kitap oranı, toplam cironun yaklaşık %20 - 40 kadarı olabiliyor. Bu süreçte, kitabevelerinin (fiziki mağazalar) durumu nedeniyle yeni kitap çıkmadı ya da çok az çıktı. Çünkü sergilemeden satış yapma olasılığı neredeyse imkânsız. İnternet kitapçılığı her ne kadar umut verici olsa da fiziki mağazaya oranı ¼ civarlarında seyrediyor. Ve en önemlisi hâlâ internet üzerinden alışveriş yapmayan büyük bir kesim var(dı). Mayıs ayında yayınlanan bir haberde salgının başladığı Mart ve Nisan aylarında yaklaşık 5 milyon yeni kredi kartının piyasaya çıkartıldığı yazıyordu. Kredi kartıyla yeni tanışan insanlar... Böyle bir zorunluluk olmasa belki hiç tanışmayacaklar. Neyse... Yeni kitapların 1.500 - 2.000 adet olarak basıldığı bir ülkeyiz. Bakmayın telaffuz edilen 100 binli rakamlara... Var böyle okuru olan kitaplar ama sayıları az. Fakat bu olumsuz koşullara rağmen, şimdi sıkı durun, bandrol sayısı geçen yıla göre arttı. Satışa yansımada ya da yeterince yansımada ama arttı! Ve bu dönemde (Temmuz ayında daha hâlâ istenilen oranda yeni kitap çıkamıyor!) yayınlanamayan kitaplar ilerleyen dönemde bombardıman halinde yayınlanacak. Belki raf ömrü kısa olacak ama çıkacak... Basılmayanlardan bahsetmiyorum, basılan ve bekleyen bir sürü kitap var. Evde olmaktan kaynaklı çılgınca üretilen, daha okuma / değerlendirme aşamasında olanlara girmiyorum bile (!) Meraklısı YAYFED dışında TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu), TYB (Türkiye Yayıncılar Birliği) vb. kurumlardan daha geniş araştırma yapabilirler.

Gelelim Ocak - Haziran dönemi bandrol verilerine... 2019'da 86.996.972 (yaklaşık 87 milyon adet bandrol) olan rakam 2020'de 103.958.563'e (yaklaşık 104 milyon adet bandrol) fırlamış... Çeşitli ilgili sağlıklı bir veri bulunmuyor, o yüzden buraya almadım. Bu bahsedilen kitaplar; Yetişkin (Araştırma, inceleme vb.), Yetişkin Kurgu (Edebiyat, sanat vb.), Çocuk-Gençlik, Akademik, İnanç (Her türlü dini yayın) ve İthal kitaplardan oluşuyor. Bir kez daha belirtiyorum: Eğitim hariç rakamlar. Bandrol oranı geçen yılın aynı dönemine göre yaklaşık %20 artmış, iyi mi?

Bol bol kitap okuyacağız diye sevinelim ama okuyalım da değil mi? Kitabevine, internet mağazalarına geldiği gibi durmasın kitaplar ya da kitaplığımıza hapsedemeyelim... İçi açılmayan kitabın süs bitkisinden farkı yoktur zira... Bir de; Herman Hesse yaşamı boyunca 3.000'den fazla kitap tanıtımı yapmış çeşitli dergi ve gazetede. Ona gelen yaklaşık 35.000 mektuba kendi cevap vermeye çalışmış, yardımcı falan istememiş. Yazmak için okumak şart ama okumak için bir şart yok, bilelim... (•••)

* Eskiden Gelecek Güzeldi

"...insan aşkını seçmez; sadece tanır onu. İlk gördüğünde bu ilkin de bir ilki olduğunu hatırlar, gizlice, dehşetli bir hayranlık ve korku içinde. Çünkü o daha doğmadan önce gördüğüdür."

Daha ilk sayfadan karşılaştığınız bu satırlarla aslında nasıl bir kitap okuyacağınızı anlıyorsunuz! Böyle olur şairin romanı...

Cemal Süreya, Fazıl Hüsni Dağlarca ve Attila İlhan şiir ödüllerini almış bir büyük şairden gerçek bir hikâye, kendi başından geçen...

Romanı okurken 40 yıl öncesinin İstanbul'una uzaniyorsunuz oradan da Küba'ya ve tabii ki Havana'ya... Tek başına bir gezi kitabı gibi de okunabilecekken aşkın sıcaklığı içinizi saracak.

Merkezinde büyük bir aşkın yer aldığı kitap, yazarın gençliğinden başlayarak büyük aşkı için verdiği mücadeleyi gözümüzün önüne seriyor. Siz aşkınız için ne kadar mücadele ederdiniz? Dil bilmiyorsunuz, paranız yok, karşınıza sürekli başka engeller çıkıyor ve arada binlerce kilometre var... Dahası; devrimcilik günleri, sendikal mücadeleler ve hayatın durduğu zamanların gelişi... Karayıp gezgini olma hayalinden bir aşık olma gerçeğine...

Eskiden Gelecek Güzeldi; Adnan Özer tarafından yazılan kitap Doğan Kitap'tan çıkmış.

Aşkın ömrü kaç yıldır? Bu kitaba bakmadan karar vermeyin!

"Yedi yıl sonra omuzuma dokundu. Döndüm ve tanıdım. Oydu adını bilmiyordum. Söylemiş olsaydı bilirdim, aklımdan çıkmazdı çünkü. Hayallerin adlarını söylememe gibi bir huyları mı vardı yoksa..."

"Ölüm nedeni tıbbi olarak suydı buydu ama yaygın kanı, bunun Sevda yüklü kervanlar yüzünden olduğuydu. Bazen öyle olur ki bir şarkı fazla gelir canı az olana."

"Eskiden gelecek güzeldi, hatırla. Gelecek, zamana bağlı bir hülya değildi sende. Bir hülyaydı da sen onu zaman yerine yaşamın budak deliğinden baktığın resimde görüyordun. O resimde bilinç öncesi gördüğün, dokunduğun dokunamadığın her şey vardı, her biri tam teşekküllü..."

Gerisi... Oku, dünyanı değiştir!

bir varmış:

"Dört yanımla yalnızlıkla çevrilmiş." Gene Yalnızlık / Nurullah Ataç

(21 Ağustos 1898 - 17 Mayıs 1957)

bir yokmuş:

bir yokmuş: Yaz yağmurları misali yıllarca Yağmış durmuşum kendi içime. Zaten dünya öyle bir dünya ki kim kime Herkes kendi derdinde anca, Herkesin yüreği lime lime...

Büyük Saat / Turgut Uyar

(4 Ağustos 1927 - 22 Ağustos 1985)

* İncesaz'ın "Yalnızız" şarkısından...

@terskarga

bilgi@terskarga.com

“KELİMELERİN BAHÇESİNDEN HİÇ KOPMAK İSTEMEM”

Yazar, yönetmen, resam ve müzisyen kimlikleriyle tanıdığımız Mehmet Güreli’ye hayatına dokunan kitapları, yazma ritüellerini, en sevdiği roman kahramanlarını sorduk. Son olarak sinemanın, edebiyatın, müziğin ve resmin unutulmaz eserlerinin izinde kurguladığı kitabı *Şehirli Karınca*’yı yayınlayan Güreli için kitapların hayatındaki yeri çok derin: “Önemli olan hayatımız boyunca karşılaşacağımız sorulara kitaplar aracılığıyla bir anlam ya da cevap bulmak değildir, esas olan görünmeyen, belirsiz, sisler içinde yürümeye kendimizi hazırlamayı öğrenmektir.”

Kelimelerin bahçesinden hiç kopmak istemem... Bazı bağlı olduğumuz nesnelerden ayrılmak zordur. Tarifi. Nedeni yoktur. Ya onların peşinden gidersiniz, ya da onlar usulca sizi bulurlar, hayatınıza sokuluverirler. Bir melodi gibi bir şiir gibi. Onları, bazı yaratıkların her gün peşinde olduğu şeylerin en vazgeçilmezi olarak düşünmek, görmek gerekir. Bir not defteriniz varsa, onu eviniz gibi yanınızda taşırsanız, oraya günlerin, saatlerin akışı içinde bulduklarınızı taşırsınız. Bu bir misyondan, görevden çok farklı bir şeydir. Tutkudur, sezgilerin coşkusunun özüdür, harflerin olgunluğu, işaretlerin müziğidir. Cümlelerin, düşüncelerin özlemini çeken kelimelerin, hatta harflerin yalnızlığından sık sık bahseder bazı yazarlar. Benim için her öğrendiğim kelime yeni bir hikayenin, öykünün ilk satırlarında yer alabilir. Ama dilin esrarı o kelimeyi bilinmeyen bir nedenden ötürü sona da atabilir. Ama onların alanı, koşup nefes aldıkları, diğer oluşumlarla tanıştıkları, harmoniler yarattıkları yazıdır. Kelimelerin bahçesinden hiç kopmak istemememin nedeni de her saniye bana yaşadığımı duyuran anlatılması imkansız kokulardır.

Şu anda geçmişe dönüp, bir yandan top oynuyorum, bir yandan evde beni bekleyen Don Kişot’u düşünüyorum. Stefan Zweig’dan *Satranç*, *Korku*, Edgar Poe’dan *Altın Böcek*, Kafka’dan *Dönüşüm*, Dostoyevski’den *Suç* ve *Ceza* ilk aklıma gelen, yolu açan yapıtlar. Sonra, hâlâ süren Montaigne, Nietzsche, Platon okumaları.

Çocukken şimdi hiç söylenmeyen, unutulmuş bir söz vardı: Kitap en iyi arkadaştır. Bu bir hatırlatma değil, hakikatin ta kendisidir. Bugün de okumadan yola çıkmamalı derim kısaca. Kitabın varlığını ayrıca ilerlemek, bazı hedefleri yakalamak olarak da ele almamalı. Kısaca başlı başına bir macera yaşamak olarak düşünmeli. Büyülü saatlerin yoldaşı olarak değerlendirmeli. Kitaplar, bize öyle dostlar, düşünceler, duygular katar ki; hayatımız boyunca karşılaşacağımız sorulara karşı bir tür hazırlar, direncimizi artırır. Önemli olan anlam ya da cevap bulmak değildir, esas olan görünmeyen, belirsiz, sisler içinde yürümeye kendimizi hazırlamayı öğrenmektir.

Çocukluğumun kitaplarını hiç unutamam. Hep onlarla yaşadım, onlarla büyüdüm, sevinçlerimi, üzüntülerimi onlarla paylaştım demek isterim. Onların yeri her zaman bambaşkadır. Jules Verne’nin *Mathias Sandorf*’u, Robert Louis Stevenson’un *Define Adası*, *Dr. Jekyll ve Mr. Hyde*, ve Michel Zevaco’nun *Pardayanlar*. Sonra yıllarca elimden düşmeyen başka kahramanlar, Pierre Souvestre ve Marcel Allain’in *Fantoma*’sı, Maurice Leblanc’ın *Arsen Lüpen*’i ve Georges Simenon’nun *Maigret*’si.

Bir de çizgi-romanların büyüsunü eklemeliyim. *Tenten*, *Red Kid*, *Pecos Bill*, *Oklahoma*, *Cisco Kid* ve niceleri...

Mehmet Gürelli son kitabı Şehirli Karınca'daki hikayelerini sinemanın, edebiyatın, müziğin ve resmin unutulmaz eserlerinin içinde kurguluyor.

En sevdiğim roman kahramanları... Don Kişot, Pardayan, Martin Eden, Mathias Sandorf, Arsen Lüpen, Jules Maigret, Monte Cristo, Raif Efendi, Werther, Anna Karenina, Augusto Perez...

Zamanla gelişen, ilgi alanlarının büyümesiyle tuhaf sayılmasa da izahi ve yöntem olarak pek kolay anlaşılamayacak bir okuma tarzının olduğunu sanıyorum. Belki de birkaç tarzın birleşimi. Bir ölçü deneme türü gibi. Tarihten sinemaya, resimden karikatüre, öyküden anılara, romandan felsefeye iyice zamana meydan okuyan bir karşılaşma gibi. Başı ve sonu olmayan bir büyük macera.

Gece yarısı yazının belirli saatidir, bazen sabaha kadar sürer, örer zamanı, bazen bir okumaya uzanır. Şimdilerde sabahları da çok yazıyorum...

Bugün şunu anladım ki, odamdaki yolculuklarda her şey her saniye değişebiliyor. Bu söylediklerimi ancak bir günlükte anlatabileceğimi düşünüyorum sessizce.

Her gittiğim yer, her dokunduğum kitap, her rastladığım resim, film, hikaye yeni bir sayfanın başlangıcıdır, ya da devamıdır benim için. Çok beklediğim bir filme kavuştuğumda ve setlerde, sahnede çok iyi hissedirim kendimi.

Bazı kavramlar, bazı kelimeler bana çok uzaktır. Kısaca belki de evde edindiğim ya da okuduklarımdan bana kalan bir alışkanlık. Kendini istediğin duruma yaklaştırmak için harcadığın çabayla da ilintili gibi. Hatta kendinizin dışında bir yakınlaşmanın büyüğü, gitarınızın tellerini düşünme ya da Bobby Darin'in "I'll be there"i dinleme arzusu.

Yetenek nedir ki? Geliştirmedikten sonra. Belki bir kıvılcım. Genlerin başlangıcı varsa, sonrası da bilinmez değil midir? Sanat, hayata bakışın, aşkın yaratığıdır. Korkusuzca üzerine gittiğin, sonuçları umursamadığın, çalışmanın önemini anladığında, ağır ağır çıkmaktan hayıflanmayacağı bir yolculuktur.

Meşguliyet her şeydir. Max Frisch

Beni nasıl insanlar etkiler? Sözlerini tutan, dikkatli, hızlı ve her saniye öğrenmeye hazır, kendine çok saygılı insanlar...

Hayatta en mutlu olduğum yer... Cihangir, Beyoğlu, İstanbul...

Şu an öyküler üzerine çalışıyorum.

Karantinada yürümekten uzun bir süre mahrum kaldığım için sıkıldım. Ama iyi çalıştım sayılır... ☺☺☺

1. ve 2. BÖLÜMÜN ÖZETİ
Karantina günlerinde evime kapanmış kitaplarımı okurken hayret verici hadiseler meydana geldi. Mesela Peyami Safa okuduğum günlerde bir sabah daktilo sesleri arasında kendisini çalışırken çalışma odamda buldum. Sonra kapımın zili çaldı bir baktım Cahit Sıtkı Tarancı. Peyami Safa'yı sordu şiirlerini gösterecekmiş. Kendisini eve buyur ettim. Beraber oturduklar işlere baktılar ben de o sıra balkona çıkıp elime G.G.Marquez/ Yüzyıllık Yalnızlık romanını aldım. Derken romandaki Jose Arcadio'nun kanı evime kadar geldi. Kanı takip ettim. Romanda sırrı çözölemeyen tek olay bu idi. Maktulün başında annesi Ursula beni görönce cinayetin zanlısı olarak tutuklandım. Bu beladan beni kurtaracak Sherlock Holmes'e bel bağlamış durumdayım.

Eğer sen Cingöz Recai isen bu çok fena. Çünkü bana dedektif lazım ben masumum. Kaçarsak kesin hüküm giyerim.

Hmm tamam inandım. Sana küçük bir Cingöz Recai numarası yapayım dedim. Sen öldürmüşsen hemen kabul edip benimle kaçardın kaçmadığına göre masumsun. Amacıma ulaşmak için kurnaz ve aldatıcı bir karaktere bürünürüm. Ben 6 Ocak 1854 yılında Londra'da dünyaya gelmiş Britanyalı dedektifim. Aralarında Avrupa'nın kraliyet aileleri ve seçkin kişilerinin olduğu geniş bir müşteri yelpazem vardır ancak müşterilerimi kendim seçme lüksüne de sahibim.

Memur bey!

Aynı anda elindeki garip şeyi parmaklıklara vurdu. Polisin biri gelip onun çıkmasına izin verirken konuşmasına da devam ediyordu.

Bir buçuk gün sonra Sherlock Holmes geldi.

Ben dedektif Sherlock Holmes.

Bunu billyorum zaten.

Gözüne bugün değişik gelmişimdir diye dedim.

Elini yüzüne götürüp maske olduğunu şimdi anladığım yüzü de çıkardı. Ortaya sarı saçlı, renkli gözlü bir surat çıktı. Muhtemelen bu da kendi yüzü değil. Çehre züğürdü olduğu için bu numaraları yapıyor olabilir. Neyse beni bu ilgilendirmiyor. Umarım beni buradan kurtaracak araştırmalar yapmıştır.

Buendia allesini sorguya çektim çünkü tümden gelme yöntemini çok iyi kullanırım da. Sorduğum soruların birbiriyle tutarlı bir bütün oluşturmaya dikkat ederim

Eee sadede gelir misin lütfen?

Rebecca'dan şüpheleniyordum. Evini inceledim sigara izmaritlerinden, el yazılarından, ayak izlerinden ve her türlü bilgi kırıntısını alıp kendi kendime yaptığım laboratuvar araştırmaları sonucunda elde ettiğim bilgileri tekil olaylara uygular ve sonuca ulaşırım. Oysa burada çok sıradışı şeyler var. Nasıl desem....

Tamam, aferin çok güzel çalışmışsın ama katili buldun mu? Evet ya da hayır.

Nasıl bulamazsın sen SHERLOCK HOLMES'SİN!

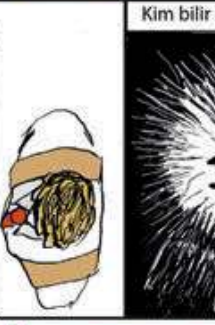

Şimdilik hayır, bulamadım.

Ama bu olayda hayatın gizemini ifade eden büyü gerçekçilik var. Sıra dışı ve mantık ötesi olaylar cereyan ediyor. İnsanları, bir denklemin elemanları olarak ele alan ve dolayısıyla duygusallığa kaymayan ben, gerçek ve gerçek olmayan dünyaların kesiştiği yerde ne yapabilirim?

Kurtulamayacağım buradan son umudum sendin!

Kim bilir kaç yıl içeride yatacağım.

Selahattin hadi gidiyoruz ben başkomiser ile konuştum

Bu Peyami Safa Beylerin sesiydi.

Peyami Bey ne konuştunuz başkomiserle çok merak ediyorum nasıl çıkardınız beni oradan?

Cevap vermedi. Büyülü gerçekliğin temsilcisi G.M.Marquez'in dilinden (Sherlock Holmes değil) yine büyü gerçekliğin yerli temsilcisi Peyami Safa anıladı ve bunu nasıl hallettiği de sır olarak kaldı.

BİR METROPOL HİKÂYESİ: *AİLE SAADETİ, LTD*

Aile Saadeti, LTD yönetmeninin gurur duyarak anlattığı bütün gerçekliğine ve hikâyesinin ışıltısına nispetle dramatik açıdan hafif bir film. Çağdaş sinemanın içinde bulunduğu miyopinin dar görüşlülüğüne teslim olmaktan kurtulamıyor; yenilik, ilginçlik, gerçeklik teslisi Herzog gibi eski tüfek bir yönetmenin yıllar içinde biriktirdiği entelektüel mirası tüketecek kadar derin bir boşluktan ibaret.

Werner Herzog'un son filmi *Aile Saadeti, LTD* (2019) ülkemizde ilk olarak Boğaziçi Film Festivali'nde seyirci karşısına çıktı. Zannediyorum sinemalarda gösterilmedi. Şimdilerde internet üzerinden izlenebiliyor. Üstelik filmin başında ve sonunda Herzog'la yapılan eğlenceli bir röportajda yer alıyor. Filmden daha çok dikkat çeken bu mülakat, yaşı seksene dayanmış bir yarı deli olarak anılan Herzog'un sinema

anlayışı ve kişisel dünyasıyla ilgili küçük sırlar içeriyor. *Aile Saadeti, LTD* modern hayatın karakteristik özelliklerini taşıyan bir metropolden, Tokyo'dan gerçek bir hikâye ile hayat buluyor.

Filmin hikâyesi kabaca şöyle: 12 yaşında küçük bir kız çocuğu olan Mahiro babasız büyümüştür. Annesi Mahiro'nun bir

Herzog, bu çağa aitmiş gibi görünse de ruhuyla ve fikirleriyle geçen yüzyılın mümbit toprağına kök salmış gibidir. Sinemaseverler onu yalnızca filmleriyle değil filmleriyle birlikte anılan bir dizi efsaneyle hatırlayacaklar. Oyuncularını silahla tehdit etmesi, Münih'ten Paris'e yürümesi ve bir filmini okuldan çaldığı kamera ile çekmesi vesaire... Bütün bunların içerisinde elbette en dikkat çekici olan yürüyerek gerçekleştirdiği Münih-Paris yolculuğudur.

babaya ne denli ihtiyaç duyduğunun farkındadır ve bunu telafi edebilmek için Aile Saadeti şirketinden -ki bu şirket gerçekten de vardır ve bu tür işlerle ilgilenmektedir- bir baba kiralar. Kiralık baba Yuichi Ishii, Mahiro'nun baba özlemini giderecek ve belli saatler içinde onunla zaman geçirip mutlu olmasını sağlayacaktır.

Mubi Türkiye'de de yer alan film övgü dolu eleştirilerle, son günlerde moda olan izleme listelerinin üst sıralarında yer alıyor. Yukarıda da bahsettiğim gibi filmin başında ve sonunda Herzog'la yapılan bir mülakat bulunuyor. Herzog şöyle diyor: "En mühimi insan varlığının en önemli sorusuydu. Yalan ne? Gerçek ne? Filmdeki her şey esasında bir tür yalan ya da rol. Bir performans, her şey kurgulanmış, her şey gerçek dışı. Ve yine de içinde şaşılacak derecede gerçeklik barındırıyor. Elbette biz kendimize de sormalıyız hayatlarımız hakkında; hayatımızın ne kadarı bir rol?"

Herzog'un soruları izleyicide bir karşılık bulur mu bilemem ama hayatın ve sinemanın gerçekliğine dair sorduğu sorular kolayca cevaplanacak gibi değil. Zira gerçek; bütün ihtişamı ve sefaletiyle, bütün güzelliği ve çirkinliğiyle, yani kendinde mündemiç muhteşem tezatları ile sürekli yenilenen bir diyaloglu akışkanlık içinde apaçık önümüzde dururken onun bir parçasının filme, resme ya da bir başka nesneye dönüşmüş halini görmeyi neden arzu edelim? Bu kabil sorulardan birine Pascal'ın *Düşünceler*'inde rastlıyoruz: "Gerçeklerine dönüp bakmadığımız nesnelerin benzerleri için hayranlık yaratmaya çalışan resim sanatı ne boş bir şey!"

Herzog'un Buzda Yürüyüşü

Herzog, bu çağa aitmiş gibi görünse de ruhuyla ve fikirleriyle geçen yüzyılın mümbit toprağına kök salmış gibidir. Sinemaseverler onu yalnızca filmleriyle değil filmleriyle birlikte anılan bir dizi efsaneyle hatırlayacaklar. Oyuncularını silahla tehdit etmesi, Münih'ten Paris'e yürümesi ve bir filmini okuldan çaldığı kamera ile çekmesi vesaire... Bütün bunların içerisinde elbette en dikkat çekici olan yürüyerek gerçekleştirdiği Münih-Paris yolculuğudur: "1974 yılının kasım sonunda Paris'ten bir arkadaşım beni arayıp Lotte Eisner'in çok hasta olduğunu ve muhtemelen öleceğini söyledi. Olamaz, dedim, şimdi ölemez, Alman sineması şu an onsuz yapamaz, bu önemli kadının ölmesine izin veremeyiz. Bir ceket, bir pusula ve gerekli malzemelerle dolu bir kamp çantası aldım. Çizmelerim o kadar sağlam ve yeniydi ki yürümümü kara çıkarmayacaklarına emindim. Yaya olarak oraya

ulaşırsam onun hayatta kalacağına dair sağlam bir inançla Paris'e giden en kestirme yola koyuldum. Zaten kendimle baş başa kalma ihtiyacı da duyuyordum." *

Paris'e ulaştığında dostu ve akıl hocası Lotte Eisner hayat-tadır ve ilerleyen hastalığına rağmen uzun bir süre daha hayatta kalmayı başarır. Herzog yıllar sonra (1982) Lotte Eisner'in Helmut Kautner Ödülü alması üzerine yaptığı konuşmada "Lotte Eisner, sizi yüz yaşınızdakinden aramızda görmek istiyoruz ama bu an itibarıyla sizi tutan bu korkunç tılsımı çözüyorum; ölebilirsiniz" diyerek bu tuhaf süreci noktalamış olur.

Eskiden yeniye Herzog

Aile Saadeti, LTD yönetmeninin gurur duyarak anlattığı bütün gerçekliğine ve hikâyesinin ısıltısına nispetle dramatik açıdan hafif bir film ve Herzog'un kendi köklerine ait değilmiş gibi kararsız, üsluptan yoksun; sinematografisindeki kusurlar hemen hissediliyor. *Aile Saadeti*, LTD gerçekte sıradanlığın ortaklaşa ürettiği hatalı bir mamul. Dahası çağdaş sinemanın içinde bulunduğu miyopinin dar görüşlülüğüne teslim olmaktan kurtulamıyor; yenilik, ilginçlik, gerçeklik teslisi Herzog gibi eski tüfek bir yönetmenin yıllar içinde biriktirdiği entelektüel mirası tüketecek kadar derin bir boşluktan ibaret.

Film "parlak fikirlerin hazin sonu" için iyi bir örnek olarak hatırlanacak gibi. (●●●)

**Buzda Yürüyüşü/Münih-Paris, Werner Herzog, Jaguar Kitap, 2016*

SEYİRCİSİZ HAYATLAR

Bu ay iki yeni öykü kitabının sayfaları arasında dolaştım. Safiye Gölbaşı'nın ikinci kitabı Seyircisiz ve Zeynep Emirdağ'ın ilk kitabı Büyükler İçin Oyuncaklar...

2020'nin en iyi öykü kitaplarından biri: Seyircisiz

İlk öyküsünü 2004 yılında yayınlayan Safiye Gölbaşı, ilk öykü kitabı için hiç acele etmedi. 2017'de Hece yayınlarından çıkmıştı *Serazat*. Bu ilk kitabın öncesinde, Mahalle Mektebi'nde öyküleri yayınlanırken ismine aşına olduğumuz bir kalemdi. Dile hakimiyeti, kurgusu, öykünün çerçevesini birkaç fırça darbesiyle çizebilmesi gibi özellikleriyle dikkatimizi çekmişti.

Öykülerini dergilerde ve kitaplarını yayınevlerinde yayınlamayan bir grup genç kalem, genellikle dergilerin ve yayınevlerinin kendi içlerine kapalı bir sistem kurduklarını düşünüp kendilerini sahici edebiyat alanına taşıyacak bu mahfilleri terk etmeyi tercih ediyorlar. Kimse kendi yoğurduna ekşi demiyor: Hâlbuki gerçek tam tersidir. Editörler, kendilerini mahcup etmeyecek, niteliğinden emin oldukları metinleri ve bu metinlerin kalemlerini hasretle beklerler. Ben de çeşitli dergilere öykü seçerken doğrusu bunu çok tecrübe ettim. Safiye Gölbaşı gibi nice başarılı örnek, sadece nitelikli metinler yazarak edebiyata dahil olunabileceğini gösteriyor. Yani herhangi bir yüz yüze tanışıklık şart değil ya da bu tanışmalar genellikle sonradan gerçekleşiyor.

Seyircisiz yazarın ikinci öykü kitabı ve Gölbaşı edebiyata verdiği emeğin meyvelerini derlemeye başlamış gözüküyor. Kitap, bana kalırsa dosyanın sonlarında yer alması gereken alegorik bir metinle başlıyor. Dosyanın belki de en iyi metni olmasına rağmen, anlatımındaki unsurlarla ayrıksı duruyor ve dosyayı temsil etmiyor. Bu öykünün içeriği ise dosyadaki birçok temayı ihtiva ediyor. Yitirmek, iletişim kuramamak, aynı alanı paylaşmak ama uzakta kalmak gibi ifadelerle anlatabileceğimiz izlekler bu ilginç öykünün alt metnini oluştururken aslında dosyadaki birçok metni yansıtır.

"Tuba ve Kökleri" öyküsü de bir otobüs yolculuğunda hayal edilen ama gerçekleştirilemeyen uzun bir sohbetin düşsel kurgusu. Bugün'ün ve burada'nın bu kadar bunalıcı oluşu anlatıcılığı geçmişe, uzaklara itiyor. Bu hem içsel olarak hem de fiziksel anlamda böyle. Aynı mekânlarda olup da gene de birbirine uzak olmak izleği dosyada sıkça karşımıza çıkıyor. Kitaba adını veren öykü ise travmatik bir yitirişin sonuçlarını gösteriyor. Ancak kaybedilen insanlara duyulan özlem kadar acı olan şey, burada ve bugünde olan insanlara ulaşamamak. "Nakaratin Şarkısı"nda ikincisini görüyoruz. Anlatıcı kadın kahramanımız, annesi tarafından inançlarına uygun bir hayat seçtiği için horlanır. Üstelik kendisi de "muhafazakâr" bir kadinken, kızının çok fazla çocuk sahibi olmasını veya başını "sıkı sıkı" örtmesini yadırgar. Bir anlamda muhafazakârlıkla dindarlık arasındaki ayrım bu öyküde sergilenmiş olur. "Mutantan Teselli" ise edebiyat dünyasına yöneltilmiş tatlı bir hiciv. Öykünün sonunda edebiyat dünyasının bunalıcılığından sıkılan anlatıcının kurtuluşu Allah'a sığınmakta bulması manidar. Hem uzamsal hem de zamansal olarak uzakta kalmış ve anlatıcıya zaman zaman huzur, zaman zaman acı veren bir "geçmiş"in her fırsatta patlayıp kanamaya başlaması gibi bir durumun da bütün kitabı sardığını söylemiş olalım.

Seyircisiz: 2020'nin en iyi öykü kitaplarından biri.

SEYİRCİSİZ

Safiye Gölbaşı

HECE YAYINLARI 2020

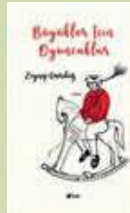
Gerçekle fantastik arasında: Büyükler için oyuncaklar

Zeynep Emirdağ'ın Şule Yayınları'ndan çıkan *Büyükler İçin Oyuncaklar* adlı öykü kitabı "oyuncak"lara/ eşyalara gerçekçi veya mecazi anlamlar yüklenerek hazırlanmış. Hepsi aynı uzunlukta otuz öyküde otuz oyuncak-eşya anlatılıyor. Ve her öykü için Ayşe Ural bir çizim hazırlamış. Yazarı, öykünün kahramanlarını veya çeşitli motiflerini egzotik bir düşünceyle belirlemiş. Örnekler genellikle başka ülkelerden, başka coğrafyalardan.

Öykülerde zaman zaman olay aktarımı yerine belgesel-vari bir üslupla bilgi verildiği oluyor. Kitabın estetik seviyesini yükselten bölümler ise oyuncakların, eşyaların, birdenbire bilindik anlam alanlarının dışına çıkartıldıkları sahneler... Bazen oyuncak-eşya, gerçekçi bir anlatımla betimlenirken, birden anlamını ve kavramını metaforik kılacak bir değişime uğruyor ve kendine yüklenen anlamı derinleştiriyor. Gerçekle

fantastik arasında gidip gelen bu tür salınımlar öykülere derinlikli bir katman kazandırıyor. Çoğu öyküde şaşırtıcı bir finalin, sürprizin tercih edilmesi de metnin okuruna verdiği hazı artırıyor.

Ben kitaptaki "egzotizm" tercihi takıldım. Örneklerin, kişilerin, kültürel motiflerin neden Türkiye dışından seçildiğini merak ediyorum. Açıkçası *Büyükler İçin Oyuncaklar*, Türkiye'de değil de İngiltere'de çıkmış bir öykü kitabını andırıyor. Yazarının bu konudaki görüşlerini merak ediyorum.

BÜYÜKLER İÇİN OYUNCAKLAR

Zeynep Emirdağ

ŞULE YAYINLARI 2020

CEM ALTINIŞIK
cemaltinsk93@gmail.com

UYGARLIĞIN DERİNLERİNE DOĞRU: KUM

Hugh Howey; zombilerin, kimyasal savaşların yahut benzeri unsurların yer aldığı klasik kıyamet sonraları hikâyelerine kendine özgü dokunuşunu Kum romanında da getirmeyi başarıyor. Türün okuyucularına 'farklı' tatta bir anlatı sunuyor. Politik altyapısı kuvvetli, acımasız, kum gibi akıcı bu romanda, çölde yaşayan insanlığın değişen yaşam pratiklerini kuma yükledikleri anlam üzerinden gösteriyor.

"Derinlere gömülü pek çok paslı kalp vardı. Onları dışarı çıkarıp yağlamanın, zımparalamanın, bir daha asla olamayacakları bir şeye dönüştürmeye çalışmanın nesi sağlıklıydı ki?"

1975 doğumlu Amerikalı bilimkurgu yazarı Hugh Howey dendiğinde akla ilk olarak hem dilimizde hem de dünya çapında ses getiren ünlü kıyamet sonrası üçlemesi *Silo (Wool)* geliyor. Howey, yazarlığa adım atmadan önce ses teknisyenliğinden yat kaptanlığına kadar çeşitli farklı işlerle hayatını idame ettiren bir isim. Türlü iş kollarındaki deneyimlerinin yansımaları da romanlarındaki detaylı anlatımlarında açıkça görebiliyoruz.

Gezegenin yeryüzünün zehirli atmosferi hasebiyle yaşanılmaz hâle geldiği, insanlığın yer altında yüzlerce kat derinliğinde devasa silolarda yaşamaya başladığı popüler Silo serisinde, yazarın en öne çıkan başarılarından birisi oluşturduğu hayali dünyanın tasvirinin detaycılığıydı. Öyle ki bu ince işçiliğin sonucunda devasa katlarda dolaşırken âdeta bizim bacaklarımız yoruluyor, zorlu yaşam koşullarına karşı öfkeleniyor, yeryüzünü, mutlu bir yaşamı düşlerken buluyorduk kendimizi.

Bu seriyi yazarken Howey, başlarda kısa romanlar kaleme almış ve ardından bunları birleştirerek romanlaştırmıştı. Buradan yola çıkarak seriyi okurken gözüne çarpan bir nokta kısa romanların kendi içinde başarılı olduğu, fakat seriyi oluşturan büyük hikâyeye geçtiği zaman kusurlarının ortaya çıktığıydı. Çok farklı, anlam ifade etmeyen dallara yönelerek hikâyesini genişletirken yer yer okuyucusunu akıştan kopartan, hatta gereksiz tekrarlara sebep olan anlatıma yönelmesiydi. Bu sorun seri ilerledikçe, bilhassa son romanda kaleminin olgunlaşmasıyla azalıyordu. Her şeye rağmen bilimkurgu sevenlerine keyifli bir macera sunmayı başaran üçlemeydi.

Kum: Hem dost hem düşman

Yazarın ilk başta beş parça olarak yayımladığı, ardından tek ciltte topladığı kıyamet sonrası bilimkurgu eseri *Kum (Sand)*, yakınlarda Türkçeye ilk defa Cihan Karamancı'nın temiz çevirisiyle, İthaki Yayınları etiketiyle kazandırıldı. Yukarıda saydığım nedenlerden dolayı hikâyenin daha kısa ölçekli olması ve yazarın olgunlaşan kalemi okumadan önce beklentimi yükselten unsurlar oldu.

Howey kumun insanlığın yaşamını nasıl şekillendirdiğini incelikli bir şekilde yazıyor. İnsanların birbirleriyle iletişimi, yaşadıklarını tasvir edişleri, korkuları, törenleri ve yaşam rutinleri bambaşka: “Her dalgıç bir mezar taşı olmaksızın gömülmekten az ya da çok korkardı ve o yüzden kemik mükâfatı diye tabir edilen şey her dalgıcı ölümlerin bir yoldaşı kıları.” Kitabın dikkat çekici bir diğer unsuruysa kumla ilgili farklı birçok kelime geçiriyor olması. Örneğin giysilerde veya ağızlarda toplanan kum, saçlara takılan kum, ayakkabıların tabanına yapışan ıslak kum, havada bulunan incecik ufak kum taneleri gibi çeşitli, eserde de sık sık kullanılan sözcükler mevcut.

Bu sefer yer altına değil, yer üstüne mahkûmuz. İnsanlık yer altını merak ediyor. Yazar, âdeta *Silo*’daki kurgusunu ters yüz ediyor. Eski uygarlık yüzlerce metre kumların altında kalmış... Gezegen çöle dönmüş. İnsanlık; yerleşim yerlerini tehdit eden rüzgârlar, hareketli kumlar, kısacası tehlikelerle dolu acımasız ‘yeni’ dünyaya adapte olmuş, bir şekilde zalim koşullara boyun eğmeyecek yaşamını sürdürmeye çalışıyor. Tabii işleri hiç kolay değil, her gün hem dost hem düşman olan kumla iç içe susuz ve aç, kıt kaynaklara sahip gezegende yaşam, varoluş mücadelesi veriyorlar.

Bilimkurgu ve çöl bir araya geldiğinde Frank Herbert’in bilimkurgu tarihinin mihenk taşlarından, kaynakların yetersiz olduğu Arrakis adlı çöl gezegeninde geçen *Dune* serisindeki bahtsız Fremen halkından söz etmemek olmaz. Bu eser okuru öyle bir etkiliyordu ki yanınıza su almadan başına oturamıyordunuz. Benzer hisleri Howey’nin yazdıklarında da hissetmek mümkün. Hâliyle *Kum* romanı için de geçerli. Kaynak ilişkisi bağlamı üzerinden güçlü ve güçsüz arasındaki dinamikler de bu iki eser arasındaki paralel yönlerden birisi olarak öne çıkıyor.

Çölde var olmak

Kum’da odak noktamız; insanların ayak basmaktan korktuğu gizemli Sahipsiz Bölge’ye giderek ailesini terk eden ve bir daha geri dönmeyen babalarının ve çocuklarına yeterli ilgi gösteremeyen annelerinin ardında yalnız kalan dört kardeş. Gezegenin yeni koşullarının doğurduğu mesleklerden birisi ve en saygını oldukça zorlu ‘kum dalgıçlığı’ yapmak. Dalgıçlar kumun altında görmelerini kolaylaştıran vizör ve hareketi sağlayan tulum gibi ekipmanlarla birlikte yüzlerce metre dalıp eski yerleşim yerlerinin malzemeleri topluyorlar.

Derinlere dalmanın bir diğer sebebiyse, ulaşılmasının imkânsız olduğu derinlikte varlığına inanılan efsanevi şehri keşfetmek. Kum dalgıçlığındaki becerisiyle diyarda ün salan ablası Vic’ten eğitim alan Palmer da kendisini yakın arkadaşı Hap’la birlikte böyle tehlikeli bir görevin içinde buluyor. İkili- nin dalışıyla birlikte sadece yer altında değil, yer üstündeki gizemlerin de ortaya çıkacağı olaylar silsilesi başlıyor.

Spekülatif kurgularda anlatılanın okuyucu nezdinde ne kadar inandırıcı olduğu büyük önem taşır. Yazar bunu

kurgusunun ne kadar uçuk olursa olsun kendi içindeki bütünlüğüyle, ayakları yere basan ve birbirleriyle çelişmeyen kurallarıyla, oluşturduğu ‘yeni’ kültürün, dünyanın en küçük ölçekteki bireyinin hayatına davranışından söylemine kadar yansıyan ince dokunuşlarıyla sağlayabilir.

Howey bunu kumun insanlığın yaşamını nasıl şekillendirdiğini incelleme göstermesiyle yapıyor. İnsanların birbirleriyle iletişimi, yaşadıklarını tasvir edişleri “Sesi kum dolu rüzgâr kadar sertti,” “Rüzgâr geç saatlere kadar uluyarak kumun fısıltısını getirdi,” gibi söylemleriyle değişiklik gösteriyor. Korkuları da törenleri de yaşam rutinleri de bambaşka: “Her dalgıç bir mezar taşı olmaksızın gömülmekten az ya da çok korkardı ve o yüzden kemik mükâfatı diye tabir edilen şey her dalgıcı ölümlerin bir yoldaşı kıları.” Kitabın dikkat çekici bir diğer unsuruysa kumla ilgili farklı birçok kelime geçiriyor olması. Örneğin giysilerde veya ağızlarda toplanan kum, saçlara takılan kum, ayakkabıların tabanına yapışan ıslak kum, havada bulunan incecik ufak kum taneleri gibi çeşitli, eserde de sık sık kullanılan sözcükler mevcut.

Kitabı okurken en rahatsız olduğum kısım, hikâyeyi devam ettirmek adına yazarın sık sık karakterleri arası denk gelmelere başvurması oldu. Bu da hikâye parçalarının birbirlerine kırılğan şekilde bağlı olmasına sebep vermiş. Yine de yazar zombilerin, kimyasal savaşların yahut benzeri unsurların yer aldığı klasik kıyamet sonraları hikâyelerine kendine özgü dokunuşu bu kitabında da vermeyi başarıyor. Tütün okuyucularına ‘farklı’ tatta bir anlatı sunuyor. Çölde yaşayan insanlığın değişen yaşam pratiklerini kuma yükledikleri anlam üzerinden göstererek ince ince işliyor. Kum; politik altyapısı kuvvetli, acımasız, bazı sorunlarına rağmen yine de kum gibi akıcı bir eser. (●●●)

KUM

Hugh Howey
ÇEV. Cihan Karamancı

İTHAKİ YAYINLARI 2020

“MESAFE GAYYA KUYUSU GİBİ BİR DUYGULAR MEZARLIĞI ARMAĞAN EDEBİLİYOR İNSANA”

Yalçın Tosun uzun bir aradan sonra yeni öykü kitabı *Mesafenin Şiddeti*'yle okurlarını selamladı. Bu yeni kitabında Tosun, hayatımızdaki mesafelere, haliyle bu mesafelerin insandaki tesirine ve hatta bıraktığı hasarlara odaklanıyor. Yalçın Tosun'la bu yeni ve okuru sarsan kitabı hakkında konuştuk.

İlk kitabınızdan bu yana yazdığınız öykü kitaplarınızın takipçisi oldum. Şöyle geriye dönüp baktım; normalde aşağı yukarı iki yılda bir öykü kitaplarınızı yayınlamışsınız. Bu kez aradan koskoca beş yıl geçmiş! Neden bu kadar “mesafe” koydunuz. Mesafe kelimesini tırnak içine bilerek aldım tabii, kitabınızın adına değen bir yanıt vermek isterseniz belki diye...

Aslında çok fazla üretimin olduğu bir dönemdi benim için. 2016'da *Kendini Tutan Su* adlı ilk şiir kitabım yayımlandı. Ayrıca akademik çalışmalarım devam etti, hukuk alanında makaleler ve doçentlik tezi yazdım, doçent oldum vb. İki ayrı uğraşım olduğundan benim için çok yoğun bir dönemdi. Bu süreçte edebiyat ve öyküler de hep devam etti aslında. Sadece bu kez biraz daha zamana yaydım. Belki biraz mesafe koymak, uzaktan bakabilmek istedim kendime ve yazdıklarım. Bundan da çok memnunum.

***Mesafenin Şiddeti* bu yeni öykü kitabınıza verdiğiniz ad. Öykülerinize dair birkaç sorum olacak elbette ama bu kitaptaki öyküler, diğer kitaplarınızdan nasıl farklılaşıyor? Neydi bu kitaptaki öyküleri yazmada ve onları bir araya getirmedeki amacınız?**

2016'da başlasam da ağırlıklı olarak 2018-2020 arasında yazıldı bu öyküler. Daha önceki kitaplarımda çoğunlukla yaptığım gibi tematik bölümlere yer vermedim *Mesafenin Şiddeti*'nde. Yeni yollara saptım bu kez, hem içerik hem biçim açısından. Bunun keyfini ve zorluklarını yaşadım diyebilirim. Değişiklikler var oldukça, ama bunları keşfetmeyi okurlara bırakmak isterim burada anlatmak yerine.

Sizin öyküleriniz (genelleme yapıyorum tabii ki de) hüznölü olurdu. Bu kez karamsar öyküler var karşımızda. Neydi buna iten sebep sizi?

Hüzün her zaman var öykülerimde ama sadece hüzne indirgemek lazım. Ya da karamsarlığa. Karanlık bir tarafı var evet ama ışığın ya da umudun sızdığı öyküler de var kanımca.

İlişkilerdeki şiddete odaklanıyorsunuz bir de. Aile içindeki, ilişki içindeki mesafe koyulması gereken noktaya varan şiddeti anlatıyorsunuz. Haliyle karamsarlık okuru sarsıyor. Ne dersiniz?

Şiddetin çok fazla görünümü var. Çok severek de şiddet uygulayabilirsiniz bir insana. Onu fazla sevgiye boğarak. Ya da şiddetin daha doğrudan görünümünü uygulayarak. Aile bunun için çok uygun bir yer. Mesafenin konması ve korunmasının en zor olduğu yerlerden biri. İçinde çok fazla duygunun birbirine karıştığı, gayya kuyusu gibi bir duygular mezarlığı armağan edebiliyor insana bazen. Okurun okuduklarından sarsılması ise beni mutlu eder sadece. Edebiyatın temel işlevlerinden biri de budur çünkü.

"Öykü bağımsız ve hakkı verilmesi zor bir türdür."

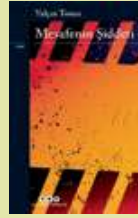
Siz ilk kitabınız *Anne, Baba ve Diğer Ölümcül Şeyler*'den bu yana beş kitaptır öyküden vazgeçmediniz. Neden?

Öyküden vazgeçmek diye bir şey var mı bilmiyorum. Ya da öyküden vazgeçmek mi gerekiyor bir süre sonra? Romana atlamak mı gerekiyor? Bunlar arasındaki sınırlar o kadar kesin mi? Yani başka türlerde de ürün verebilir insan bu ilk başladığı türden vazgeçtiği anlamına gelmez kanımca. Edebiyatı bir bütün olarak görüyorum, bunun yanında öykünün diğer türlere geçmek için bir basamak olarak görülmesi beni rahatsız ediyor. Öykü bağımsız ve hakkı verilmesi zor bir türdür. "Roman ne zaman" öykü yazarlarının çok hoşlanmadığı bir sorudur bu açıdan. Buna ek olarak anlatılacak şey ve hangi türde anlatılacağı çoğunlukla kendini diretir, yani burada bir kitap yaratma sürecine girerken yazarın seçiminden daha karmaşık şeyler yaşanır kanısındayım.

Bir öyküseven olarak, öykü okurunun azaldığını ve buna bağlı öykü kitaplarının azaldığını düşünüyorsunuz. Ama sizin kitaplarınızın sık sık yeni

baskı yaptığına dair (Mesela *Anne, Baba ve Diğer Ölümcül Şeyler* yanılmıyorsa 10. baskıyı yaptı) haberlerle karşılaşınca bu düşünceden hızlıca uzaklaşıp, her seferinde çok mutlu olurum... Ne dersiniz?

Bence okurda bir azalma varsa genel olarak vardır, sadece öykü okurlarının azaldığına inanmıyorum. Kitaplarımın çok baskı yapmasıysa beni mutlu ediyor. Benim yıllar içinde çok sadık bir okur kitlem oluştu ve gözlemlediğim kadar, onlar yeni okurlar kazandırıyorlar bana, kulaktan kulağa yayıyorlar sevindikleri yazarı. Bu yüzden yeni baskılar hep devam ediyor. Bunun yanında yıllar içinde öykü türünü sizinle sevdim diyen okurlarım oldu ki bir yazar için bunu duymak kadar değerli az şey olabilir.

MESAFENİN ŞİDDETİ

Yalçın Tosun
YKY 2020

daha fazlası için: sabitfikir.com

Öykülerinizden birinin başlığından yola çıkarak toparlayayım konuyu aslında; çok mutsuz ama neşeli olmaya çalışan hayatları anlatıyorsunuz. Bizi anlatıyorsunuz enikonu...

Mutluluk günümüzde artık çok uzak bir hayal gibi geliyor bana. En fazla neşeli olabiliyoruz, o da bir süre sürüp geçiyor. Farkındalık canavarı aksine izin vermiyor çünkü.

Bir öykünüzdeki şu ifade çok sarstı öte yandan da: "Ama dünyanın adaletli olmadığını kimse söylemiyor çocukken insana. Bunu zamanla, yavaşça ve kanaya kanaya öğreniyoruz her birimiz." Bence çocuklara söylemeye gerek yok, onlar artık her şeyin farkında bile, ne dersiniz?

Adalet çok temel bir kavramdır. Çocukken varlığına daha çok inanıyor sanki insan. Ama yavaş yavaş dünyanın adil bir yer olmadığı bilgisi işliyor insana yaşadıklarından, gözlemlediklerinden. Yoksa çocuklar her şeyin farkındadır, buna hiç şüphe yok. Zamanla bunun bünyedeki etkileri daha sarsıcı olabiliyor. (•••)

NAZİ ALMANYA'SINI YENİDEN DÜŞÜNMEK...

Üçüncü Reich, yani Nazi Almanyası üstüne çok sayıda kitap yazıldı, sayısız film çekildi. Klaus P. Fischer *Nazi Almanyası: Yeni Bir Tarih* kitabında Nazileri iktidara getiren süreci ve kurulan "vahşet imparatorluğunun" önce sınır ve kanun tanımaz yükselişini, sonra da birkaç sene içinde apar topar çöküşünü ele alıyor.

Walter Laqueur'un kitapları Türkçeye çevrilmediği için bizim ülkede pek tanınmaz ama son derece etkili, altı dil konuşan ve hayli üretken bir akademisyendi. Uzun bir ömür sürdü. İki sene önce, Washington'daki evinde hayatını kaybettiğinde 97 yaşındaydı. Özellikle Holokost uzmanı olarak tanındı, ama bununla sınırlı kalmadı. Sovyetlerin çöküşü, Avrupa'nın sorunları, Ortadoğu'daki çekişme ve küresel terör onun ilgi alanlarıydı. Bu alanlarda çok sayıda kitap da yazdı.

Laqueur'ü "Holokost uzmanı" olmaya iten sebeplerin başında Almanların Breslau dedikleri Polonya'nın Wroclaw şehrinde doğmuş olması geliyordu sanırım. Naziler, 1933'te iktidara geldiklerinde Walter, oniki yaşında bir delikanlıydı. Savaş başlamadan bir sene önce Walter Laqueur ailesini ardında bırakıp Nazi Almanyası'nın dışına çıkabildi, bir süre mülteci hayatı yaşadı. Ailesini bir daha görmedi çünkü hepsi Holokost'un kurbanları arasındaydı

Elimdeki kitabın arka kapağında Laqueur'den bir alıntı var: "Üçüncü Reich'in en iyi tek ciltlik tarihi. Uzun zamandır var olan bir boşluğu dolduruyor ve muhtemelen kuşaklar boyu öğrenciler için temel metin olacak."

Üçüncü Reich, yani Nazi Almanyası üstüne çok sayıda kitap yazıldı, sayısız film çekildi. Ama uzmanlık alanı Holokost olan ve bu konuda dünyaca takdir toplamış bir tarihinin bir kitabı böyle nitelemesinin çok önemli olduğunu düşünüyorum. Klaus P. Fischer ismini daha önce duymamıştım ama Laqueur'ü biliyordum ve onun böylesine övdüğü bir kitabın alanındaki en iyi metinlerden biri olduğuna emindim. Dolayısıyla, Alfa Yayınları'ndan çıkan *Nazi Almanyası: Yeni Bir Tarih* kitabını okumaya arka kapaktan başladım desem yeridir. Laqueur'un övücü satırları bana rehberlik etti, kitabı edinir edinmez de okumaya başladım.

Almanya'yı Nazizme götüren süreç

Hacimli bir kitap bu, küçük puntoya rağmen aşağı yukarı 850 sayfa. Ama okuyucuyu sıkıp bunaltmıyor. Kitap iki bölümden oluşuyor. İlk bölümün adı: "Kökler 1870-1933". Bu bölümde "Nazizm" fikrinin nasıl oluştuğunu ve güçlendiğini görüyoruz. Fischer, Almanya'da toplumun kendini totaliterliğe böylesine fütursuzca kaptırıp gitmesinin ardında yatan zihniyeti ortaya çıkarmaya çalışıyor. Daha ortada ne Nazizm var ne Naziler ne de Hitler. Ama o toplumda çeşitli

etkenler biraraya gelip şartlar oluştuğunda bir yanardağ gibi patlayacak bir nüve olduğunu tarihe bakarak çıkarsamak mümkün.

“Reich”, İmparatorluk demek. Nazi Almanyası’na Üçüncü Reich denmesinin sebebi Almanların gözünde tarih sahnesine iki defa bir imparatorluk olarak çıkmış olmaları. İlki Kutsal Roma, ikincisi de Bismarck’ın 1871’de kurduğu Almanya. Dolayısıyla, Fischer da Nazizm felaketini ortaya çıkaracak kökleri Almanyası’nın kuruluşuna giden günlerde arıyor. Tohum orada çünkü. Ama hemen filizlenmeyecek. I. Dünya Savaşı, Versailles’da aşağılanarak gelen barış, enflasyon dönemi, derken 1929 Büyük Buhranı... Bütün bunlar Hitler’i 1933’te iktidara taşıırken, dünyayı da altı sene sonra eşi benzeri görülmemiş ölçüde kanlı bir savaşa sürükleyecek.

Bazen kaldırım kenarlarında taşı yararak çıkan ağaççıklar görürüz. Nasıl olduysa oraya giren bir çekirdek bir şekilde yolunu bulmuş ve en sert taşları, kayaları bir şekilde parçalamayı başarmıştır. Nazizmin iktidara gelişinde de bu nüveyi parçalayan insan Alman toplumundaki antisemitizmin fikir babalarından, oyun yazarı Dietrich Eckart oldu. Eckart, Hitler’i “keşfeden” insandı. Almanyası’nın yeniden uyanabilmesi için bir kurtarıcı, bir “mesih” gerekiyordu ona göre ve bu insan Adolf Hitler’di.

Eckart Hitler’de Almanyası’nın yeniden doğuşunu gördü ve bu genç, tecrübesiz kıskırtıcıyı kanatlarının altına alarak onun politik kariyerini geliştirdi. Hitler de Eckart’ta bir rol modeli, Nazi hareketine bir manevi baba buldu ve daha sonra Mein Kampf’ı ona ithaf etti.[162]

Eckart’ın ömrü “yarattığı canavarın” iktidarı ele geçirdiğini görmeye yetmedi. 1923’ün Kasım ayında Hitler, “faşizm literatürüne” Birahane Darbesi diye geçen kalkışmayı başlattığında yanındakilerden biri Dietrich Eckart’tı. Bilindiği gibi, Hitler’in darbe girişimi başarısız oldu. Tutuklanıp Landsberg hapisanesine atılanlar arasında ikisinin de ismi vardı ama Eckart hasta ve alkollikti, hemen serbest bırakıldı. Nazizmin bu en önde gelen ideologu çıktıktan birkaç hafta sonra, 1924’ü göremeden, 26 Aralık günü vefat etti.

Vahşet ve tahakküm imparatorluğu

Nazileri iktidara taşıyan 1933 seçimleriyle ilk bölüm bitiyor. Ama kitap hemen ikinci bölüme geçmek yerine küçük bir albümle sanki bir reklam arası veriyor. Hitler’in ve Nazi kabinesinin en bilinen isimlerinin, meşhur Nürnberg mitinginin, kitapların yakılması korkunçluğunun, tahkir edilen insanların, propaganda afişlerinin, toplama kamplarındaki köleye çevrilmiş işçilerin, gaz odasına gönderilen kadınların fotoğraflarını görüyoruz. Yazarın maksadı bu muydu bilemeyeceğim ama Nazi iktidarını okumaya asabımız iyice bozulmuş bir halde başlıyoruz.

İkinci bölümde ise, “Kazanımlar 1933-1945”, bu “vahşet imparatorluğunun” önce sınır ve kanun tanımaz yükselişi, sonra da birkaç sene içinde apar topar çöküşü ele alınıyor. Bu zaman aralığı, Holokost’u da kapsadığı için herhalde tarihin en acılı dönemlerinden biri. Özellikle 40-43 arasın-

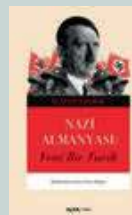
da “arı ırkın” yaratılmasına katkı sunma amacıyla zararlı unsur görülen Yahudilerin, solcuların, politik suçluların, zihinsel engellilerin, sakatların, eşcinsellerin, çingenelerin neredeyse bir ayırım gözetmeksizin toplama kamplarında öldürülmesi Himmler’in kontrolüne verilmişti. Zaten Hitler’in Nazi Almanyası fikrinde dünyanın geri kalanını hizmetçi olarak kullanmak vardı. Herkes bu “aryan ırkın” hizmetinde olacaktı, hiçbir değeri yoktu o insanların, Üçüncü Reich’in gereksinimlerini karşılamak için çalıştırılacaklardı.

İkinci Dünya Savaşı’nın kırılma yılı 1943’tür. Polonya’yı, Çekoslovakya’yı birkaç haftada ele geçiren, Fransa’nın başına getirdiği Mareşal Petain’i işbirlikçileri Pierre Laval ve Amiral Jean François Darlan marifetiyle iyice kuklaya çeviren, bir eli Danimarka’yı geçip Norveç’e uzanmış, öteki eli Tunus’a varmış olan Nazi Almanyası’nın bu akıl almaz ilerleyişi Sovyetler Rusya’sında durdu. İki sene içinde de, doğuda Rusların, batıda ise Normandiya’dan karaya çıkan kuvvetlerin saldırısı arasında kalan Nazilerin hikâyesi, Hitler’in Berlin’deki sığınağında sona erdi. Hitler, sığınağında yalnız değildi. Karısı Eva Braun’la birkaç gün önce sığınakta evlenmişlerdi, en sadık adamlarından Joseph Goebbels ile Martin Bormann yanındaydı. “Nasyonal Sosyalizmin egemen olmadığı bir dünyada yaşayamam,” diyen Magda Goebbels de sığınaktaydı, siyanür kapsülünü içmeden önce çocuklarını zehirlemiş ve iskambil destesini birkaç defa açmıştı.

Fischer, kitabı bitirirken Nazi Almanyası’nın tarihe karışabilmesi için Almanların “insani bir devlet olmayı yeniden keşfetmeleri” gerektiğini söylüyor. Yani, Nazi Almanyası’nı tarihin sadece bir döneminde, tarihin bir noktasında yaşanmış bir deneyim olarak görmek yeni Nazilerin önünü açmaktan başka bir işe yaramaz. Farklı coğrafyalarda, farklı zaman dilimlerinde yeniden yaşanabilecek bir “vahşet ve tahakküm imparatorluğundan” söz ediyoruz.

Kitabın sonunda birbirinden güzel iki ek var: İlki, “Kronoloji”. 20 Nisan 1889’da Hitler’in dünyaya gelişyle başlıyor ve 9 Mayıs 1945’te Amiral Dönitz’in kayıtsız şartsız teslim olma kararıyla bitiyor. İkincisi ise, “Başlıca İsimler, Terimler ve Kısaltmalar Sözlüğü”. Burada bu dönemde önemli görevler almış neredeyse herkese dair kısa kısa bilgiler bulunuyor. Ayrıca, “Aktion T4”, “Barbarossa”, “SA” gibi Nazi döneminin getirdiği birçok kavram da gene bu sözlükte açıklanmış.

Laqueur, bu kitabın “öğrenciler” için temel metin olacağını söylüyor. Bence bu “öğrenciler” terimini “öğrenmeye hevesliler” diye değiştirmek daha iyi olacak. Herkesin Nazi Almanyası tecrübesinden öğreneceği yeni bir şeyler hep var çünkü. (←→)

NAZİ ALMANYASI: YENİ BİR TARİH

Klaus P. Fischer
ÇEV: Yavuz Alogan

ALFA YAYINLARI 2020

ANNIE WANG; LİLİ!

Annie Wang'ı dünyaya tanıtan *Lili*'yi bir Tiananmen draması olarak tanımlayabiliriz. 1989 yılında Tiananmen Meydanı'nda cereyan eden kanlı günler dizisine doğru giden süreç, romanın arka planında sosyolojik olgularla yoğrularak realist düzlemde işlenmiştir. Yazar, Çin'i yıllar boyunca demir yumrukla yöneten efsanevi lider Mao Zedong'un kurduğu dünyada emsali görülmemiş sistemi kökleriyle, kabarcıklarıyla, çamuruyla masaya yatırıp sorguya açacaktır.

Annie Wang, 1972 yılında dünyaya gelmiş. Ömrünün yirmi bir yılını Pekin'de geçirdikten sonra 1993 yılında ABD'ye taşınmıştır. California Üniversitesi'nde eğitim aldığı dönemde Çin anarkasının dışında genç bir aktivist olmanın verdiği özgürlük hissiyle burada siyasi ve entelektüel çevrelerin içinde yer edinmiştir. Üniversite mezuniyetinin ardından The Washington Post'ta çalışmış, akabinde ABD Dışişleri Bakanlığı'nda tercüman olarak görev almıştır. Annie Wang'ın yazarlık hayatı, kazandığı bir edebiyat yarışmasından sonra yayınlanan ilk romanı *Lili* ile başlamıştır. Roman, büyük ses getirmiş ve başta ABD merkezli edebiyat bültenleri olmak üzere büyük övgülere boğulmuştur. Eşzamanlı olarak A. Wang memleketi Çin'de de büyük bir takipçi sayısına ulaşmıştır.

Annie Wang'ı dünyaya tanıtan *Lili*'yi bir Tiananmen draması olarak tanımlayabiliriz. 1989 yılında Tiananmen Meydanı'nda cereyan eden kanlı günler dizisine doğru giden süreç, romanın arka planında sosyolojik olgularla yoğrularak realist düzlemde işlenmiştir.

Karakterlerin iç dünyasında Çin'i yıllar boyunca demir yumrukla yöneten efsanevi lider Mao Zedong'un devasa hayaleti, ölümünden yıllar sonra bile Çin'in üstünde dolaşmaktadır. Onun demirteğ kanunlarıyla kırdan şehre doğru genişleyen ve birçok alanda büyük tahribata neden olan komünist sistemin tüm gözenekleri tıkanmıştır. Yazar, dünyada emsali görülmemiş bu sistemi kökleriyle, kabarcıklarıyla, çamuruyla masaya yatırıp sorguya açacaktır.

Çürük ve hantal sistemi, değişen dünyanın dev dalgaları içinde yüzeyde tutmaya çalışan Komünist Partinin etrafı,

öncülüğünü üniversite öğrencileri, sanatçılar, işçiler ve aydınların yaptıkları bir halk örgütlenmesi tarafından psikolojik ve fizyolojik manada sarılmıştır. İşbu kısır döngünün getirdiği yıkımı, yıllar sonra yüksek sesle dile getiren bu bileşenlere komünist parti yönetiminin verdiği kanlı cevap, Çin'in son otuz yılına etki eden başat öğelerden olmuştur.

Lili'nin yazarın biyografisiyle birçok müşterek noktası olması meselesini bir kenara bırakırsak, Lili tiplemesinin döneminin genlerini bazen imalarla kimi zaman ise uzun ruhsal tahlillerle taşıdığını söyleyebiliriz. Dönüşen dünya karşısında kayıtsız kalamayan ve modernizmin kazançlarını kendi hayatına tatbik etmeye hevesli, lakin statüko marifetince kastre edilmiş ürkek bir gençlik tasviri romanın tam merkezindedir.

Ürkek bir gençlik tasviri

Komünist Parti'nin bocalamasıyla birlikte iyice açığa çıkan sosyoekonomik problemlerin dizginlenemez bir hal alması prodemokrasi için de bir kırılma noktası olmuştur. Doğu Avrupa'da başlayan toplumsal hareketlilik, soğuk savaşın katılması ve dahi Amerikan Rüyası'nın ileriki fazlalarının başlangıcı Çin için de ilginç bir zaman dilimi olmuştur. Yüzyıllardır dünyanın ticaret merkezi olmasına rağmen içine kapanık bir yaşam sürmekten vazgeçmeyen Çin, artık yeni gelişmeler ve demokrasi nidaları karşısında büyük bir çıkmaza girmiştir. Lili ve Roy karakterlerinin gerçekçi betimlemeler eşliğinde kıra yaptıkları geziler köylülerin, keşişlerin ve hatta çocukların dahi devrimin bir parçası olarak psikolojik hazırlığa giriştiklerini göstermiştir.

Lili'nin yazarın biyografisiyle birçok müşterek noktası olması meselesini bir kenara bırakırsak, Lili tiplemesinin döneminin genlerini bazen imalarla kimi zaman ise uzun ruhsal tahlillerle taşıdığını söyleyebiliriz. Dönüşen dünya karşısında kayıtsız kalamayan ve modernizmin kazançlarını kendi hayatına tatbik etmeye hevesli, lakin statüko marifetince kastre edilmiş ürkek bir gençlik tasviri romanın tam merkezindedir.

Küçük yaşlardan itibaren sistemin kurbanı olmuş Lili, ergenliğinin sonunda değişim yanlısı olan gruplara yakınlık duymuştur. Fakat onun içinde bulunduğu gruh, kendisi gibi bilinçsiz ve aydınlanmanın yöntemlerini kavrayamamış insanlardan müteşekkildir. Buna rağmen Lili ve onun gibiler, resmi makamlarca komünizme tehdit unsurları olarak işaretlenmiş ve 'düşkün, yozlaşmış gençler' sıfatlarıyla yaftalanmak suretiyle ruhsal reform adı altındaki çalışmalarının bir parçası olarak cezaevine konulmuştur. Burada Lili ve arkadaşlarının maruz kaldıkları trajikomik uygulamalar ve karikatürize edilmiş kadın gardiyanların söylemleri, metnin mizahi ağırlık merkezi için önemlidir.

Lili, cezaevinden salınıp tekrar eski hayatına dönerken Amerikalı gazeteci Roy ile tanışır ve aralarında tuhaf bir duygusal ilişki başlar. Ayrıca Roy'un bir batılı bir entelektüel perspektifinden gördüğü Çin, Lili'nin müdahaleleriyle sadeleşecektir.

Annie Wang'ın *Lili* eserinde kurmaca eğrisini bir dağ formunda tasarladığını söyleyebiliriz. Karakterlerin göz hizasından insanları, binaları ve olayları tam içindeyken izleriz. Kurgu budakları serpildikçe Çin'in dört bir yanında olup

bitenleri daha yüksekten ve geniş açıyla görmeye başlarız. Tırmanış esnasında, anakaranın her sathında yaşanan sefaleti, beri yanda ayrıcalıklı zümrenin sürdürdüğü şatafatlı hayatı yan yana nazarlarız. Kurgunun tepe noktası ise, bugün etkilerini hâlâ hissedebildiğimiz Tiananmen Meydanı olaylarıdır. Bu noktada Lili karakteri ile Amerikalı Gazeteci Roy'un bakış açılarından büyük çatlaklardan sızan günışığında parlayan resmi Çin'le değil gerçek Çin'le karşılaşırız. Kültür Devrimi, kapalı devre oyunları ve diğerleri geride kalmıştır.

Taşradan kente Çin'in portresi

Lili'deki karakterler, tüm bu siyasi basıncın tesiriyle benlikleri yakılmış kimselerdir. Başta Lili olmak üzere kurmacadaki oyuncuların çoğunun çocukluk ve gençlik anıları birbirinin üstüne binmiş; annelerin çektiği kıtlık, ninelerin maruz kaldığı vahşet buhranlarıyla birleşerek yekpare bir kor haline gelmiştir. Lili yanına düşen kendi gölgesini dahi, bir akrabası olarak ifade eder. Lili'nin tepkileri yaşından beklenmeyecek kadar çocuksuyken, hayata bakış açısı bilgecedir. Amerikalı gazeteci ile aralarında oluşan bağ, yalnız duygusal manada değil aynı zamanda Amerikan Rüyası ile Çin Masalı arasındakı çekişmenin de farklı bir fantazyasıdır.

Annie Wang, *Lili* ve diğer eserlerinde Kızıl Köşkün Rüyası'na modern alternatifler sunmak temennisiyle yeni Çin'in çıkmazlarında yiten insanları anlatmış ve taşradan kente ülkesinin portresini çizmeye çalışmıştır. Ortaya çıkan portre, ne batının görmek istediği kadar karanlık ne de Komünist Parti'nin beklediği kadar aydınlıktır. Görünen yalnızca Çin'dir. (◀▶)

LILI

Annie Wang
CEV. Tuba Yılmaz

EVEREST YAYINLARI

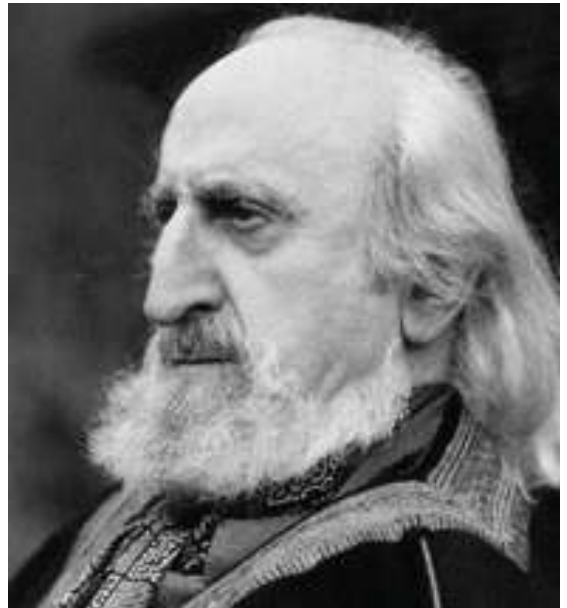

BİR METAFİZİK ÜSTADİ: FRITHJOF SCHUON (ŞEYH İSA NÜREDDİN)

Hem bir teorisyen hem de pratisyen olarak İslam entelektüel düşüncesinde önemli bir yere sahip olan Frithjof Schuon (Şeyh İsa Nureddin) ömrünü hikmetin anlaşılması ve aktarılmasına adanmış büyük bir sanatkar ve metafizisyendir. Schuon, modern dönemde İslam'ın entelektüel ve irfânî boyutlarının izahına gayret etmiştir. Eserlerinde ezeli din, ezeli hikmet gibi kavramları mahirâne bir üslup ve bakış açısıyla şerh ederken, saf hikmetin yeniden hatırlanıp hayatın mihveri haline getirilmesine vurguda bulunmuştur.

Fikriyatı ve telifatı ile günümüze ışık tutan kimi şahsiyetler, hayatlarını ön plana çıkarmaktansa ömürlerini eser telif etmek ya da talebe yetiştirmeye adanmışlardır. Bu mutena şahsiyetlerin inzivayı andıran hayat tarzları, bilinçli bir tercihin neticesidir ve böylelikle çağın sözde önderlerinin aksine aleniyet tehlikesinden uzak kalabilmişlerdir. Eşine ender rastlanır bu şahsiyetlerden birisi de bir ressam, şair, müellif, metafizisyen, ferdî ve içtimai ilimlerde bir otorite, geleneksel sanat ve medeniyet şarihi, bir modern dünya eleştirmeni ve müşşid olan Frithjof Schuon'dur.

Frithjof Schuon, 1907 yılında İsviçre'nin Basel şehrinde müzik ve edebiyata teşne bir Alman ailede dünyaya gelir. Aile çevresi Avrupa ve Doğu edebiyatının yanı sıra sanatın farklı türlerinin icrasıyla meşgul olmuşlardır. Babasının ölümünün ardından annesiyle Mulhouse'a taşınan Schuon, Almanca yanında Fransızca da öğrenmiş olur. Henüz on altı yaşındayken, ailesinin geçimini temin için eğitimini yarıda keserek tekstil tasarımcılığına başlar. Küçüklüğünden itibaren kütüphanesinde mevcut olan *Bhagavad-Gita* ve *Upanişadlar* gibi eserleri okumuş ve metafiziğe ilgi duymuştur. Yirmili yaş-

Seyyid Hüseyin Nasr’a göre Schuon’un yazılarını karakterize eden unsurlar aslîlik, evrensellik ve anlaşılabilirlik. Hangi konu ele alınıyorsa, o konunun özünü yansıtmaları ve doğrudan kalbe nüfuz etmeleri açısından “aslîlik” boyutu öne çıkar. Bu boyut aracılığıyla kabuktan çekirdeğe, suretten sûret ötesine geçmek mümkün hale gelir.

larda Fransız asıllı Müslüman mütefekkir René Guénon’un eserleriyle tanışması ise entelektüel sezgilerini teyit etmekle kalmayıp metafizik bakış açısına önemli katkı sağlamıştır.

Askerlik hizmetini müteakiben Paris’e geçen Schuon, bir taraftan tasarımcılık yapmış diğer taraftan da Paris Camii’nde Arapça dersleri almıştır. Geleneksel dünyaya entelektüel ve sanatsal ilgisi belli bir olgunluğa ulaşır. 1932’de henüz saflığını yitirmemiş geleneksel bir muhit arayışıyla Cezayir’e yolculukta bulunması, İslam dünyasıyla ilk teması olur. Bu ziyareti esnasında çağın önde gelen mana önderlerinden Şâzelîyye’nin Derkâviyye kolu meşâyihından Şeyh Ahmed el-Alevî ile tanışarak İslam geleneğinin sıcaklığını ve irfanî boyutunu ilk elden müşâhede imkânı elde eder. İslam’la müşerref olup “İsâ Nûreddîn Ahmed” ismini alır ve Şâzelîyye’ye intisâb eder.

1935’de ise Cezayir’in yanı sıra Fas’ı da ziyaret eden Schuon, 1938’de Kahire’ye giderek uzunca bir süredir mektuplaştığı Guénon’la görüşür. 1939’da Hindistan’a giderken Mısır’a uğrar. Hindistan’a ulaşır ulaşmaz II. Dünya Savaşı patlak ve-rince, Fransa’ya dönmek durumunda kalır. Savaşta Almanlar tarafından esir alınıp hapsedilen Schuon, bir fırsatını bulup İsviçre’ye geçmiştir. Sonrasında yaklaşık kırk yıl İsviçre’de ikamet etmiş ve burada bir zâviye tesis etmiştir.

Velûd bir müellif

1949’da kendisi gibi bir ressam olup metafiziğe ilgi duyan Catherine (S. Aişe) Schuon ile evlenir. Eserlerinin büyük bir bölümünü burada kaleme alan Schuon’un çok sayıda ziyaretçisi olur. Bu süre zarfında başta Fas olmak üzere çok sayıda ülkeyi ziyaret eden Schuon, eşiyle birlikte 1968’de Türkiye’ye de gelmiştir. Çocukluk yıllarından itibaren Kızıl-derililere özel bir sevgi besleyen Frithjof Schuon, Avrupa’da farklı kabîlelere mensup Kızıl-derililerle tanışır. Bunun bir neticesi olarak ilki 1959 ve ikincisi 1963’te olmak üzere Güney Dakota ve Montana’daki Sioux ve Crow bölgelerini ziyaret eder. Schuon ve eşi, Sioux kabilesine kabul edilirler.

Ömrünü hikmetin anlaşılması ve aktarılmasına adanmış büyük sanatkar ve metafizisyen, 5 Mayıs 1998’de Bloomington, Indiana’da sârlanır.

İslam’ı Anlamak (Understanding Islam), *Yansımalar* (Echoes of Perennial Wisdom), *İslam’ın Metafizik Boyutları* (The Metaphysical Dimensions of Islam), *Kalp Gözü* (The Eye of the Heart), *Beşer Tecellisi* (The Transfiguration of Man) gibi çok sayıda eseri Türkçeye tercüme edilmiş olan Frithjof Schuon, modern dönemde İslam’ın entelektüel ve irfanî boyutlarının izahına gayret etmiştir. Eserlerinde ezeli din (religio peren-

nis), ezeli hikmet (philosophia perennis) gibi kavramları mahirâne bir üslup ve bakış açısıyla şerh ederken, saf hikmetin (sophia perennis) yeniden hatırlanıp hayatın mihveri haline getirilmesine vurguda bulunmuştur.

Kabuktan çekirdeğe

Seyyid Hüseyin Nasr’a göre Schuon’un yazılarını karakterize eden unsurlar aslîlik, evrensellik ve anlaşılabilirlik. Hangi konu ele alınıyorsa, o konunun özünü yansıtmaları ve doğrudan kalbe nüfuz etmeleri açısından “aslîlik” boyutu öne çıkar. Bu boyut aracılığıyla kabuktan çekirdeğe, suretten sûret ötesine geçmek mümkün hale gelir. Onun yazıları sûret seviyesinde bile belli bir dönem ya da âlem ile sınırlanmamaları nedeniyle metafizik açıdan evrenseldirler.

Gelenek

Schuon’un düşünce ve eserlerini anlamada diğer bir anahtar kavram da mensubu ve sözcüsü olduğu Gelenekselci Ekol’ün sürekli vurguda bulunduğu “gelenek”tir. Guénon, Coomaraswamy ve Schuon tarafından kullanıldığı şekliyle gelenek, görenekle karıştırılmaması gerekli bir kavram olup en açık şekliyle kaynağı ilahî olan bir intikale işaret eder. Schuon’a göre insanoğlu, “Mutlak”ı bilecek bir kapasitede var edilmiş ve bu bilgi onun varlığının merkezini oluşturmuştur. Beşer-üstü seviyeye ulaşma kanallarının kapalı olduğu günümüz şartlarında, böylesi bir bilgiye erişimin yolu metafizikten geçmektedir. Frithjof Schuon din, sanat, toplum, kozmik düzen vb. alanlarda metafizik bir perspektif ortaya koyar. Ona göre metafizik, fiziğin ötesini irdelleyen felsefî bir alan ya da beşerî zihnin kategorileriyle mahdud olmaktan ziyade insan varlığını bir bütün olarak içererek istidlâlî akıl (reason) değil kalbî akılla (intellect) elde edilebilecek beşer-üstü nitelikte Nihaî Gerçeklik ilmidir. Salt zihni kapasiteyle değerlendirilemeyecek bu kutlu (scientia sacra) ilim, ahlakî ve manevî bayındırlık da gerektiren hikmeti (sophia ve sapientia) havidir.

Gelenekselci Ekol’e mensup diğer mütefekkirler gibi bir “polyglotte” olan Schuon, maddî lisanın yanı sıra mânâ lisanına olan teveccühünün bir getirisi olarak sanat ve edebiyatın hikemî boyutunu izaha gayret etmiştir. Hem bir teorisyen hem de pratisyen olarak İslam entelektüel düşüncesinde önemli bir yere sahip olan Frithjof Schuon, İslam sanatı ve irfanî konusunda bir uzman olan Titus (Sidi İbrahim) ve İngiliz edebiyatının yanı sıra tasavvufî alakalı eserlerinden de tanıdığımız Martin Lings (Şeyh Ebûbekr Sirâceddin) gibi çok sayıda mütefekkir ve sanatkarın yer aldığı geniş bir müntesip halkasına riyâset etmiştir. (•••)

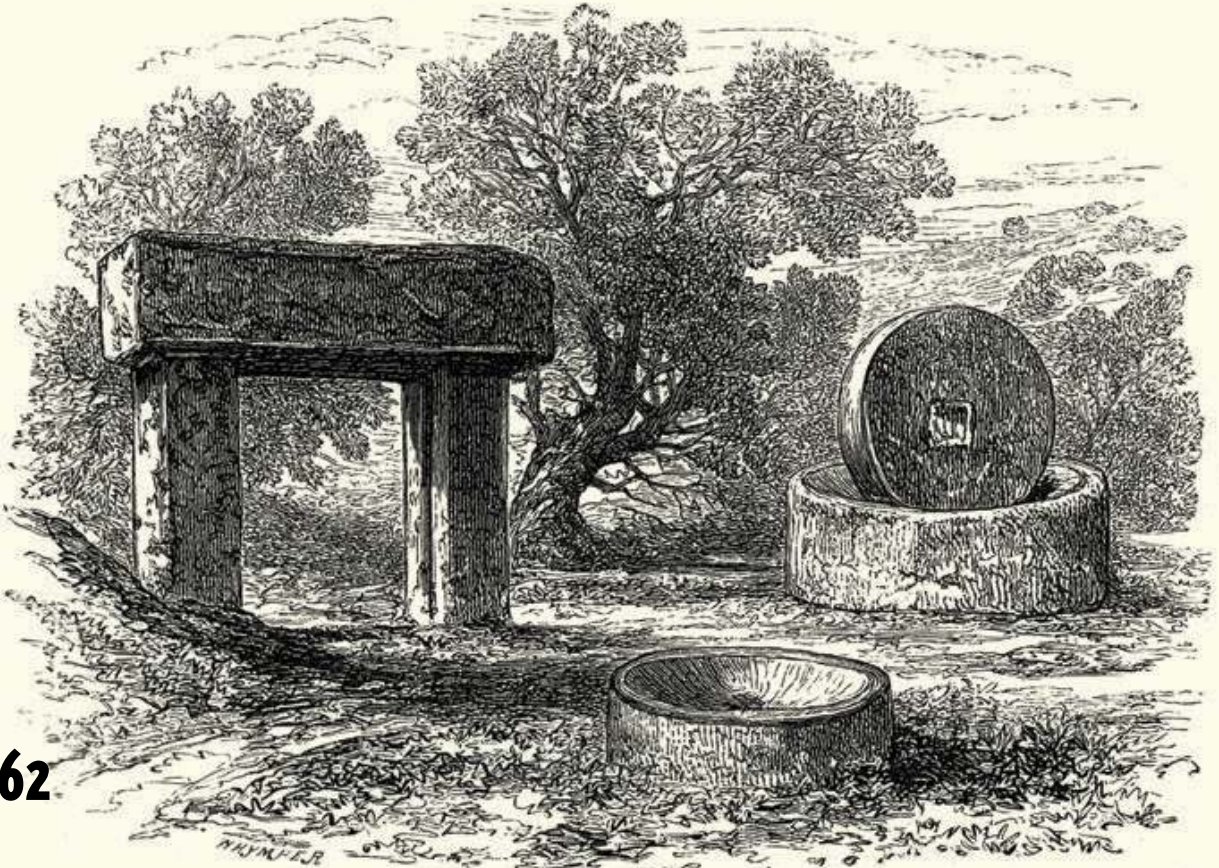
“VE ZEYTİNE YEMİN OLSUN...”

Kadim zeytin kuşağındaki topraklarda zeytinyağı pek çok kutsal, mitolojik ve tarihsel bir altyapıya da sahip. Kutsal kitaplarda, İbrani, Antik Yunan ve Roma mitolojisinde zeytine dair anlatılar hayli fazla. Zeytin, Antik Yunan’da Zeus’un kızı savaş tanrıçası Athena’nın insanlığa bir hediyesi; Homeros’a göre sıvı altın; Hippokrates’e göre insanlığa şifa; bütün kutsal kitaplara göre insanlığa cennetten bir hediyedir. Kur’an-ı Kerim’de de Tin Sûresi’nin ilk ayeti “İncire ve zeytine yemin olsun” şeklinde başlamaktadır.

Türkiye’de sağlıklı beslenme ile ilgilenen hemen herkes Prof. Dr. Canan Karatay’ın zeytinyağı fabrikasına giderek bir bardak sızma zeytinyağını içişini hatırlayacaktır. Canan hoca bu davranışıyla aslında zeytinyağı üretimi konusunda oldukça merkezi bir konumda bulunan bir ülkede yaşamamıza rağmen bu büyümlü meyvenin ve yağının sağlığımız açısından

önemini bir türlü anlamak istemeyen bir millet olarak, bize bir farkındalık oluşturmaya çalışıyor belli ki. Orta Asya’dan bu yana et ağırlıklı bir beslenme sistemine sahip Türklerde zeytin ve zeytinyağı konusundaki bilinç gerçekten de zayıf. Anadolu’ya gelişleriyle birlikte Türklerin zeytin ve zeytinyağı ile tanıştığını söylesek herhalde yanılmış olmayız.

Yaklaşık bin yıldır yaşadığımız coğrafya ise zeytinyağı konusunda oldukça köklü bir geçmişe sahip. Bir Romalı, Kartacalı, Filistinli zeytini çok eski dönemlerden beri tanıyor ve biliyor. Bu coğrafyada yer alan İspanya, İtalya, Yunanistan, Türkiye ve Tunus gibi ülkeler eski zeytin dünyası olarak biliniyor. Akdeniz'e kıyısı olan hangi ülkeye giderseniz gidin, kahvaltının vazgeçilmezidir zeytin ve zeytinyağı. Kendimden örnek vermem gerekirse, İspanya'da bulunduğum sırada bir sabah otel görevlisinin muhteşem bir kahvaltı diyerek, bir dilim kızarmış ekmek ve yarım kâse zeytinyağı getirisini hiç unutamam mesela. Ülkemizde Balıkesir, İzmit, Ege bölgesinin tamamı, Akdeniz sahil şehirlerinin hemen hepsi zeytinyağı konusunda çok iyi düzeydedir. Bu sebepten olsa gerek "Akdeniz'de hemen herkesin ya bir zeytinliği ya da bir zeytinyağı olan bir tanıdığı vardır" kanısı oluşmuş herkesin zihninde. Muhtelif zamanlarda yaptığım İzmit, Muğla, Hatay, Gemlik, Pamukova, Sarıcakaya seyahatlerimde pazarlarda gördüğüm irili ufaklı değişik renklerdeki zeytinler bu coğrafyadaki zeytin kültürünün en somut yansıması olarak yer etmiştir hep zihnimde.

Kutsal meyve zeytin

Kadim zeytin kuşağındaki topraklarda zeytinyağı pek çok kutsal, mitolojik ve tarihsel bir altyapıya da sahip. Kutsal kitaplarda, İbrani, Antik Yunan ve Roma mitolojisinde zeytine dair anlatılar hayli fazla. Meselâ zeytinin ilk ortaya çıkışı ile ilgili anlatılan bir hikâye oldukça ilginç. Rivayete göre, "Hz. Âdem yaşamının sonuna geldiğinde üçüncü oğlu Şit'i Cennet Bahçesi'ne gönderir. Tanrı'dan onu ve insanlığı affetmesini diler. Cennet'in bekçisi Mikâil bu dileği kabul eder. Hayat Ağacı'ndan üç tohum koparıp Şit'e verir ve babası öldüğünde bu tohumları onun ağzına koymasını söyler. Hz. Âdem öldüğünde Şit söylenileni yapar ve tohumları babasıyla birlikte gömer. Kısa bir zaman sonra mezardan üç fidan büyür. Bu ağaçlar Akdeniz bitki örtüsünün tipik ağaçları olan zeytin, sedir ve servidir. 15. yüzyıla ait metinlerde bu kutsal ağaçların Hz. Âdem'in kemiklerinden büyüdüğü ve daha sonra Hz. Musa'nın asasının ve Hz. İsa'nın gerildiği çarmıhın bu ağaçlardan yapıldığı yazılıdır".

Sırf bu hikâye bile zeytinin nasıl kutsal bir meyve haline getirildiğini açık bir ifadesi olarak kabul edilebilir. *Tevrat*'ta zeytin ve zeytin ağacından yüzün üzerinde söz edilir. *Tevrat*'ta, Nuh Peygamber'in gemisine güvercin tarafından, sel sularının çekildiğini haber vermek üzere bir zeytin dalı getirilmiştir. Zeytin dalı günümüzde de barışın, insanlığın yeniden doğuşunun simgesidir. *Kur'an-ı Kerim*'de Tin Sûresi'nin ilk ayeti "İncire ve zeytine yemin olsun" şeklinde başlamaktadır.

Zeytin, Antik Yunan'da Zeus'un kızı savaş tanrıçası Athena'nın insanlığa bir hediyesi; Homeros'a göre sıvı altın; Hippokrates'e göre insanlığa şifa; bütün kutsal kitaplara göre insanlığa cennetten bir hediyedir. İşte bu sebeple eski dünyadan günümüze kadar uzanan süreçte sadece beslenme amaçlı olarak değil, ağrıların dindirilmesi, yaraların iyileştirilmesi için zeytinyağı kullanılmıştır. Zeytin yağı çok eski devirlerden beri, bazen bir kutsal mekânın aydınlatılması için kullanılan sıvı yağ, bazen güreş turnuvalarının başlıca

kaynağı, çoğu zaman da çok sayıda ailenin geçim kaynağı oldu.

Modern dünyada insan sağlığına dair çalışmaların ilerlemesi, bilimsel aktiviteler ve insanların gitgide daha fazla önemini fark etmesiyle zeytine ve bilhassa zeytinyağına olan ilgi çok daha arttı. Ülkemizde pek çok şehirde muhtelif tekniklerle zeytinyağı elde ediliyor. Zeytin çiftlikleri kuruluyor. Zeytinin bilimsel önemine dair çok sayıda bilimsel kitap kaleme alınıyor. Artun Ünsal'ın Yapı Kredi Yayınları tarafından yayınlanan, *Ölmez Ağacın Peşinde: Türkiye'de Zeytin ve Zeytinyağı* adını taşıyan kitabı bunlardan birisi. Kısa süre önce yayınlanan ve Homeros'un deyişiyle "altın sıvı"yı önemseyen ve bu amaçla Ege'de Yenifoça'da atölye kuran zeytin aşığı Zeynep Delen Nircan'ın Richard Blatchly ve Patricia O'Hara ile birlikte kaleme aldıkları *Zeytinlikten Sofraya Zeytinyağı'nın Hikâyesi: Her Üreticinin ve Tüketicinin Bilmesi Gerekenler* isimli, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları tarafından yayınlanan kitap da bu sahada yazılmış güzel bir çalışma. Bu eser zeytinin ve bilhassa zeytinyağının insan sağlığı için önemini, tarihsel ve mitolojik kökenlerini, zeytinyağı üreticilerinin ve tüketicilerinin neler yapmaları gerektiğini anlamak açısından son derece önemli ve ufuk açıcı.

Bu eser sayesinde zeytin ve zeytinyağı üretiminin sadece eski zeytin kuşağı ile sınırlı kalmadığını, artık küresel bir ürün haline dönüştüğünü, Yeni Zelanda, Avusturalya, Güney Afrika, Arjantin ve California'nın yeni zeytin dünyası haline geldiğini, meselâ dünyanın en büyük zeytin çiftliklerinin Güney Afrika ve Yeni Zelanda'da olduğunu, kuzey ve güney yarımkürenin 30°-45° enlemlerinin zeytin kuşağı olarak adlandırıldığını, bu sahada toprağı kuru olan her yerde zeytin ağacının yetiştirildiğini öğreniyoruz. Dünyanın muhtelif yerlerindeki zeytin üretim çiftliklerini gezen bu üç zeytin sevdalısı, eserlerinde modern zeytin üretim teknikleri, zeytinyağının kimyasal özellikleri, zeytin türleri, hasat, sıklım, kalite ve taşıma, en iyi zeytinyağının hangi bölgede ve hangi aşamalardan geçerek üretildiği dünyanın değişik yerlerinden karşılaştırmalı örnekler verilerek anlatılıyor. Zeytinyağı sevdalılarının ellerinden bırakamayacakları bir kitap. Kitabın bilhassa zeytinyağının faydaları ve kullanım alanlarına dair bölümünü okuduktan sonra hem Canan Karatay hocaya hak vereceğinizi hem de kahvaltılarınızdan natürel soğuk sıkılmış zeytinyağını eksik etmeyeceğinizi düşünüyorum.

Şimdi, ilk işimiz birer zeytinyağı dondurması yemek, anlaştık mı? (•••)

Yazda geçen kitaplar

BİZİM GERÇEĞİMİZ NEREDE?

Milattan önce beş binli yıllara kadar uzanan rüya tabirlerinden, bilinçaltı öykülerine evrildik. Bu sırlı âlemin mekaniğine hâlâ çok uzağız; ama gece, bir sayfayı kapatıyor oluşunun azametiyle her seferinde tazeliyor kendini bizi uyutmadan önce. *Uyku Tanrısının Evi*'nde ise sarı saçlı küçük B, bize rüya ve geceyle ilgili bambaşka bir hikâye anlatıyor. Anna Kavan'ın romanı, bir 'çocukluk ve gençlik' dönemi aktarımından daha fazlası. Klasik örüntülerin üzerinde, sofistike ve bir o kadar da celbedici.

Milan Kundera'nın yavaşlıkla anımsama, hız ile unutma arasında gizli bir ilişkinin olduğuna dair saptaması vardır *Yavaşlık* kitabında. 'Yavaşlığın düzeyinin anın yoğunluğuyla, hızın düzeyininse unutmanın yoğunluğuyla doğru orantılı olduğunu' bir arkadaşım hatırlattı... Yaşamın akışında, 'olağan' kabul edip de hiç anlamadan gelip geçen durumlardan,

duygulardan sıyrılmayı başardığınız anlarda ezkaza uykuya dalıverceğinizi anlarken, ürpertinin gelip içinize konakladığı oldu mu? Hızla yaşadığımız bir 'an'ın sonradan benzeriyle karşılaştığımızda bizde bıraktığı histen, Dejavu'dan farklı bir deneyim bu... Uykunun bir ölüm hali olduğunu anımsarım ben o anlarda; çünkü Zümer sûresinde geçtiği üzere,

Uyku Tanrısının Evi'nde, tüm hikâyeden ziyade Kavan'ın regresyonuna da tanıklık ediyoruz. Okuyucu, romanın içerik hacminden kaynaklanan bir yoruculuğa da kendi gerçeğimizi düşünmeye yönlendiren itici kuvvete de şimdiden hazırlansa iyi olur.

Allah'ın ruhları sadece ecel vaktinde değil, uyku sırasında da aldığına sonra da hüküm günü gelene kadar salıverdiğine iman ederim.

Bu iman, hatıra balyoz gibi düştüğünde uyu uyuyabilirsen... Hadi uyudun, ne rüya göreceksin? İç dünyanın materyalleri yanı başına tüneyecek. Beynimizin gerçek ve hayali ayırt etmemizi sağlayan sistemi de kapatıyor artık kontağı: İşte yeni alem, hoş geldik.

İbn-i Sînâ'nın uyku sırasında hayâl gücümüzün etkiye açık olmasıyla rüya ile fizik ötesi âlemden bilgi alabildiğimizi söylemesi, işi heyecanlandırıyor ama sonra. Hele Muhyiddin Arabî en yakın semanın altında, rüya ile görevli melek er-Ruh'tan da haber verince olaylar iyice esrarengizleşiyor.

Helen Woods'un hikâyesi

Milattan önce beş binli yıllara kadar uzanan rüya tabirlerinden, bilinçaltı öykülerine evrildik. Bu sırlı âlemin mekânığine hâlâ çok uzağız; ama gece, bir sayfayı kapatıyor oluşunun azametiyle her seferinde tazeliyor kendini bizi uyutmadan önce. "Körpe ruhlar üzerinde heykeltıraş gibi çalışmayı seven" necip geçmişisiyle Fazıl'a öykünüyor. *Uyku Tanrısının Evi'nde* sarı saçlı küçük B, bize rüya ve geceyle ilgili bambaşka bir hikâye anlatıyor ama şimdi. Anna Kavan'ın romanı, bir 'çocukluk ve gençlik' dönemi aktarımından daha fazlası. Klasik örüntülerin üzerinde, sofistike ve bir o kadar da celbedici. Kendisini gündüzden koparıp geceye bağlayan, odasının köşelerinde yeni dünyalar kuran, anne ve babasıyla hesaplaşırken gerçeğe yol verip rüyalarına yol alan B'ye Helen Woods diyelim mi? Ben dedim bile. Cannes'da zengin bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelen Woods, çocuğunu 'sevmeyen' bir annenin ve 'erkenden öler' onu yalnız bırakan bir babanın kızıydı. *Let Me Alone*'u yazdığında 29 yaşındaydı ve o romanındaki kahramanın adını aldı: Anna Kavan.

Yeni gerçekliğin inşası

Anna Kavan'ın çocukluğuyla başlayan çıkmazın ölümüne değin sürdüğü bir gerçek. 24 yaşında başladığı eroine 1968'e, yani öldüğü yıla kadar devam ediyor. Oğlunu İl. Dünya Savaşı'nda, kızını doğumdan sonra kaybediyor. Everest Yayınları'ndan çıkan ve Şefika Kamcez'in Türkçeye çevirisiyle okuduğumuz *Uyku Tanrısının Evi'nde* de tıpkı diğer eserlerinde olduğu gibi otobiyografik anlatımlarla karşılaşmak şaşırtıcı değil. Romanın kahramanı açılışı yaptığında bizi biraz sendeletiyor, "Annemi anlatmak kolay değil. Uzak ve parlak, hüznü dolu yabansı zarafetinin günlük yaşamla hiç ilgisi yoktu. Güzel olduğunu ve beni sevmediğini söyleme-

me gerek var mı?" Bu kabulleniş, beraberinde sevgisiz bir çocuğun kendi içinde vereceği mücadelenin ön izlemesi gibi adeta. Mevcut gerçekliğinde mutsuz olan bir çocuk, kendine yeni gerçekler inşa etmesinin yolunu bir şekilde buluyor: Sebebinin bilmesem de gündüzlerin hiçbir önem taşımaması gerektiğini çok iyi anlıyorum. Gündüzlerin gerçeğe dönüşmesini önlemek zorundayım.

Anne şefkati: Gece

Antik Yunan'da gece uyuyan ruhların bedenlerden ayrılarak tanrılarla görüşmeye gittiğine inanılır ve Kavan'ın bu romanıyla kahramanı üzerinden Yunan mitolojisine atıfta bulunduğu açık. Peki kim bu uyku tanrısı? Gece tanrıçası Nyks'in kendi başına yarattığı Hypnos'dan başkası değil. Bütün gün, eve gidip gece dünyasına, evin gizli yaşamı içinde bulunduğu gerçeğe kavuşacağı anı iple çeken B, rüyalarına başlamadan önce bize bazı ipuçları veriyor. Semboller üzerinden birleştirdiğimiz parçalar, iç dünyasındaki devrimin kırılma anıyla da tanışmamıza yardımcı oluyor. Kendini rüyalarıyla bütünleyen B'nin en nihayetinde evine girdiğimizde, Kavan'ın imgeleriyle sürükleniyoruz. Dışarıdaki ışıktan bağımsız, her daim alacakaranlıkta kalan bir evde odaların şekli ve yeri değişmekle kalmıyor, bazıları tümden yok oluyor. Pencere-lerin baktığı manzaralar değişiyor, her şey her an varlığını başka bir şekilde sürdürüyor. Bunlar bize yanılısana, B'ye sığınmak. Her nasılsa o, annesi gecenin, yapayalnız fakat sayısız yıldızla donanmış olarak geldiği penceresinin ait olduğu bir evde şunu söylüyor, "Bir defa bu evde yaşayan akıllı başında hiç kimse kendi isteğiyle bu evden ayrılmak istemediği gibi, daha sonra başka bir evi beğenmesi de mümkün değildir." *Uyku Tanrısının Evi'nde*, tüm hikâyeden ziyade Kavan'ın regresyonuna da tanıklık ediyoruz. Okuyucu, romanın içerik hacminden kaynaklanan bir yoruculuğa da kendi gerçeğimizi düşünmeye yönlendiren itici kuvvete de şimdiden hazırlansa iyi olur. (••••)

UYKU TANRISININ EVİ

Anna Kavan
ÇEV: Şefika Kamcez

EVEREST YAYINLARI 2020

KURMACA DEYİNCE DEDİKLERİMİZ

İnsanlar tarih öncesinden beri "anlatıyor/kurguluyor". Ancak kadim destanlardan bugüne kurmaca, kah hafızanın aktarımı kah pedagojik kaygılarla "hakikat" adına yapıldı. Hakikati algımıza ve zihnimize göre kurgulayarak gerçeklik alanına taşıyıp yeniden üreterek aktardık. Bu yüzden de bir seferde inşa edilip bitirilen bir şey değil gerçeklik ve kurmaca. Zira kurmaca ve gerçek ilişkisi büyük ölçüde zamanın ruhuyla/algısıyla/vizyonu ile ilgili. Sanal gerçeklik, artırılmış gerçeklik çağında kurmacamız da kılık değiştiriyor ister istemez. Yeni yalanlar söylemek, kurmacalar yapmak ancak böyle mümkün olacak.

"Kurmaca" kavramı bize bir açıdan oyun gibi görünür. Uydur uydur yaz diyen insanlara rastlarız zaman zaman. Sevdiği yazarlar için "Kurgu ama" diye başlayan mazeretler üreten kişilerle karşılaşırız. Kurmacanın bir işe yaradığı, bir fonksiyonu olabileceği bir mazeret olarak beyan edilmeye çalışılır. Kurmaca küçümsenmesi, kaçınılması gereken bir uğraştır sanki. İnsanlar antik dönemden beri kurmaca hakkında şu veya bu bakımdan düşünüyor.

"Kurmaca nedir?" sorusuna verilen cevaplarda "kasten uydurulmuş" ifadesi ya geçiyor yahut ima ediliyor. Kurmacayla-kurmaca olmayan arasındaki sınır zannedildiğinden ince. Pek çok kurmaca kitap kah günlük kah mektup formatı başlığı altında "bulunmuş gerçek metin" olduğu iddiasını taşıyor. Mesela Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun *Yaban*'ı, Ceravtes'in *Don Kişot*'u yahut Defoe'nin *Veber Yılı Günlüğü*. İnsanlar tarih öncesinden beri "anlatıyor/kurguluyor". Ancak kadim destanlardan bugüne kurmaca, kah hafızanın aktarımı kah pedagojik kaygılarla "hakikat" adına yapıldı. Hakikati algımıza ve zihnimize göre kurgulayarak gerçeklik alanına taşıyıp yeniden üreterek aktardık. Bu yüzden de bir seferde inşa edilip bitirilen bir şey değil gerçeklik ve kurmaca. Her kuşak yeniden kurmak/kurgulamak zorunda. Zira kurmaca ve gerçek ilişkisi büyük ölçüde zamanın ruhuyla/algısıyla/vizyonu ile ilgili. Modern psikolojiden önce "bilinçkâşısı" metinde aranan bir özellik değildi. Bilinç değil olay metne dönüştürülüyordu ve kurgulanıyordu. Sanal gerçeklik, artırılmış gerçeklik çağında kurmacamız da kılık değiştiriyor ister

istemez. Yeni yalanlar söylemek, kurmacalar yapmak ancak böyle mümkün olacak.

Peki, niye kurgular, kurmacalar inşa eder, avami tabirle uydurur ve yalan söyleriz? Milan Kundera "Roman gerçekliği değil varoluşu inceler. Varoluş, olup bitenler değildir. İnsan olanaklarının alanıdır. İnsanın olabileceği her şey, yapabileceği her şeydir." der. Kundera'nın ne dediğini ise başka bir yazarın farklı bir bağlamdaki sözlerini okuyarak anladım. Kavafis'in sanatla ilgili aforizmaları incecik bir kitapta toplanmıştı. İsmi bile benim kurmacaya bakışımı etkilemişti: *Sanat Her Zaman Yalan Söylemez Mi?* Sanatın söylediği yalan insanları kendi kurduğu bir "gerçeklik" düzlemine taşır, hayata ve kendine oradan bakmasını sağlar. Sanatta yalan söylemek, yani kurmaca yapmak hayatta yalan söylemekten daha zordur. Çünkü hayatta yalan söylerken sanattaki kadar sağlam ve tutarlı bir gerçeklik düzlemi inşa etmeye gerek yoktur.

Kurmacayı kurmak/kurgulamak zor iştir vesselam. ☹☹☹

KURMACANIN İLK 11'İ

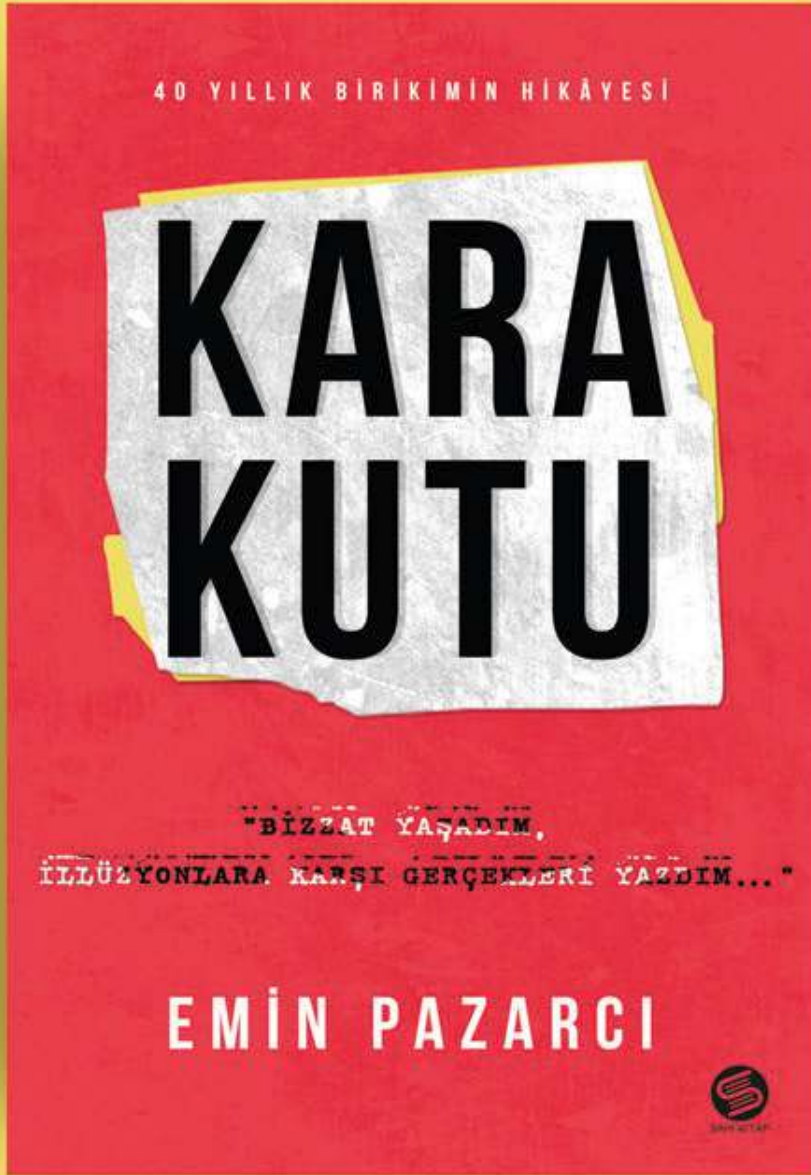
Açık Yapıt / Umberto Eco
Kurmacanın Kıyıları / Jacques Ranciere
Edebiyat Ne Söyler / Cemal Şakar
Kurmacanın O Kadim Unsurları / Ahmet Sarı
Modern Öykü Kuramı / Necip Tosun
Öykü Yazma Teknikleri / Salih Bolat
Uydurmanın İncelikleri & Kurmaca Üzerine Kişisel Yaklaşımlar / Hakan Bıçakçı
Yazarın Kuramı & Eserimi Nasıl Yazdım? / Derleyen: İshak Reyna
Yazma Cesareti / Nihan Kaya
Kurmaca Nasıl İşler? / James Wood
Edebiyat Nasıl Okunur? / Terry Eagleton

Yazıda seçen kitaplar

KARA KUTU AÇILIYOR!

KARANLIKTA KALMIŞ GERÇEKLERLE KARŞILAŞACAK VE
ANLATILANLARI BİR ÇIRPIDA OKUYACAKSINIZ.

SAHI KİTAP

Gönül bağlarını, arzuları, gizli sevdaları ve saklı kırgınlıkları anlatma ustası Yalçın Tosun'dan yeni öyküler: *Mesafenin Şiddeti*

Çocukluğu, evliliği, aileyi, anneyi ve babayı, hep o kırılğan bakışla, hep bir ergen duyarlılığıyla ince ince işleyen, doyurucu öykülerden oluşuyor *Mesafenin Şiddeti*. Yalçın Tosun, mahremi çerperinde özgürce devinen duyuları, düşünüşleri, düşleri, beklentileri anlatıyor. Gönlin kırıldığı yeri, zihnin sarsıldığı noktayı, —hangi mesafeden olursa olsun— şiddetin görüldüğü aralıkları yakalarken anlatıcılığını giderek uçlara taşıyor.

Anne, Baba ve Diğer Ölümcül Şeyler, Peruk Gibi Hüzünlü, Dokunma Dersleri, Bir Nedene Sunuldum ile günümüz öykücülüğünün sevilen yazarları arasına giren Yalçın Tosun, beş yıl aradan sonra, beşinci öykü kitabı *Mesafenin Şiddeti* ile etkisini gösteriyor.

Mesafenin Şiddeti
Yalçın Tosun
Öykü, 120 s.

YAZARIN YKY'DEKİ KİTAPLARI

